

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

**ПРАВА ЛЮДИНИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ,
ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ТА ОНТОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТИ**

Матеріали

*Регіональної науково-практичної конференції
(з нагоди 72-ї річниці проголошення
Загальної декларації прав людини)
(м. Дніпро, 9 грудня 2020 р.)*

Дніпро
2021

УДК 340+342.7

П 68

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 9 від 24 травня 2021 р.)*

П 68 Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти: матеріали Регіональної науково-практичної конференції з нагоди 72-ої річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 9 груд. 2020 р.); уклад. канд. юрид. наук, доц. Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 156 с.

ISBN 978-617-8032-13-5

Збірник містить матеріали Регіональної науково-практичної конференції, в якій взяли участь учені, практичні працівники органів представники органів публічної влади, правозахисних організацій Дніпропетровської області, а також здобувачі вищої освіти.

Тематика публікацій охоплює актуальні питання теорії прав людини, включаючи міжнародні стандарти їх дотримання, й імплементації останніх у національні правові системи суверенних держав, удосконалення механізмів реалізації, охорони та захисту прав людини, а також методології дослідження цих правових феноменів.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі ЗВО, які здійснюють підготовку правників і правоохоронців, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали подано в редакції авторів тез. Оргкомітет не несе відповідальності за зміст та автентичність поданих матеріалів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

канд. юрид. наук **К.В. Бахчев** (голова); д-р. юрид. наук, доц. **В.О. Боняк** (заст. глави); канд. юрид. наук, доц. **А.В. Самотуга**; канд. юрид. наук, доц. **І.А. Сердюк**.

ISBN 978-617-8032-13-5

© ДДУВС, 2021

© Автори, 2021

З М І С Т

Боняк В.О., Трень Т.О.

Проблеми конституційного регулювання процесу
внесення змін до Основного закону України: стан наукової розробки 8

Кучук А.М.

Людські права як виклики сучасному суспільству: українські реалії 12

Дзюбенко О.Л.

Легітимність обмеження конвенційних прав
при запровадженні карантину 14

Градова Ю.В.

Секстинг як вид кібербулінгу 18

Саєнко М.І., Матвієнко Є.І.

Міжнародні механізми захисту прав людини 22

Саєнко М.І., Прудка Ю.С.

Міжнародний досвід протидії глобальній торгівлі людьми 25

Сердюк І.А.

Антропологічний підхід у дослідженні правових актів 28

Сердюк Л.М., Василенко А.О.

Юридичні гарантії права громадян України на участь у всеукраїнському
та місцевому референдумі: конституційно-правовий аспект 31

Жеглінська Т.О.

Необхідність змін у правовому регулюванні суспільних відносин
у сфері охорони здоров'я, зумовлених епідемією COVID-19 35

Лантух І.С.

Право неповнолітніх на захист від проявів фізичного
та психологічного насильства в освітніх закладах 38

Смірнова І.О.

Право людини на судовий захист та його забезпечення в Україні 41

Тінін Д.Г.

Декларація прав людини: історія створення та ратифікація Україною 43

Альошина М.С.

Відповідність основ правового статусу особи в Україні
міжнародно-правовим стандартам 46

Бандій А.О.

Сучасний стан реалізації в Україні положень
Загальної декларації прав людини 49

Бондаренко О.С.

Дотримання прав і свобод людини поліцейськими
під час виконання покладених повноважень 52

Бортнік Д.В.

Забезпечення гендерної рівності в підрозділах
Національної поліції України 54

Бразулук В.П.

Організація ісламського співробітництва:
історія створення та правова основа діяльності 56

Буселков Р.В.

Міжнародно-правові стандарти дотримання прав людини 59

Бухтіяров К.Ю.

Загальна декларація прав людини 63

Вербицька А.О.

Практика Європейського Суду з прав людини у сфері
запобігання рабству та примусовій праці 66

Волошина Ю.В.

Дотримання прав корінних народів в умовах
окупації – вимога міжнародного права 69

Волчок Д.Ю.

Удосконалення міжнародних та національних механізмів
реалізації, охорони та захисту прав людини 72

Гавриш Б.О.

Права людини в контексті західноєвропейського
права: основні цінності 74

Гармаш С.С.

Актуальні проблеми реалізації конституційних
прав людини та громадянина в Україні 76

Герасимов А.Є.

Тлумачення та застосування ЄСПЛ ст. 7 Конвенції
про захист прав людини і основоположних свобод
(«ніякого покарання без закону») у справі «Веренцов проти України» 78

Герасимов А.Є.

Юридична практика Європейського суду з прав людини
та національних судів України у справах щодо правомірності
використання криптовалюти 80

Голобородько В.В.

Принцип поваги прав людини у контексті Конвенції
про захист прав людини і основоположних свобод 82

Гончаренко А.Ю.

Зародження та розвиток теорії прав людини як складова
предмета історико-правової та теоретико-правової наук 85

Добош В.В.

Юридична відповідальність за булінг:
національний і зарубіжний досвід 88

Дубинець В.К.

Методологія дослідження прав людини та інших,
пов'язаних із ними правових феноменів 91

Завальнюк К.А.

Загальна декларація прав людини: історія та принципи 93

Зосімов А.О.

Проблематика реалізації права на освіту в умовах пандемії 95

Зосімов А.О.

Вплив карантинних обмежень, викликаних пандемією
коронавірусу COVID-19 на права людини 98

Ковальчук С.В.

Громадянське суспільство в Україні: історико-правовий аспект 100

Котанова К.В.

Проблемні аспекти відсутності органу-перекладача
рішень Європейського суду з прав людини 102

Кращенко В.О.

Удосконалення конституційно-правового статусу
біженців в Україні – вимога часу 105

Лазарєва Я.А.

Проблема утвердження демократії в Україні
«крізь призму» історичного процесу 106

Леонтєва В.С.

Міжнародні стандарти дотримання прав людини
в національних правових системах суверенних держав 146

Лозицький М.П.

Міжнародне кримінальне право: його генезис та роль
у механізмі запобігання злочинності і кримінальному правосудді 112

Лукомська А.А.

Дистанційне навчання в Україні як сучасна освітня технологія 115

Лукомська А.А.

Загальна декларація прав людини, її значення та юридичні наслідки 117

Ляшенко А.С.

Еволюція прав людини: історико-правовий погляд 119

Попко С.В.

Булінг в Україні: поняття та юридична
відповідальність за таке правопорушення 121

Пронічкіна А.С.

Роль принципу суверенної рівності держав у сучасному світі 123

Прикорень Б.В.

Забезпечення прав людини в умовах інформаційного суспільства 125

Рашевський Є.Ю.

Основоположні засади формування прав
і свобод людини і громадянина 128

Рец В.В.

До питання реалізації правозахисних механізмів,
передбачених Національною стратегією у сфері прав людини 130

Сароян Р.М.

Декларація прав людини: право людини
на свободу думок, переконань та релігії 133

Трень Т.О.

Особливості генези прав людини 135

Хитрук Р.О.,

Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини 138

Хованова Д.О.

Дитяча злочинність як негативне явище, що складає
загрозу правам і свободам людини 141

Шведюк Д.С.

Етапи становлення інституту Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини 143

Селіхов Д. А.

Громадянські права і свободи непривілейованих станів
Російської імперії початку ХХ ст. у світлі ідей «Загальної
декларації прав людини ООН 1948 року»: спільне і відмінне 146

Бондаренко К.І.

Забезпечення виборчих прав в умовах COVID-19 149

Сароян Р.М.

Актуальні питання забезпечення конвенційного права
на свободу думки, совісті та релігії 150

Оганісян Ц.В.

Статут цивільного судочинства 1864 року як джерело
цивільного процесуального права: історико-правовий аналіз 152

Боняк В.О.,

*завідувач кафедри теорії та історії
держави і права*

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Трень Т.О.,

курсантка II курсу факультету

підготовки фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ: СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ

При підготовці тез цієї доповіді, автором визначено за мету з'ясувати стан накової розробки проблеми конституційного регулювання процесу внесення змін до Основного Закону України. Це питання набуває особливої актуальності у зв'язку з тими змінами, що були внесені до Конституції України, а також у зв'язку із тими, які анонсуються владою на сучасному етапі державотворення.

Здійснений нами аналіз наявних наукових праць, в яких досліджується процес внесення змін до конституції, дозволяє об'єднати їх у дві групи. Перша із них представлена працями учених-теоретиків та фахівців у галузі конституційного права, які досліджували видове явище – законодавчий процес. Це не тільки праці радянських та зарубіжних учених, а й насамперед, роботи вітчизняних дослідників, які в умовах незалежності присвятили цій проблематиці свої роботи.

Слід відзначити, що одним із перших серед вітчизняних правників теоретичні основи законодавчого процесу в Україні комплексно та у взаємозв'язку із іншими правовими явищами розкрив О. Ющик. У своїй монографії «Теоретичні основи законодавчого процесу» автором висвітлено не тільки передумови виникнення та становлення такого процесу в історичному аспекті, але й охарактеризовано його сутність та види, а також визначено місце у правовій системі [1].

Аспектам законодавчого процесу присвячені наукові і навчальні видання О. Копиленка та О. Богачової, в яких правниками:

а) у навчальному посібнику «Законознавство» охарактеризовано законотворчий процес, його принципи, етапи і стадії; визначено види суб'єктів законотворчого процесу; вказано на існуючі проблеми у цій царині та запро-

поновано шляхи удосконалення законотворчого процесу й ін. [2];

б) у монографії «Законопроекткування» висвітлено різноманітні аспекти цього явища як комплексу стадій законотворчого процесу (надано загальну характеристику закону й законодавства; акцентовано увагу на підготовці законопроекту та його експертизі; висвітлено фактори впливу на законопроекткування). На особливу увагу заслуговує один із розділів монографії, що його правники присвятили саме правилам створення законів [3];

в) у монографії «Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення» розкрито особливості законотворчого процесу в Україні. Зокрема, дослідниками акцентовано увагу на всеукраїнському референдумі, як способі прийняття громадянами законів [4].

На окрему увагу заслуговує монографія С. Гусарова «Законотворчість і законодавчий процес в Україні», де вченим досліджено питання, що мають фундаментальне значення для розуміння законодавчого процесу. Науковець не тільки висвітлив правові засади законодавчого процесу в Україні, але й детально розглядає законодавчі процедури (зокрема, розгляд Верховною Радою України законопроектів за спеціальними процедурами) [5].

Інший вітчизняний дослідник, М. Орзіх, у своїй праці «Проблеми сучасної конституціоналістики» звертає увагу на недоліки законотворчої діяльності (невиправданий поспіх при підготовці законопроектів, відсутність належної підготовчої роботи, аналізу зарубіжного законодавства з того чи іншого питання, відсутність так званого «шліфування» формулювання майбутніх норм та ін.).

Учений обґрунтовано наголошує на потребі широкого й кваліфікованого обговорення майбутніх законодавчих норм, участі учених-правників у підготовці законопроектів, що має стати гарантією високої юридичної якості законів, а вдосконалення законотворчої діяльності – одним із пріоритетних напрямків державної політики [6, с. 56-57].

Другу групу досліджень, що присвячені процесу внесення змін до конституції складають праці учених, в яких у якості складової законодавчого процесу розглядається саме конституційний процес.

Одним із перших у вітчизняній доктрині конституційного права розмежовувати ці поняття запропонували учені В. Погорілко та В. Федоренко. Наголошуючи на складності і багатогранності законодавчого процесу (процедури), правники до основних видів законодавчого процесу відносять конституційний процес (порядок внесення змін до Конституції, відповідно до ст.ст. 154-159 Основного Закону України) і звичайний законодавчий процес (законодавчу процедуру), що являє собою порядок прийняття, зміни, відміни (скасування) законів або призупинення їх дії [7, с. 191-192].

Такий підхід сприйнятий як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, про що свідчать такі роботи:

- дослідження А. Євгенєва «Участь громадськості у законодавчому процесі», де автор хоча прямо й не використовує термін «законодавчий кон-

ституційний процес», однак розглядає проблематику права народної конституційної ініціативи, проведення громадських акцій з метою впливу на законодавчий процес, конституційно-правові засади участі громадськості у законодавчому процесі (включно і при внесенні змін до конституції) [8].

Аналогічного підходу притримуються і зарубіжні правники М. Брандт, Дж. Коттрелл, Я. Гай, Е. Реган у своїй роботі «Розробка і реформа конституції: вибір процесу» [9];

- наукові праці, в яких акцентується увага саме на конституційному процесі як суто юридичному. Так, В. Мусіяка у своїй роботі «Антологія конституційного процесу в сучасній Україні» наголошує, що конституційний процес має на меті прийняття або зміну Основного Закону України, і включає в себе підготовку законопроекту, його прийняття відповідно до конституційно визначеної процедури і введення в дію нової Конституції або внесення змін до чинної [10];

- роботи правників, у яких конституційний процес розглядається як вид законодавчого процесу, зокрема акцентується увага на їх співвідношенні. Так, дослідниця І. Куненко у своїй праці «Конституційний процес як вид законодавчого процесу» [11, С. 232] розмежує терміно-поняття «конституційний процес» від близьких до нього понять, а саме таких як, політичний процес, законодавчий процес, конституційна реформа тощо. Правник хоча й допускається тавтології (визначає конституційний процес через процес), однак розглядає конституційний процес як правотворчу діяльність, що спрямована на вироблення, прийняття, введення в дію та зміну органами державної влади, громадянами, іншими уповноваженими суб'єктами Основного Закону держави.

У роботі «Конституційний процес і «конституційна реформа»: до питання співвідношення» [12, С. 132] І. Куненко відстоює дискусійну, на нашу думку, позицію: авторка пропонує «вивести» з обігу (відмовитись від) словосполучення «конституційна реформа» так як, на думку дослідниці, цей термін є зайвим і повністю охоплюється терміно-поняттям «конституційним процесом».

Заслуговують на увагу роботи вітчизняного правника В. Купрія. У своїх ранніх наукових працях «Поняття, що відображає процес прийняття конституції та внесення до неї змін: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості» (2017 р.) р. [13], «Методологія дослідження процесу конституційної правотворчості (законодавчого конституційного процесу)» (2017 р.) [14] учений обґрунтував доцільність використання терміно-поняття «законодавчий конституційний процес», хоча й в подальшій науковій діяльності вчений послуговується терміном «конституційний законодавчий процес», на чому нами буду наголошено нижче.

З огляду на обрану нами проблематику, суттєве значення має ще одна наукова праця В. Купрія «Правове регулювання процесу внесення змін до конституцій окремих держав світу (порівняльно-правовий аспект)» (2017 р.),

у якій автор умотивовано доводить, що процес конституційної законотворчості має базуватися на тих конституційних положеннях, які враховують найкращі світові стандарти в цій сфері правового регулювання [15, С. 33].

На нашу думку, неабияке значення для визначення шляхів удосконалення процедури внесення змін до Основного Закону мають і рекомендації, надані центром політико-правових реформ щодо внесення змін до Конституції України [16] та інші праці вітчизняних і зарубіжних учених з обраної тематики.

Отже, ознайомлення з вищезазначеними науковими, навчальними, інформаційно-аналітичними працями з проблематики конституційного регулювання внесення змін до конституції держави демонструє значний науковий інтерес дослідників до цієї теми. Водночас, в умовах сучасних євроінтеграційних процесів в Україні питання законодавчого конституційного процесу залишається певною мірою прогалиною вітчизняної правової доктрини конституційного права й потребує новітніх досліджень у цьому напрямку.

Література:

1. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу. Київ: Парламентське вид-во. 2004. 519 с.
2. Законознавство. : Навч. посіб. / О.Л. Копиленко, О.В. Богачова, С.В. Богачов; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ. : Реферат, 2010. 128 с.
3. Законопроекування / О.Л. Копиленко, О.В. Богачова та ін.; за ред. : О.Л. Копиленка, О.В. Богачової. Київ. : Реферат, 2010. 176 с.
4. Законотворчий процес: стан і шляхи вдосконалення : кол. моногр. у 2-х ч. / О.Л. Копиленко, О.В. Богачова; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ. : Реферат, 2010. 696 с.
5. Гусаров С. М. Законотворчість і законодавчий процес в Україні : монографія [За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрНУ О. М. Бандурки] / С. М. Гусаров. Харків : Золота миля, 2014. 412 с.
6. Проблеми сучасної конституціоналістики : Навчальний посібник; за ред. М.П. Орзіха. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 272 с.
7. Погорілко В. Ф. Конституційне право України: підруч. / Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. ; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Прецедент, 2009. 344 с.
8. Участь громадськості у законодавчому процесі. Інформаційно-аналітичне дослідження / за ред. А. М. Євгенєвої. URL : <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/11.pdf>.
9. Брандт М., Коттрелл Дж., Гай Я., і Реган Е. Розробка і реформа конституції: вибір процесу. URL https://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2015/07/2015_06_25_Constitution-Making_Handbook_Ukrainian.pdf.
10. Мусіяка В. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-antologiya_kons_processu.pdf.
11. Куненко І. С. Конституційний процес як вид законодавчого процесу. Форум права. 2013. №4. 232-236. URL : file:///C:/Users/user/Downloads/fp_index.htm_2013_4_40.pdf.
12. Куненко І. С. Конституційний процес і «конституційна реформа»: до питання співвідношення. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2009_4/128.pdf.
13. Купрій В.М. Поняття, що відображає процес прийняття конституції та внесення до неї змін: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науко-*

вий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 117-125.

14. Купрій В.М. Методологія дослідження процесу конституційної правотворчості (законодавчого конституційного процесу). *Конституційно-правові академічні студії*. 2017. Вип. 2. С. 37-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kpac_2017_2_7.

15. Купрій В. Правове регулювання процесу внесення змін до конституцій окремих держав світу (порівняльно-правовий аспект). *Национальный юридический журнал: теория и практика»: Научно-практическое правовое издание (Молдова)*. 2017. № 6 (28). С. 33-38.

16. Порівняльний аналіз процедури внесення змін до конституції: досвід України та пострадянських країн. Аналітичні матеріали. URL: <https://uba.ua/documents.pdf>.

Кучук А.М.,
*професор кафедри права та методики
викладання правознавства
Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С.Макаренка
доктор юридичних наук, професор,*

ЛЮДСЬКІ ПРАВА ЯК ВИКЛИКИ СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Класична теорія людських прав розглядає їх через призму вертикальності. Людським правам не кореспондують обов'язки людини. Адресатом людських прав є держава і тільки держава. Саме держава повинна усіяко забезпечувати людські права. При цьому не має значення визнання державою конкретного людського права через факт їх формального закріплення у законодавстві.

Наголошу, що саме такий підхід знайшов закріплення і в національному законодавстві. Маю на увазі ст. 3 Конституції, відповідно до якої «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.» та ст. 22 Конституції, у якій закріплено, що «права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними» [1].

На жаль, в Україні ще продовжує превалювати юридичний нормативізм, який дозволяє певним чином спотворено сприймати означені конституційні приписи. Так, для прикладу, згадаю ситуацію, що склалась у зв'язку з запровадженням конституційної скарги. Після внесення змін до Конституції, текст останньої був доповнений новим для української системи права інститутом – конституційною скаргою. Громадяни почали звертатись до Конституційного Суду України з такими зверненнями. Однак, Конституційний Суд

України не розглядав їх, бо очікував прийняття закону, у якому буде прописано процедуру розгляду конституційних скарг (наголошу, що норми конституції є НОРМАМИ ПРЯМОЇ ДІЇ (ст. 8 Конституції), а Конституційний Суд є «судом над законами»). Подібною поведінкою Конституційний Суд України фактично нехтував конституційними нормами та людськими правами (доволі часто зволікання з прийняттям рішення або прийняття рішення хоча б і на користь громадянина, але не в розумний строк заперечує сутність самого людського права, а відтак, не допускається в демократичній державі).

Наступним важливим показником відношення органів публічної влади до людських прав є екстраординарні обставини. І в цьому контексті не можна не згадати карантинні обмеження, що були запроваджені в Україні весною 2020 року. Їх непропорційність є явною. Навіть елементарного порівняння статистики щоденних захворювань у той період та нині восени 2020 дозволяє помітити цю явну непропорційність і людині без правничої освіти. Більш того, щодо заборони відвідування парків, скверів показовим є коментар головного санітарного лікаря цієї заборони, яка мала єдину мету залякати [2].

Подібною є ситуація з носінням маски. Так, напередодні запровадження карантинних обмежень головний санітарний лікар стверджував, що маски використовуються здоровими людьми лише для психологічного ефекту, вони потрібні лише інфікованим (відео виступу від 4 березня 2020 року) [3]. Зараз же за не носіння маски у громадських установах передбачено юридичну відповідальність.

Показовою у контексті предмету доповіді є і ситуація наприкінці весни – початку літа 2020 року з забороною вильоту літакам, що були оплачені роботодавцями іноземних держав та мали доставити за кордон (Велика Британія, Фінляндія; хоча подібна ситуація і з Німеччиною та Польщею) українців, у яких укладені відповідні трудові договори з цими роботодавцями. При цьому йдеться про цілком здорових людей. Подібна ситуація нагадує часи Радянського Союзу з дозволами виїзду закордон. Органи публічної влади не можуть вирішувати де людина має працювати (і чи працювати їй узагалі, оскільки існує право на працю, а не обов'язок працювати, заробляючи трудові гроші). Завданням цих органів є створення вигідних умов праці, через які робітники і оберуть саме ці умови. Саме так функціонує ринкова економіка, на відміну від адміністративно-командної (або економіки періоду феодалізму).

Не можна не згадати і публікацію професора публічного та європейського права Віденського університету імені Зігмунда Фрейда Конрада Лаксмайера про кризу верховенства права в Австрії в умовах пандемії, у якій автор дійшов висновку, що важкість для публічної влади встояти перед спокусою продовжувати авторитаризм у галузі охорони здоров'я, який влада тимчасово встановила з поважної причини. Обмеження людських прав повинні або бути по суті пропорційними, або гарантувати формальну пропорційність шляхом встановлення достатніх гарантій верховенства права. Настав

час виправити недбалість щодо верховенства права; уряд повинен зробити крок на шляху до верховенства права [4]. Ці слова є вельми актуальними і для України.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
2. Парки на час карантину закривали для психологічного впливу, - Віктор Ляшко. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ErR_Q9ZIKPc
3. Маски потрібні інфікованим, а не здоровим! МОЗ просить утриматись від скупівлі масок. URL: https://www.youtube.com/watch?v=sa-8_A19LFA
4. Lachmayer K. Austria: Rule of Law Lacking in Times of Crisis. URL: <https://verfassungsblog.de/rule-of-law-lacking-in-times-of-crisis/>

Дзюбенко О.Л.,
керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «Лексарт»

ЛЕГІТИМНІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ КОНВЕНЦІЙНИХ ПРАВ ПРИ ЗАПРОВАДЖЕНІ КАРАНТИНУ

2020 рік став тяжким випробуванням для всього світу: більшість країн вимушена була протистояти пандемії, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Для боротьби з хворобою органи державної влади приймали непопулярні рішення, від введення карантинно-обмежувальних заходів до повного локдауну в країні. В результаті таких дій було обмежено цілу низку прав і свобод людини. І якщо на початку пандемії люди були налякані невідомою хворобою і тому дотримувались встановлених правил, то вже через декілька місяців запроваджені обмеження сприймалися досить критично і викликали масові протести (в США, Німеччині, Італії тощо). В Україні карантин було запроваджено Постановою Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11 березня 2020 р. Дана постанова передбачила істотні обмеження прав, що гарантуються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

І хоча нормами самої Конвенції передбачено відступ від зобов'язань під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, проте таке обмеження може встановлюватись виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом. При цьому держава при відступі від своїх зобов'язань має проінформувати Генерального секретаря Ради Європи

про вжиті нею заходи і причини їх вжиття. В березні 2020 року у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби більшість європейських країн запровадили на своїй території режим надзвичайного стану, серед них: Болгарія, Німеччина, Італія, Іспанія, Словаччина, Угорщина, Румунія, Естонія, Франція тощо. В рамках надзвичайного режиму передбачено встановлення обмежень прав і свобод людини, проте в Україні такий режим запроваджено не було через що виникає питання щодо легітимності встановлених урядом обмежень.

З аналізу постанов КМУ, якими встановлювався карантин та запроваджувались посиленні протиепідемічні заходи в Україні (№ 211 від 11 березня 2020 р., № 392 від 20 травня 2020 р., № 641 від 22 липня 2020 р.) можна зробити висновок, що було обмежено права і свободи людини, передбачені такими статтями Конвенції: право на свободу та особисту недоторканність (Ст. 5), право на повагу до приватного і сімейного життя (Ст.8), свобода думки, совісті і релігії (Ст. 9), свобода зібрань та об'єднання (Ст. 11), заборона дискримінації (Ст. 14 та Ст. 1 Протокол № 12), захист права власності (Ст. 1 Протоколу 1), право на освіту (Ст. 2 Протоколу №1), свобода пересування (Ст. 2 Протоколу № 4). Зокрема, заборона проведення всіх масових (культурних, розважальних, спортивних, соціальних, релігійних, рекламних та інших) заходів, встановлена Постановою КМУ № 211 від 11 березня 2020 р., одразу порушує статті 9 та 10 Конвенції; заборона на перевезення пасажирів всіма видами транспорту, відвідування парків, скверів, спортивних та дитячих майданчиків, передбачена цією ж постановою, порушує статтю 2 Протоколу № 4; встановлення обов'язкової самоізоляції для осіб, які досягли 60-річного віку, передбачені Постановою КМУ № 392 від 20 травня 2020 р., порушують статтю 14 та статтю 1 Протокол № 12. Так, відповідно до ч.2 статті 1 Протокол № 12 ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою, встановлення ж обов'язкової самоізоляції для осіб, які досягли 60-річного віку є дискримінацією за віковою ознакою. Крім того заборона роботи суб'єктів господарювання, яка передбачає приймання відвідувачів (ресторанів, кафе, фітнес-центрів), порушила статтю 1 Протоколу №1 захист права власності. Такі обмеження було передбачено Постановою КМУ № 211 від 11 березня 2020 р., а потім аналогічні обмеження, але на період вихідних днів, встановлювались Постановою КМУ №1100 від 11 листопада 2020 р.

Отже, не викликає сумніву той факт, що постановами КМУ при запровадженні карантину в Україні було обмежено ряд конвенційних прав. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) одним з критеріїв виправданості втручання держави у права людини, обмеження прав та свобод є переслідування легітимної мети. В даному випадку метою встановлених обмежень слугував захист життя і здоров'я людей. Відповідно до статей 8, 9, 11 Конвенції та статті 2 Протоколу № 4 обмеження права на повагу до приватного і сімейного життя, свободи думки, совісті і релігії, свободи

зібрань та об'єднання, свободи пересування мають встановлюватись законом і бути необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Таким чином, охорона здоров'я є легітимною метою для обмеження даних конвенційних прав. Крім того, статтею 5 Конвенції передбачено, що ніхто не може бути позбавлений свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом. Законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань є однією з підстав позбавлення свободи.

При визнанні правомірними обмежень конвенційних права і свободу, що накладаються органами державної влади, потрібно також з'ясувати чи було таке обмеження «встановлено законом» та чи було воно «необхідним у демократичному суспільстві». Щодо встановлення законом, то ЄСПЛ досить широко трактує поняття закону, включаючи сюди як і будь-який нормативно-правовий акт органів публічної влади, так і прецедентне право. При цьому такий закон має відповідати вимогам доступності, ясності та передбачуваності. Тому з цього боку встановлення обмежень конвенційних прав урядовою постановою, а не законом парламенту, підпадає під дану вимогу на відміну від національного законодавства. Оскільки конституційні права і свободи людини і громадянина можуть бути обмежені лише законом в умовах воєнного або надзвичайного стану із зазначенням строку дії цих обмежень. А тому з точки зору національного права вимога «встановлено законом» – порушена, адже Верховна Рада України не ввела надзвичайний правовий режим із вказівкою у законі, які саме права і свободи людини можуть бути обмежені і на який строк.

Найбільш дискусійним є питання чи було обмеження прав і свобод, гарантованих Конвенцією «необхідним у демократичному суспільстві». Необхідність втручання в демократичному суспільстві означає, що держава має довести перед ЄСПЛ «нагальну суспільну потребу» у такому втручанні та у встановленні відповідних обмежень. При цьому така нагальна суспільна потреба повинна бути домірною (пропорційною) до законної мети, окресленої засобом втручання [1]. Питання «необхідності в демократичному суспільстві» і «пропорційності» втручання є фактично синонімічними. Пропорційність визначає сумірність між здійсненням основного права та необхідністю його обмежень. Саме критерій пропорційності забезпечує обґрунтований і легітимний характер обмежень основних прав. Принцип пропорційності включає в себе адекватність засобів поставленій меті, неприпустимість надмірних обмежень, неприпустимість сваволі, заборону формалізму [2, С. 26].

Так, у справі «Зеленчук і Цицюра проти України» ЄСПЛ зазначає, що втручання у право власності повинно не лише переслідувати за фактами та у принципі «законну ціль» у «загальному інтересі», але також має існувати обґрунтоване пропорційне співвідношення між вжитими заходами та метою, яку прагнули досягти будь-якими заходами, застосованими державою, у тому

числі заходами, спрямованими на здійснення контролю за користуванням майном фізичною особою. Ця вимога виражена у понятті «справедливий баланс», який має бути встановлений між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. ... У кожній справі, що стосується стверджуваного порушення ..., Суд повинен встановити, чи було покладено на відповідну особу непропорційний та надмірний тягар внаслідок втручання держави [3]. На наш погляд, такий справедливий баланс було порушено: особливо чітко це прослідковується на прикладі статті 1 Протоколу №1. В результаті дій уряду щодо заборони здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання, робота яких передбачає приймання відвідувачів (заклади громадського харчування, торговельно-розважальні центри, фітнес-центри, заклади культури тощо), на останніх було покладено непропорційний та надмірний тягар. Без сумніву принцип пропорційності не було дотримано і при встановленні обмеження свободи пересування Постановою КМУ № 211 від 11 березня 2020 р., якою було заборонено відвідування парків, скверів, зон відпочинку, лісопаркових та прибережних зон, спортивних та дитячих майданчиків. Такі заходи ставлять під сумнів їх адекватність поставленій меті та встановлюють надмірні обмеження.

Вищезазначені доводи дають підставу стверджувати, що обмеження прав і свобод людини були встановлені українським урядом з порушенням норм Конвенції. А отже, незабаром можна буде спостерігати ряд позовів проти України у зв'язку з обмеженнями, що були запроваджені під час карантину.

Література:

1. Дахова І. І. Обмеження реалізації прав і свобод людини: конституційне регулювання та практика Європейського Суду з прав людини. *Форум права*. 2018. № 4. С. 17–25. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_4_4.pdf (дата звернення 02.12.2020)
2. Савчин М. В. Основні конституційні критерії обмеження прав людини і основоположних свобод. *Вибори та демократія*. 2008. № 2 (16). С. 21–28.
3. Зеленчук і Цицюра проти України (Заяви № 846/16 та № 1075/16) ЄСПЛ 22 травня 2018 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text (дата звернення 02.12.2020)

Градова Ю.В.,
*доцент кафедри конституційного
і муніципального права Харківського
національного університету
імені В.Н. Каразіна
к.ю.н., доцент*

СЕКСТИНГ ЯК ВИД КІБЕРБУЛІНГУ

Сьогодні важко уявити своє життя без гаджетів та мережі Інтернет, 71 % українців регулярно користуються Інтернетом, при цьому такий відсоток серед учнів і студентів сягає 97%. Пандемія коронавірусу також зробила свій внесок у розширенні кола користувачів Інтернету: велика кількість людей була вимушена перейти на онлайн платформи для роботи, навчання та спілкування. Серед цієї групи користувачів Інтернету значний відсоток припадає на дітей, які в період карантину стали проводити на 80% більше часу в Інтернеті. Інтернет відіграє важливу роль не тільки в процесі навчання, але й у спілкуванні молодих людей зі своїми однолітками. І значна роль в цьому відведена соціальним мережам. У 2019 році лише 6,7% опитаних підлітків відповіли, що не користувалися соціальними мережами жодної години в робочі дні [1, С.58]. За результатами дослідження Factum Group в Україні досить активно користуються такими додатками для спілкування як: Viber (85 %), Messenger (48 %), Instagram (47%), Facebook (41%), Telegram (41%), WhatsApp (29%), V Kontakte (19%), Skype (18%) [2]. Проте не завжди таке спілкування є безпечним.

Попит серед дітей на онлайн спілкування призвів до того, що зросла кількість випадків булінгу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У міру появи нових форм спілкування поширились також нові залежності, злочинність та насильство. В даний час секстинг стає однією з особливих етичних проблем, що полягає у розміщенні текстових та аудіо-візуальних матеріалів сексуального вмісту у віртуальному середовищі [3, С.89].

Термін секстинг зовсім недавно, лише в 2011 році увійшов до Оксфордського словника, він походить зі словосполучення двох англійських слів: «sex» (секс) та «texting» (текстові повідомлення) і включає в себе обмін сексуальними повідомленнями. В науковій літературі секстинг визначається як: надсилання або отримання зображень та відео, що містять відвертий чи сексуальний характер, через мобільний телефон [4, С.2]; обмін провокаційним або відвертим сексуальним контентом, таким як текстові повідомлення, фотографії та/або відео через смартфон, Інтернет та/або соціальні мережі [5].

Важко назвати конкретний відсоток серед неповнолітніх, які хоча б раз

у житті практикували секстинг, дані досліджень різняться в залежності від вибірки аудиторії, яку опитували. Так, в ізраїльському дослідженні 30% серед опитаних підлітків надсилали свої інтимні фото [6], в хорватському – серед підлітків у віці від 15 до 17 років 39,9% принаймні один раз у своєму житті надсилали або розміщували контент із сексуальним вмістом. Інші дослідження показують коливання цього відсотку серед від 2,5% до 27,6% (активний секстинг) та від 7,1% до 60% (пасивний секстинг) [7, С. 12]. Проте однозначно можна стверджувати, що з віком цей відсоток зростає, і молодь від 18 і старше все частіше використовує обмін інтимними фотографіями у своїй практиці.

Не можна погодитись, що секстинг – це завжди негативне явище, досить часто він має місце серед партнерів, які знаходяться на відстані, чи серед підлітків, які досліджують свою сексуальність і за допомогою обміну інтимними фотографіями намагаються привернути до себе увагу протилежної статі. Наразі секстинг є невід'ємною частиною сексуальної поведінки серед молоді, досить часто він замінює сексуальні стосунки. Проблемою секстингу стає, коли приватні фотографії стають публічними. Щоб уникнути цього підліткам необхідно проводити роз'яснювальну роботу щодо безпечного спілкування у кіберпросторі.

В науковій літературі виокремлюють декілька класифікацій секстингу в залежності від різних критеріїв. Найбільш широко використовується поділ секстингу на «первинний», що передбачає надсилання особистих фотографій сексуального вмісту іншим, та «вторинний», коли фотографії сексуального змісту передаються іншим особам без дозволу особи, яка надіслала ці фотографії [8, С.30], а також виокремлюють «секстинг з помсти», який визначається як публічне розповсюдження сексуального контенту екс-партнера без його згоди [9]. Крім того, секстинг поділяють на активний та пасивний: активний передбачає створення, надсилання та публікацію контенту відвертого сексуального характеру іншим, а пасивний – стосується отримання такого контенту [10].

К. Сезар (K. Sesar) розрізняє такі види секстингу, як: реляційний, реактивний, вимушений та насильницький. Реляційний – це добровільний обмін сексуального контенту у різних форматах з метою заохочення або збереження близькості та стосунків з партнером. Реактивний секстинг передбачає обмін контентом відвертого сексуального характеру з метою вивчення та висловлення думки, для розваги або для завоювання популярності серед однолітків. Примусовий секстинг передбачає здійснення такого обміну через тиск з боку (потенційного) партнера або однолітка, а при насильницькому секстингу спостерігається пересилання такого контенту третій стороні або опублікування його без дозволу з метою заподіяння шкоди іншій особі [7, С.14].

В свою чергу, Х. Хадсон (H. Hudson) також виокремлює чотири форми секстингу: секстинг за згодою, коли обидві сторони добровільно беруть

участь у цьому; сексбулінг, коли секстинг використовується для переслідування, насильства чи знущань над іншими людьми; незаконний секстинг, коли він відбувається серед неповнолітніх або між неповнолітніми та дорослими; та секстинг з ризиком, який має різні негативні наслідки, такі як віктимізація, приниження, втрата роботи, розлучення тощо [11, С.7]. І якщо перша форма не викликає хвилювань, то над іншими трьома слід замислитись. Так, сексбулінг включає створення графічних веб-сайтів або сторінок у соцмережах, присвячених переслідуванню людини, створення образливих рейтингів з негативною оцінкою зовнішності або поведінки, навішування ярликів "розпутника(ці)" через відверті фотографії, аж до закликів скоїти суїцид.

Підлітки найчастіше стають жертвами сексуального домагання через свою необізнаність та довіру до інших. Крім того, легкими мішенями для будь-яких форм домагань та сексуальних знущань є молодь, яка ставить під сумнів свою сексуальність або обирає неортодоксальні сексуальні уподобання: гомосексуалізм, бісексуальність або транс-гендерну ідентичність. Вони перебувають під більшим ризиком, ніж їх однолітки, оскільки прагнуть знайти однодумців та бути прийнятими іншими [12].

Особливої уваги потребує саме незаконний секстинг, оскільки його суб'єктами є підлітки. І тут можливі варіації: перший варіант, коли обидві сторони є неповнолітніми і за допомогою обміну інтимними фотографіями або повідомленнями з сексуальним підтекстом вони намагаються фліртувати. Проблемою таке спілкування стає, коли під час сварки або просто заради хизування одна зі сторін викладає інтимні фотографії іншої особи. Другий варіант – коли однією стороною є дорослий, який свідомо наполягає на обміні фотографіями сексуального характеру з неповнолітньою особою. При цьому такий вчинок може характеризуватись як простим задоволенням своїх сексуальних бажань, так і отриманням даного контенту з метою шантажу неповнолітньої особи. В будь-якому випадку такі дії носять незаконний характер, і за них передбачена юридична відповідальність незалежно від мотивів правопорушника.

Секстинг – це складний спосіб соціалізації серед молоді. Не існує єдиного рішення для активного регулювання секстингу таким чином, щоб збалансувати приватне життя, задоволення та захист від переслідувань. Найбільш розсудливий підхід до запобігання насильству, який може бути пов'язаний із секстингом, полягає у відкритому обговоренні питань з молоддю протягом їх освітнього та/або соціального життя [13]. Значна роль у даному процесі відводиться батькам та педагогам у школі, саме дорослі мають пояснити підліткам всі можливі наслідки їхньої сексуальної поведінки. Задача батьків навчити дитину безпечному спілкуванню в Інтернеті, в тому числі при обміні фотографіями. За такої ситуації має діяти правило «білборду»: дитина роблячи інтимне фото та надсилаючи іншій особі, має уявити, що таке фото може бути розміщено на білборді поруч з її школою. І якщо во-

на буде почувати себе незручно у разі, коли вчителя, однокласники чи батьки побачать дане фото, то краще відмовитись від такої ідеї.

Література:

1. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні: за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» / О.М. Балакірева (кер. авт. кол.) та ін. К. : ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2019. 214 с.
2. Дані роботи Панелі, Грудень 2019. URL: https://inau.ua/sites/default/files/file/2001/presentation_osm_december_2019.pdf (дата звернення 27.11.2020)
3. Hollá K., Jedlickova P., Seidler P. Sexting and motives for sexting among adolescents. *Journal of interdisciplinary research*. 2019. Vol.8. P.88-92.
4. Hinduja S, Patchin J.W. Sexting: A brief guide for educators and parents. 2010. Cyberbullying Research Center. URL: www.cyberbullying.us (дата звернення 27.11.2020)
5. Chalfen R. 'It's only a picture': Sexting, 'smutty' snapshots and felony charges. *Visual Studies*. 2009. Vol. 24(3). P. 258-268 URL: <https://doi.org/10.1080/14725860903309203> (дата звернення 28.11.2020)
6. Dolev Cohen M., Ricon T. Demystifying sexting: Adolescent sexting and its associations with parenting styles and sense of parental social control in Israel. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*. 2020. 14(1). Article 6. URL: <https://doi.org/10.5817/CP2020> (дата звернення 27.11.2020).
7. Sesar K., Dodaj A. Sexting: the exchange of sexually explicit content. Mostar: Sveučilište. 2020. 99 p.
8. Calvert C. Sex, cell phones, privacy, and the first amendment: When children become child pornographers and the Lolita effect undermines the law. *CommLaw Conspectus Journal of Communications Law and Policy*. 2009. Vol. 18. P. 1-66.
9. Calvert C. Revenge porn and freedom of expression: legislative pushback to an online weapon of emotional and reputational destruction. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*. 2013. Vol. 24. P. 673- 702.
10. Temple J. R., Choi H. Longitudinal association between teen sexting and sexual behavior. *Pediatrics*. 2014. Vol. 134(5). P. 1287-1292. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4210802/> (дата звернення 28.11.2020).
11. Hudson H. K. Factors affecting sexting behaviours among selected undergraduate students (Unpublished doctoral thesis). Southern University Illinois Carbondale, Illinois, United States. 2011. 368 p.
12. Savin-Williams R.C. "Verbal and Physical Abuse as Stressors in the Lives of Lesbian, Gay Male, and Bisexual Youths: Associations with School Problems, Running Away, Substance Abuse, Prostitution, and Suicide". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. Vol. 62 (1994). P. 261-269. URL: <https://doi.org/10.1037/0022-006X.62.2.261> (дата звернення 28.11.2020).
13. Orchard T. Sexting. In: Lykins A. (eds) *Encyclopedia of Sexuality and Gender*. Springer, Cham. 2020. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-59531-3_16-1 (дата звернення 27.11.2020).

Саєнко М. І.

*доцент кафедри теорії та історії
держави і права*

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Матвієнко Є. І.

слухач магістратури

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

В умовах глобалізації важливого значення набуває створення та функціонування механізмів співробітництва держав у різних сферах. Особлива увага приділяється проблематиці прав людини, яка давно вже вийшла за межі національних інтересів і стала одним із пріоритетних напрямків розвитку міжнародних відносин та міжнародного права.

Значення створення й забезпечення механізмів захисту прав людини визначається суперечністю між універсальністю прав людини (їх мультикультурним, всезагальним характером) і межами національної, етнічної та релігійної соціалізації людини, що можуть зумовлювати конфлікти і втручання в основні свободи людини. Концепція прав людини будується на твердженні, що звернення з проханням, скаргою, клопотанням є одночасно причиною і результатом нерівності та рабства.

Натомість, вільна людина здатна заявити про свої права; тому захист прав людини розглядається, першочергово, як захист людської гідності. Механізми захисту прав людини розглядаються, першочергово, у діаді «людина – держава» внаслідок значної різниці статусів та ресурсів у протидії людині порушенням її прав державою і державними інституціями [1, с.104-107].

Відправною точкою функціонування механізмів захисту прав людини є Рада Європи (Council of Europe) – міжнародна організація, заснована на принципах демократії, верховенства права і прав людини. Рада Європи була заснована 5 травня 1949 р. в Лондоні країнами засновницями: Бельгією, Данією, Францією, Голландією, Ірландією, Люксембургом, Норвегією, Швецією, Великобританією, Італією для створення моральної й політичної альтернативи комунізму.

На сьогодні членами Ради Європи є 46 країн. Значення й роль Ради Європи в контексті функціонування механізмів захисту прав людини можна визначити у декількох напрямках: юридичному (створення та введення в силу

Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також ряду документів; забезпечення діяльності Європейського суду з прав людини); організаційному (організація, реалізація і підтримка соціальних проектів, спрямованих на розвиток громадянського суспільства країн – членів Ради Європи); політичному (сприяння визнання державами принципу верховенства права, забезпечення прав та основних свобод людини громадянам держав – членів Ради Європи, організація співпраці між державами з метою досягнення цілей Ради Європи) [2].

В контексті досліджуваної теми, необхідно акцентувати, що механізми міжнародного захисту прав людини – це система міжнародних (міждержавних) органів і організацій, які безпосередньо займаються захистом прав людини.

Відповідно (міждержавні) органи відрізняються тим, що вони створюються за взаємною згодою кількох держав, як правило, оформленою міжнародною угодою, діють у межах такої угоди, яка визначає їхні повноваження і спеціальні правила процедури.

Також міждержавні правозахисні організації відрізняються тим, що: а) вони дійсно мають вплив на уряди; б) найчастіше їхні рішення обов'язкові для виконання, і в будь-якому випадку їхню думку не можна зігнорувати; в) вони змушують міжнародне співтовариство звертати увагу на порушення прав людини [3].

Світова практика всі правозахисні міжнародні організації поділяє на універсальні та регіональні.

Універсальні правозахисні механізми – це органи й організації, які поширюють свою діяльність на увесь світ, незалежно від державних і регіональних кордонів (Рада з прав людини при Генеральній Асамблеї ООН, Комісія з прав людини ЕКОСОП ООН, Комітет з прав людини, Верховний комісар ООН з прав людини, Верховний комісар ООН у справах біженців і т.д.). У 1948 р. Генеральна Ассамблея ООН прийняла Всезагальну декларацію прав людини. Відповідно універсальні правозахисні органи поділяють *на види*:

Постійні органи - Комісія ООН з прав людини, Комісія становища жінок.

Органи, створені згідно з міжнародними угодами, укладеними під егідою ООН. На виконання усіх цих угод були створені: Комітет ООН з прав людини (не плутати з Комісією ООН), Комітет з економічних, соціальних і культурних прав, Комітет з расової дискримінації, Комітет проти катувань тощо. У рамках ООН було розроблено безліч міжнародних договорів про захист прав людини: Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації, Конвенція про запобігання катуванням та іншому жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність поведженню чи покаранню інші.

Спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй є постійно діючими міжнародними організаціями, які працюють на підставі власних статутів і угод з ООН. Сьогодні існує 16 таких організацій, які займаються права-

ми людини. До таких установ відносяться насамперед Міжнародна Організація Праці (МОП) і Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

Регіональною міжнародною організацією є та, учасниками якої є держави, розташовані в межах певного регіону земної кулі, наприклад, Європи, Африки чи Південної Америки. До регіональних систем захисту прав людини відносять:

Міжамериканська, яка діє в рамках Організації Американських Держав і представлена Міжамериканською комісією з прав людини і Міжамериканським судом з прав людини.

Африканська система складається з Африканської комісії прав людини і народів, що є органом Організації Африканської Єдності. Вона діє на підставі Африканської хартії прав людини і народів. Комісія заслуховує кожні два роки звіти держав про законодавчі й інші заходи для захисту прав людини.

Європейська система захисту прав людини діє в рамках Ради Європи, членом якої Україна є від 1995 року. Головний європейський правозахисний орган – Європейський суд прав людини. Рішення цього Суду впливають на формування не тільки європейських, але і світових стандартів прав людини.

Європейський суд з прав людини (англ. European Court of Human Rights; часто вживана аббревіатура – ECHR) – частина механізму захисту прав людини в країнах, що ратифікували Конвенцію прав людини; соціальний інститут, покликаний забезпечувати дотримання основних положень Конвенції; міжнародний судовий орган, який розглядає позови фізичних та юридичних осіб, а також окремих держав, що стосуються недотримання невід'ємних прав і свобод людини.

Європейський суд з прав людини приймає до розгляду справи, в яких позивач використав усі доступні в країні процесуальні правові засоби і спирається на порушення прав, гарантованих Конвенцією. Європейський суд з прав людини складається з двох інституцій: Палати і Великої Палати суддів. У Великій Палаті розглядаються лише справи, які викликають серйозні труднощі з трактуванням Конвенції та повторні справи; рішення Великої Палати є остаточними. Цікавим фактом є те, що окремі судді можуть не погоджуватися з рішенням суду і декларувати це, складаючи особливий погляд (англ. *separate opinion, dissenting opinion, opinion dissidente*) або надавати паралельні до рішення погляди (*concurring opinion, opinion concordante*) [4].

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можемо сказати, що важливим у міжнародних механізмах захисту прав людини є зокрема, приділення уваги відправним точкам їх функціонування: основним документам про права і свободи людини; правозахисним органам і організаціям універсального і регіонального рівнів, що сприяють забезпеченню прав людини в державах; механізмам захисту прав людини.

Література:

1. Павлик Н. П. Механізми захисту прав людини. *Енциклопедія прав людини* : соціально-педагогічний аспект. Волинь, 2014. 220 с. С.104-107.
2. Каминьски И. Ц. Свобода выражения мнения в Европейской конвенции по правам человека. Варшава: Хельсинский фонд по правам человека, 2005. 63 с.
3. Міжнародні механізми захисту прав людини. URL: <https://yuristy.sumy.ua> (Дата звернення: 17.11.2020).
4. Осятинский В. Введение в концепцию прав человека. URL: <http://edu.helsinki.org.ua/library/philosophy/files/docs/1272481811.pdf> (Дата звернення: 17.11.2020).

Саєнко М. І.

*доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Прудка Ю.С.

*курсантка факультету підготовки
фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ГЛОБАЛЬНІЙ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Однією з найбільш жорстоких форм порушення основних прав і свобод людини є торгівля людьми. На жаль, вона і досі є глобальним та складним явищем світового масштабу. На сьогоднішній день торгівля людьми поширилася на усі країни та регіони та загрожує їхній безпеці. Це вимагає говорити про неї, як про глобальну проблему двадцять першого століття. Ось чому міжнародні організації та уряди активно працюють над розробкою стратегій, програм, регламентів та механізмів боротьби з цим явищем.

Перші пам'ятки міжнародного досвіду щодо протидії торгівлі рабами та відповідальності за діяльність такого роду знаходимо ще в «Законах Хаммурапі». Міжнародне співробітництво у боротьбі з цим явищем стало складатися на початку XIX ст. після скасування рабства в США. Однак перші міжнародні договори лише засуджували рабство і рекомендували державам встановити відповідальність за ці діяння, перші значні кроки у боротьбі з торгівлею людьми на міжнародному рівні були зроблені лише у двадцятому столітті. Громадські організації, такі як Міжнародна федерація аболіціоністів

та Лондонський комітет з виявлення та ліквідації торгівлі англійськими дівчатами [1, с.18].

Великим внеском у дотримання основних свобод людини є Загальна декларація прав людини 1948 р., у статті 1 та 2 якої вказано, що «всі люди народжуються вільними і рівноправними у своїй гідності і правах», «без якої б то не було різниці щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного і соціального походження, майнового, станового чи іншого становища» [2]. Вона є основним документом ООН, де встановлені норми та стандарти у галузі прав людини.

Координація міжнародного співробітництва держав після Другої світової війни в боротьбі з торгівлею жінками проводилася в рамках ООН. Саме за цей час почалося створення глобального інституційного механізму боротьби з торгівлею людьми. У 1949 р. резолюція Генеральної Асамблеї ООН прийняла Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами [3]. Вона була спрямована на боротьбу з торгівлею людьми та проституцією. Конвенція була зосереджена на забороні сексуальної експлуатації. Вона вимагала від держав, які підписали Конвенцію, вважати злочинцями звідників, осіб, що використовують проституцію з метою наживи, власників публічних будинків та їхніх спільників.

ООН прийняла низку міжнародних законів для боротьби з торгівлею людьми. На сьогодні основним міжнародним інструментом у боротьбі з торгівлею людьми є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, який доповнює її [4, с.189].

Не можливо не звернутися до практики Європейського Суду з прав людини, адже Конвенція є живим інструментом, який тлумачиться Судом у світлі умов сьогодення. Так, у своєму рішенні у справі *Rantsev v. Cyprus and Russia* Європейський суд з прав людини зазначив, що не може бути жодного сумніву в тому, що торгівля людьми загрожує людській гідності і основним свободам її жертв і що її не можна вважати сумісною з демократичним суспільством і цінностями, проголошеними в Конвенції. Суд зазначив, що торгівля людьми, за своїм характером та метою експлуатації, ґрунтується на здійсненні атрибутів права власності. Торговці поводяться з людьми, як з товаром, який купляється, продається і залучається до примусової праці, часто за мізерну платню або взагалі без неї, як правило, в секс-індустрії, хоча це може мати місце і в інших сферах. У зауваженнях організації «Інтерайтс» і в пояснювальній записці до Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми це явище охарактеризовано як сучасна форма загальносвітової работоргівлі на кшталт тієї, що існувала в давньому минулому. На думку Європейського суду з прав людини, спектр гарантій, передбачених в національному законодавстві, має бути достатнім для того, щоб забезпечити практичний і ефективний захист прав як потерпілих, так і потенційних потерпілих від торгівлі людьми осіб. Тому, крім впровадження кримінально-правових захо-

дів з покарання торгівців людьми, стаття 4 Конвенції вимагає від Договірних сторін впроваджувати адекватні заходи з регулювання діяльності фірм, які часто використовуються як прикриття для людьми [5, с.18].

Проаналізувавши законодавство різних країн у контексті організації боротьби з торгівлею людьми, можна побачити, що майже у кожній країні є кримінально-правові норми, згідно з якими існує кримінальна відповідальність за торгівлю людьми. Деякі країни виокремили торгівлю людьми окремим злочином, який охоплює усі форми торгівлі людьми.

Лише у 1910 році США прийняли закон, який і зараз продовжує застосовуватися для притягнення до відповідальності осіб, звинувачених у торгівлі людьми. Цей нормативний акт відомий як Mann Act - Закон про біле рабство. Він є частиною Звіду Законів США і включений у главу 117 розділу 18. 11 вересня 2000 р. Сенат США одностайно прийняв новий закон, на щодо захисту жертв домашнього насильства і торгівлі людьми. Частина цього нормативного акта присвячена боротьбі з незаконним ввезенням жінок в країну для сексуальної й іншої експлуатації, а також захисту жертв і притягненню осіб, винних у цих злочинах, до кримінальної відповідальності [6, с.246].

Вже в листопаді 1992 року у Бельгії створили підрозділ по боротьбі з торгівлею людьми при Головному управлінні судової поліції. До завдань цього підрозділу входило виявлення випадків торгівлі людьми в усіх її формах, забезпечення «раннього попередження» відповідних органів влади, розробка спеціальних методик у цій сфері та виконання функцій оперативного координаційного центру в системі поліцейських служб. Також у країні є три спеціальні притулки для жертв торгівлі людьми, які надають жертвам соціальну, психологічну, юридичну та медичну допомогу та фінансуються урядом [7, с.79].

У Нідерландах проводиться активна просвітницька робота серед населення над проблемою торгівлі людьми. Урядом фінансує національну інформаційну кампанію інформування населення, яка спрямована на запобігання торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації.

Уряд Німеччини вирішив боротися з торгівлею людьми, мобілізуючи зусилля правоохоронних органів. Законодавство Німеччини забороняє торгівлю людьми в будь-якій формі; торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації і примусової праці є злочинами. Покарання за такі злочини становить до десяти років позбавлення волі.

Слід зазначити, що проаналізований позитивний досвід боротьби з торгівлею людьми в зарубіжних країнах є корисним і заслуговує на увагу вітчизняних науковців та юристів, а деякі його елементи можуть бути запозичені для впровадження в національне законодавство та юридичну практику.

Література:

1. Краєвська О.А. Міжнародна торгівля людьми як загроза національній безпеці України. Збірник матеріалів конференції «Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки». Львів. ЛНУ імені І. Франка, 2015. С. 17–19.

2. Загальна декларація прав людини 1948 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020р.)
3. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020р.)
4. Лизогуб Я.Г. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: навч. посіб. Київ. Атіка, 2014. 240 с.
5. Касько В.В. Практика Європейського суду з прав людини за статтею 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Київ. Видавництво «Фенікс», 2020. 48 с.
6. Лукач Н.М. Актуальні тенденції торгівлі людьми у Європі. Збірник матеріалів конференції «Міжнародні відносини в умовах XXI ст.: сучасна теорія і практика». Львів. ЛНУ імені І. Франка, 2014. С. 244–248.
7. Лукач Н. Торговля людьми – европейские реалии. Международный альманах «Европа», выпуск XII. 2013. С. 77–86.

Сердюк І.А.,
*доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРАВОВИХ АКТІВ

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету обґрунтувати необхідність використання антропологічного методологічного підходу у дослідженні правових актів як волевиявлення право-дієздатних суб'єктів.

Одним із трансформаційних перетворень у методології філософії права та загальної теорії права на сучасному етапі розвитку цих наук П. Рабінович обґрунтовано вважає антропологізацію об'єкта і предмета досліджень. Вона, на думку вченого, полягає у тому, що саме людина стає центральним об'єктом філософсько-правових і теоретико-правових досліджень. Одним із переконливих проявів названої тенденції є відчутне посилення уваги дослідників до науки антропології права (юридичної антропології) – міждисциплінарної, комплексної галузі знань. Міждисциплінарний статус антропології права обумовлює використання нею методологічних можливостей різних суспільних (гуманітарних) наук. Переконливим свідченням людиноцентричного «повороту» розглядуваних наук стали включення до їхніх відповідних предметів закономірностей виникнення, функціонування й розвитку буттєвих (тобто до- і позаюридичних) прав, свобод і обов'язків людини [4, с. 247-248].

Інший вітчизняний дослідник – В. Бігун, правову антропологію характеризує як сферу правових знань і систему теоретичних підходів, спрямова-

них на висвітлення взаємовідносин людини з правовою реальністю [с. 34]. Своєрідним узагальнюючим судженням про предмет цієї юридичної науки є така теза правника: «У найзагальнішому плані правова антропологія акцентує увагу на людському вимірі права та правових систем, їх гуманістичній природі» [1, с. 35].

Становлення цієї юридичної науки в Україні вчений вважає одним із способів теоретичного забезпечення практичної реалізації в нашій державі конституційного припису, за яким «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1, с. 35-36].

Відомо, що важливим чинником розвитку будь-якої галузі наукових знань є її методологія. Не складає винятку з цього правила і правова антропологія, яка для дослідження свого предмета та отримання нових достовірних знань про нього використовує світоглядні ідеї про природу та сутність людини, що є надбанням як філософії, так і соціальних наук. Саме на цих ідеях ґрунтуються антропологічні дослідницькі підходи, підтвердженням чому слугує така сформульована Д. Гудимою дефініція поняття, що складає предмет розгляду: «антропологічні дослідницькі підходи – це засновані на висновках певних видів антропології світоглядні ідеї про природу та сутність людини, які визначають особливості виявлення, добору і систематизації науковцем досліджуваних фактів, а також їх інтерпретації та оцінки [2, с. 42].

Застосування антропологічних дослідницьких підходів у філософії права задля встановлення особливостей людинорозуміння в юриспруденції дало змогу Д. Гудимі дійти висновку про те, що «людина у праві» має два образи: правової людини і людини юридичної, яким відповідають образи правової й юридичної особистостей [2, с. 215].

І хоча цілісне уявлення про «людину в праві» дає єдність цих двох образів, у контексті теми нашого дослідження заслуговує на увагу характеристика лише одного з них – образу юридичної людини та відповідному йому образу юридичної особистості. Важливим є те, що саме юридична людина у процесі соціалізації здатна сприймати, реалізувати та трансформувати право як спеціально-соціальне (державно-вольове, юридичне, «позитивне») явище, що є елементом сформованої у певному суспільстві культури [2, с. 215].

Категорія юридична особистість відображає ті соціально зумовлені якості, характеристики юридичної людини, які закріплені у спеціально-соціальному (юридичному, «позитивному») праві конкретного історичного типу. Юридична особистість – це юридична людина та стійка система її соціально значущих якостей, наданих і забезпечуваних суб'єктом юридичної правотворчості, котра (система) відображає рівень свободи цієї людини та межі її відповідальності у певному суспільстві. [2, с. 215].

Дієвими юридичними гарантіями забезпечення не лише буттєвих, але й інших прав людини і громадянина є різні види правових актів: нормативно-правові, інтерпретаційно-правові та правозастосовні акти. Кожен із них є ре-

зультатом свідомо-вольової, юридично значущої діяльності людини (або колективу людей), а остання продукується такими іманентними фізичній особі властивостями, як її розум, воля та почуття. Завдяки цим первинним антропним властивостям людина задовольняє свої потреби, реалізує інтереси та творить нові можливості для життєдіяльності [2, с. 70].

Водночас, для продукування правових актів представники людського роду мають стати не лише суб'єктами права, але й суб'єктами правовідносин, а за наявності юридичних фактів, необхідних для виникнення правовідносин – ще й їх учасниками. Саме цим зумовлено наділення фізичних осіб чинним законодавством такими юридичними властивостями, як їх правоздатність, дієздатність та деліктоздатність.

Складнішим є питання про визнання суб'єктами права та суб'єктами управлінських правовідносин юридичних осіб, адже згідно з приписами національного законодавства вони також наділені правотворчими, правоінтерпретаційними та правозастосовними повноваженнями. І хоча юридична особа не має тих первинних антропних якостей, які притаманні фізичній особі, чинне законодавство наділило її вищезгаданими юридичними властивостями. Відомий правознавець Л. Петражицький у своїй роботі «Теорія права та держави у зв'язку з теорією моральності» досить змістовно виклав положення існуючих в юридичній науці теорій юридичних осіб, у тому числі й теорію фікції. Автор, зокрема, звернув увагу на той факт, що вчення про юридичну особу було ґрунтовно розроблено знаменитим юристом XIII ст. папою Інокентієм IV у 1245 р. За цим ученням, яке традиційно пов'язують із іменем Савін'ї, реальним суб'єктом прав може бути тільки окрема людина. Але позитивне право може для відомих цілей перенести правоздатність і на щось таке, що не є реальною особою, фінгірувати наявність особи там, де її в дійсності немає. Такі фінгіровані, тобто вигадані для цілей права, суб'єкти, що існують лише як «абстрактне поняття», а не в дійсності (*nomina juris et non personarum, nomina intellectualia*, за виразом Інокентія IV), і є суть юридичними особами [3, с. 391- 392], [5, с. 95].

Д. Гудима з цього приводу небезпідставно зауважив: «Юридичні особи мають «штучну» природу та є самостійними, персоніфікованими, наділеними волею тільки за умови, що їх такими визнають фізичні особи в об'єктивному юридичному праві. Тому здатність цих – «ненатуральних» – осіб відрізнити цінне від нецінного, визнавати інших як рівних собі можна припускати як юридичну фікцію, а не як природну властивість. Вияв волі «штучної» особи не завжди передбачає визнання нею інших осіб, як не завжди можна поширити на юридичну особу обов'язок відповідальності, який має особа фізична [2, с. 85].

Отже, саме антропологічний методологічний підхід дозволяє сфокусувати увагу на таких важливих первинних антропних властивостях фізичної особи, як її розум і воля, адже значною мірою саме з ними національне законодавство пов'язує вже юридичні властивості суб'єктів управлінських право-

відносин, як то їх правоздатність, дієздатність і деліктоздатність. Визнання фізичної чи юридичної особи право-дієздатною є необхідною передумовою для вступу в управлінські правовідносини, у межах яких реалізуються державно-владні повноваження з прийняття правових актів.

Література:

1. Бігун В. С. Правова антропологія. *Юридична енциклопедія* / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2003. Т. 5. С. 34-36.
2. Гудима Д. А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження : монографія. Львів : Край. 2009. 292 с.
3. Петражицкий Л.И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности : в 2 т. / Санкт-Петербург, 1908. Т. 2.
4. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
5. Сердюк І. А. Основи теорії правоохоронних відносин : монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2010. 196 с.

Сердюк Л.М.

*доцент кафедри теорії та історії
держави і права*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

Василенко А.О.

слухач магістратури

ННІ заочного навчання

*Підвищення кваліфікації цивільних осіб
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА УЧАСТЬ У ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РЕФЕРЕНДУМІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Питання юридичних гарантій права громадян України на участь у всеукраїнському та місцевому референдумі вирізняється своєю складністю та багатоаспектністю. При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету уточнити зміст поняття юридичні гарантії права громадян України на участь у всеукраїнському та місцевому референдумі. Для досягнення визначеної мети скористаємося гносеологічними можливостями формально-логічних методів аналізу, синтезу та дедукції, а також спеціально-юридичного методу пізнання.

Важливе методологічне значення в плані пізнання обраного предмета

дослідження мають і конституційно-правові приписи, закріплені в ст. 1 та ч. 2 ст. 3 Основного Закону Української держави. Зміст першого зводиться до визнання України суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [1]. У наведеній юридичній конструкції важливими І. Сердюк вважає дві взаємопов'язані між собою сутнісні складові (їх іще називають принципи) Української держави, а саме: демократична держава і правова держава. Зміст принципу демократичної держави, на думку правника, виявляється в таких найважливіших аспектах: 1) визнанні Українського народу носієм суверенітету й єдиним джерелом влади, включно з установчою; 2) реальній можливості формування громадянами представницьких органів публічної влади шляхом виборів; 3) гарантованій можливості вирішення громадянами найважливіших питань загальнодержавного та місцевого значення шляхом референдумів; 4) дотриманні прав людини в процесі здійснення законодавчо визначених повноважень органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами [3, с. 114-115].

Принцип правової держави, як стверджує вчений, означає: 1) панування права (тобто, верховенство права, а не закону) в усіх сферах суспільного життя, включно з політичною; 2) визнання суб'єктом правотворчості Українського народу; 3) пріоритетність виконання державою обов'язку з утвердження і забезпечення прав і свобод людини, що знаходить свій вияв як у їх визнанні та законодавчому закріпленні, так і створенні дієвих механізмів їх реалізації, охорони та захисту; 4) утвердженні верховенства Конституції України як правового акта найвищої юридичної сили [3, с. 115].

Другий припис визначає характер взаємовідносин людини і де-юре України, як демократичної і правової держави. Згідно з уміщеними у вищезгаданій статті нормативно-правового акта деонтичними судженнями загального характеру «Права і свободи людини, а також їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1].

Огляд доктринальних джерел і навчальної літератури, присвяченої предмету дослідження, свідчить про те, що вчені використовують різні терміно-поняття, що відображають досліджуване явище державно-правової дійсності. Так зокрема, В. Погорілко та В. Федоренко – автори монографії «Референдуми в Україні: історія та сучасність» окремий її підрозділ присвятили гарантіям всеукраїнського референдуму. Узагальненим результатом їх дослідження стали такі умовиводи вчених:

1. Виходячи з пріоритету прав та свобод особи і громадянина, держава не тільки закріплює інститут всеукраїнського референдуму, а й бере на себе обов'язок гарантувати кожному громадянину України право на участь у всеукраїнському референдумі;

2. Гарантії всеукраїнського референдуму визначаються комплексом

умов та засобів, що забезпечують громадянам України, наділеним виборчим правом, реально усвідомлювати свободу волевиявлення на всеукраїнському референдумі [4, с. 148-149].

Аналіз обґрунтованих ученими теоретичних положень свідчить про те, що зміст поняття гарантії всеукраїнського референдуму вони зводять до комплексу умов і засобів, які забезпечують громадянам України неможливість волевиявлення, в результаті якого вирішуються найважливіші питання загальнодержавного значення, що відповідає меті референдуму, а лише усвідомлення свободи такого волевиявлення.

У більш пізньому виданні цих авторів, зокрема, навчальному посібнику «Референтне право України», використано відмінне від вищезгаданого терміно-поняття – «гарантії референтного процесу», а також сформульовано таку його дефініцію: «це нормативно визначені засоби забезпечення використання, дотримання, виконання і застосування процесуальних норм референтного права» [5, с. 270]. Найвні термінологічні та змістовні відмінності вищезгаданих понять значною мірою були знівельовані такою тезою вчених, що фактично копіює судження про гарантії всеукраїнського референдуму; «Сутність і зміст гарантій референтного процесу в Україні визначається комплексом (механізмом) умов та засобів, що забезпечують громадянам України, які мають право на участь у референдумі, реально усвідомленої свободи волевиявлення на всеукраїнському та місцевих референдумах» [5, с. 270].

О. Тодика у своїй монографії «Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства» використовує терміно-поняття «механізм здійснення народовладдя», розуміючи під ним втілення волі народу через форми безпосередньої демократії, органи державної влади та органи місцевого самоврядування на основі норм Конституції і законодавства в межах організаційних форм і методами, визначеними законом [6, с. 148].

У пізнавальному плані важливе значення мають і ті судження дослідниці, що відображають елементний склад цього механізму, причому окремі з них носять доволі суперечливий характер. Так зокрема, вчена наголошує на тому, що форми безпосередньої демократії, як один із найважливіших елементів волевиявлення народу, ми не можемо відносити до цього механізму, оскільки вибори, референдуми – це не інституції, а форми безпосереднього волевиявлення громадян [6, с. 148].

Нижче автор відзначає, що механізм здійснення народовладдя включає форми безпосередньої демократії, інституційний механізм (органи державної влади та органи місцевого самоврядування), нормативний блок, організаційний [6, с. 158].

Не вступаючи в полеміку з приводу такого структурного елементу механізму здійснення народовладдя, як форми безпосередньої демократії, лише зауважимо, що без суб'єктної складової цей механізм функціонувати не зможе. Водночас, з погляду теорії юридичних засобів (а саме цей термін, щоправда у поєднанні з іншим – «умови», є визначальним при формулюванні

дефініції поняття юридичних гарантій прав людини – авт. Л. Сердюк) суб'єкти права, включно з тими, які наділені владними повноваженнями, виходять за межі обсягу цього поняття. Автор послідовно обстоює тезу про те, що різноманітні суб'єкти права (приміром, органи публічної влади, їх посадові і службові особи за жодних обставин не можуть визнаватися юридичними засобами. І справа тут не стільки в правильності граматичної конструкції, скільки в морально-етичному та філософському аспектах: ідеологія правового державного устрою визнає суб'єкта права ціллю, а не засобом її досягнення).

Отже, саме суб'єктна складова механізму здійснення народовладдя є підставою для відмежування його від близької за обсягом категорії, що складає предмет нашого дослідження.

Г. Мурашин – один із співавторів колективної монографії «Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики», з приводу питання, що вирішується нами, відзначає: «Слід розглядати як аксіому положення про те, що жодні форми демократії, в тому числі й безпосередня, не можуть нормально функціонувати, розвиватися та вдосконалюватися, якщо вони не забезпечені відповідними гарантіями. В науці під такими гарантіями прийнято розуміти умови, засоби, способи, методи, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічний захист народовладдя. Призначення цих гарантій полягає саме в тому, щоб створити найбільш сприятливі умови для здійснення безпосередньої демократії, щоб вона не тільки конституційно проголошувалася «де-юре», але й безперешкодно та послідовно впроваджувалася в життя «де-факто», тобто від передбаченої в законі можливості перетворювалася б у реальну дійсність» [2, с. 328].

Ми поділяємо тези автора з приводу а) неможливості нормального функціонування, розвитку та вдосконалення форм демократії без їх забезпечення відповідними гарантіями; б) призначення гарантій, що полягає у створенні найбільш сприятливих умов для здійснення безпосередньої демократії. Більше того, вказані теоретичні положення вважаємо логічно істинними і по відношенню до юридичних гарантій права громадян України на участь у всеукраїнському та місцевому референдумі.

Водночас, визнання їх логічно істинними з необхідністю вимагає уточнення дефініції самого поняття гарантій, адже умови, як одна із складових їх змісту, за логікою автора створюють інші, нехай і найбільш сприятливі умови.

Зважаючи на вищевикладені теоретичні положення, а також предмет наукового пошуку, що обмежується власне юридичними гарантіями, інтерпретація однойменного поняття має бути зведена до такого судження про цей соціально-правовий феномен: **«юридичні гарантії права громадян України на участь у всеукраїнському та місцевому референдумі – це система визначених у національному законодавстві юридичних засобів, які викори-**

стовуються (чи застосовуються) суб'єктами референдного процесу, органами публічної влади й їх посадовими особами у зв'язку зі здійсненням своїх компетенційних повноважень, а також заходів, які вживаються ними для практичної реалізації громадянами України своїх можливостей, пов'язаних із ініціюванням питання про проведення всеукраїнського або місцевого референдуму, формулюванням змісту рішення, що має загальнодержавне чи місцеве значення, а також його затвердженням у результаті всенародного волевиявлення або ж волевиявлення громадян України, які проживають в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Література:

1. Конституція України: Науково-практичний коментар / В. Б. Авер'янов та ін. Харків: Видавництво «Право»; Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 808 с.
2. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-ї річниці незалежності України : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 356 с.
3. Сердюк І.А. Чи реальною є можливість волевиявлення громадян України за відсутності законодавства про референдум? *Права людини та юридична практика їх захисту: основні напрями їх взаємовпливу та підвищення ефективності в умовах глобалізованого суспільства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої проголошенню Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 9 грудня 2019 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. С. 112-115.
4. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдуми в Україні: історія та сучасність : монографія. Київ : Ін-т держави і права НАН України, 2000. 248 с.
5. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдне право України : навч. посібник. Київ : «Ліра-К», 2006. 366 с.
6. Тодика О. Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства : монографія. Харків : Право, 2007. 480 с.

Жеглінська Т. О.,
викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ЗУМОВЛЕНИХ ЕПІДЕМІЄЮ COVID-19

Питання у сфері медичної реформи в Україні на сьогоднішній день являється досить актуальною. Так як умови пандемії COVID-19 змусили внести чимало змін у наше вітчизняне законодавство, зокрема не обійшлася увагою проблема регламентації прав людини у сфері охорони здоров'я.

11 березня 2020 р Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила,

що епідемія вірусу COVID-19, який вперше був ідентифікований в грудні 2019 року в місті Ухань в Китаї, досягла рівня пандемії. Відзначивши «викликають тривогу рівні поширеності і тяжкості», ВООЗ закликала держави вжити невідкладних і гранично рішучі заходи, щоб приборкати поширення коронавірусу.

Зауважимо, пандемія COVID-19 - це надзвичайна ситуація у сфері охорони здоров'я, але цим справа далеко не обмежується. Це економічна криза. Соціальна криза. І людський криза, яка швидко перетворюється на кризу прав людини.

Таким чином, здійснення конституційного права на охорону здоров'я, медичне страхування та медичну допомогу, гарантоване статтею 49 Основного Закону, також потрапило під карантинний приціл [1]. Постанова Кабінету Міністрів від 11.03.2020 №211, після внесення до неї змін від 16.03.2020, вперше закріпили у собі положення щодо тимчасового припинення відповідних планових заходів щодо планових заходів та госпіталізації, окрім невідкладних та термінових [2]. Тим часом Міністерством охорони здоров'я було прийнято наказ від 23.03.2020 №698, а також закріплено обов'язок щодо відповідних закладів охорони здоров'я тимчасове припинення планових госпіталізацій пацієнтів [3].

Згодом до постанови №211 також були внесені деякі зміни (постановою від 25.03.2020 №239) та начебто знято відповідні обмеження щодо здійснення медичної практики, однак з певним застереженням – лише при умові забезпечення медичного персоналу засобами індивідуального захисту та дотримання відповідних протиепідемічних і санітарних заходів (пп. 8 п.2). Проте дані обмеження, що стосуються, насамперед, планової медичної допомоги та планової госпіталізації залишилися (п.8) [3]. Таким чином, можна зауважити, що мета відповідних змін від 25.03.2020 у сфері медичної практики так і залишається невизначеною, оскільки на неї все одно будуть поширюватись певні обмеження. Також варто зауважити, що окрім цього, відповідне обмеження конституційного права за статтею 49 Основного Закону являється припустимим тільки в умовах надзвичайного або воєнного стану. Зауважимо, що на наш погляд, Режими надзвичайного стану і закони, прийняті у відповідь на поширення COVID-19, повинні забезпечувати обмеження основних свобод для захисту громадського здоров'я з обмеженим терміном дії, тільки в міру необхідності для подолання кризи. Вони не повинні використовуватися як привід для того, щоб змушувати мовчати, переслідувати або піддавати цькуванню представників громадянського суспільства, опозиційних голосів, членів маргіналізованих груп або будь-яких інших осіб, які бажають зробити свій внесок у громадське обговорення. Такі побоювання, які ми відчуваємо з приводу реакцій на COVID-19, які ми спостерігаємо, і ми сподіваємося, що вони залишаться лише тимчасовими. Таким чином, вважаємо, що режими надзвичайного стану і пов'язані з ним закони повинні бути обмежені за часом і не залишатися в силі довше, ніж це строго потрібно для подолання іденти-

фікованої надзвичайної ситуації у сфері охорони здоров'я.

Доцільно також зауважити, що на сьогоднішній загострилося чимало проблем, що мають суттєве відношення до питання цього дослідження. Таким чином, станом на 22.04.2020 загальна кількість медичних працівників, що безпосередньо хворіють на коронавірусну хворобу COVID-19, становить 1245 осіб [4]. Так, згідно статті 39 закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» інфекційні захворювання працівників медичних закладів, безпосередньо пов'язані з виконанням відповідних професійних обов'язків в умовах з підвищеним ризиком зараження, належать до професійних [3]. Наведені працівники комунальних та державних установ підлягають обов'язковому страхуванню з боку держави на випадок інфекційного захворювання у певному порядку та на умовах, що являються установленими Кабінетом Міністрів України.

Однак, на превеликий жаль, наша держава розробила тільки порядок страхування працівників медичних закладів на випадок інфікування ВІЛ-інфекції під час виконання професійних обов'язків. Тож, регламенту страхування від будь-яких інших хвороб в Україні на сьогоднішній день поки що не існує, навіть не зважаючи на те, що з часу ухвалення закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» минуло вже понад 20 років. Тому ще однією, доволі важливою проблемою являється те, що стаття 23 даного Закону закріплює у собі положення щодо права відсторонення від роботи осіб, які являються безпосередніми бактеріоносіями, а на період відсторонення, таким особам необхідно має виплачуватися допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю [5].

Таким чином, національне законодавство має низку проблем щодо епідеміологічного нагляду, інфекційної безпеки та контролем, внутрілікарняного інфікування. Якісна, безпечна та доступна медична допомога повинна становити відповідний фундамент, який слугуватиме підґрунтям для всього українського законодавства, що у свою чергу надасть можливість якісного функціонування вітчизняної системи охорони здоров'я та відповідного забезпечення права людини.

Тож, насамперед необхідним являється якнайшвидше ухвалення нового закону, який стосуватиметься, насамперед, захисту населення від інфекційних хвороб; негайне розроблення механізму примусової госпіталізації, а також лікування осіб з чітко визначеними інфекційними хворобами з обов'язковим судовим контролем.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2». Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>

3. «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України». Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 239 Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239-2020-%D0%BF#Text>

4. Оперативна інформація про поширення коронавірусної інфекції 2019-nCoV. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/operativna-informacija-pro-poshirennja-koronavirusnoi-infekcii-2019-cov19>

5. «Про захист населення від інфекційних хвороб»: Закон України 06.04 2000 року № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>

Лантух І.С.

викладач кафедри

теорії та історії держави і права,

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

ПРАВО НЕПОВНОЛІТНІХ НА ЗАХИСТ ВІД ПРОЯВІВ ФІЗИЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Серед глобальних проблем сучасності однією з них є цькування або булінг. Частіше за все воно виникає в освітніх закладах. Насильство в освітньому середовищі має різний характер і природу. Воно може проявлятися як у формі одноразових, так і в вигляді систематичних дій. Але ці дії завжди завдають шкоди психічному та фізичному здоров'ю всіх учасників процесу. Виявити такі випадки насильства досить важко, через те що переважно насильство виникає подалі від очей дорослих, або в місцях де відсутній нагляд дорослих.

Поняття «булінг» є порівняно новим у вітчизняному законодавстві. Наприкінці 2018 р. український парламент ухвалив Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» який вступив в силу у 2019 році. Зокрема, зміни внесені до Закону України «Про освіту» шляхом закріплення поняття «булінг» та його основних ознак [1]. Так, згідно ЗУ «Про освіту» булінг (цькування) визначається як діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, унаслідок чого могла бути чи була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [2]. Термін «булінг» походить від англійського слова «bully», тобто хуліган, забіяка, задира.

Найпоширенішими формами булінгу є: фізичний, психологічний, економічний, сексуальний, кібербулінг.

Фізичним булінгом є штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень тощо. Наприклад, учень 5 класу Мишко щоденно штовхав учня паралельного класу Ярослава, ставив підніжки, постійно провокував на бійку та бився з ним, постійно зачіпав його штурхав, це і є булінг.

Психологічний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж тощо. Наприклад, учениця Валентина 8 класу кожного дня поширювала чутки про ученицю свого класу Ніну типу вона дівчина легкої поведінки, жартує над нею, дізнавшись про відносини Ніни з тим хлопцем який їй подобається, шантажує та ігнорує всілякі прохання перестати робити всі ці дії. Як різновидом, також, може бути булінг вчителя на учня, тобто постійні приниження з боку вчителя,

Економічний булінг – це крадіжки, пошкодження чи знищення одягу або інших особистих речей, вимагання грошей тощо. Наприклад, учениця Міра систематично краде речі в учня Віті, систематично забирає особисті речі наприклад олівці або знищує їх або ламає.

Сексуальний булінг – це принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти тощо. Наприклад, учню Віталію спободалась однокласниця Віра, він не знав як почати з нею спілкуватись і вигадав, що буде знімати її в переодягальні коли вона буде переодягатись на тренування. Він дізнався коли тренування, і зняв, дівчина нічого не підозрювала, а він почав жартувати над нею, ображав та придумав прізвисько сексуального характеру.

Кібербулінг – це приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв тощо. Наприклад, ситуація схожа на сексуальний булінг, але за допомогою електронних пристроїв в мережу Інтернет викладають фотографії, або наприклад можуть знімати тебе без твого відома в роздягальні, або будь-де і це призводить до травлі, та психічних наслідків для дитини.

Взагалі булінг у підлітків, це коли булер, тобто той який виконує насильство, або цькування, таким чином хоче здаватися головним, показати свою перевагу над іншими. Таким чином хоче добитися своєї популярності в деякому роді, щоб його всі поважали, але насправді таких агресорів всі бояться, і не можуть з ними нічого вдіяти. Деколи такі агресори виростають і стають злочинцями, і це дуже і дуже впливає на репутацію нашої країни в цілому. Таке явище як булінг може бути присутнє не тільки в освітньому процесі, але і вдома, на роботі, та і взагалі будь-де. Але це не припустимо, з цим потрібно боротись, і знаходити методи його утилізації з суспільства.

Типовими ознаками булінгу є систематичність, тобто повторюваність діяння не одноразово, а двічі і більше стосовно однієї і тієї ж особи, наявність сторін – кривдника, потерпілого, іноді спостерігачі, також типовим є наслід-

ки у вигляді психічної або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та спричинення соціальної ізоляції потерпілого. Але не варто плутати конфлікт з булінгом. Не кожен конфлікт є булінгом. Цькування – це тривалі, систематичні повторювані дії, а одноразова сутичка між учнями не може вважатися булінгом. В конфлікті не має ключового фактору – бажання завдання шкоди дитині, принизити жертву [2].

Згідно Конституції України життя і здоров'я людини, її честь і гідність, недоторканість і безпеку як найвищу соціальну цінність, а також зазначається, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню» [3]. Основний закон встановлює, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом. Головний міжнародний документ щодо захисту прав дитини - Конвенція ООН з прав дитини – наголошує, що всі діти від народження рівні та мають право на безпечні та сприятливі умови життя [3]. Сімейний кодекс України також є важливою складовою частиною національного законодавства щодо захисту прав дитини [3]. Закон України «Про охорону дитинства» передбачає захист дитини від усіх форм насильства. Відповідно до Закону України «Про освіту» учні мають гарантоване державою право на захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного, психічного насильства, від дій, які порушують права або принижують їх честь і гідність. Проте за даними Всеукраїнської організації охорони здоров'я, Україна посідає четверте місце в світі за рівнем підліткової агресії [3].

Отже, беручи за увагу вищевикладене можна сказати наступне, кожна дитина повинна знати свої права, знати як себе захищати. В Українських школах повинно бути побудоване безпечне середовище для дитини. Після введення в ЗУ «Про освіту» термін поняття «булінг», свідчить про поширеність цього явища, яке потрібно дуже швидко викоринювати з нашого суспільства. Конфліктом може бути одноразова сварка, або хтось когось штовхнув одноразово і все. Тому кожен повинен знати права на захист і поважати права інших.

Література:

1. Іваній О.М. «Соціальна та кримінально-правова характеристика булінгу» / Науковий Вісник Херсонського державного університету // випуск 3, том 2, 2018 рік / с.107-110
2. Проць О.Є., Романків Р.В. «Протидія булінгу: правові аспекти захисту дітей від насильства» // Науковий Вісник Ужгородського національного університету / випуск 60 / с.127-130
3. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996. 82 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.11.2020).
4. Конвенція про права дитини URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 08.11.2020).
5. Сімейний Кодекс України : Закон України від 10 січн. 2002. № 2947-III URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 08.11.2020).

6. Про охорону дитинства : Закон України від 28 квіт. 2001. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 08.11.2020).

7. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.11.2020).

Смірнова І.О.,
викладач кафедри
теорії та історії держави і права,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ПРАВО ЛЮДИНИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Права людини і громадянина є головною метою і найважливішим інструментом будь-якої цивілізованої правової держави, яка прагне забезпечити свободу, добробут, гідність, безпеку людей, захистити їх від пагубних наслідків дестабілізації суспільства і держави.

Згідно статті 1 Загальної декларації прав людини всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах [2].

Право громадян на судовий захист закріплено у статті 10 Загальної декларації прав людини, згідно якої воно знайшло своє відображення у частині першої статті 55 Конституції України. Відповідно до статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Конституцією України визначено головний принцип політики держави в галузі забезпечення прав людини і громадянина: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Сьогодні правова система України знаходиться в стані кардинальної реформи з метою побудови демократичної, соціальної та правової держави. Фундаментальним принципом такої побудови повинен стати принцип всебічного захисту прав і свобод людини. Головним органом, що забезпечує захист гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави, є суд.

Зокрема, Конституцією України передбачається низка гарантій, однією із яких є право судового захисту, що передбачена статтею 55 Конституції України, згідно з якою права і свободи людини і громадянина захищаються судом [1]. Це означає, що кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи по-

рушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі статтею 64 Конституції України не може бути обмежене [1].

Так, статтею 124 Конституції України встановлено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Це означає, що право особи (громадянина України, іноземця, особи без громадянства, юридичної особи) на звернення до суду за вирішенням спору не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами. Метою правосуддя є вирішення конфліктів шляхом розгляду на судових засіданнях конституційних, цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ з додержанням встановленої законом процесуальної форми.[1]

17 січня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в рамках справи № 640/9729/19, адміністративне провадження № К/9901/26476/19 досліджував питання щодо права на судовий захист. Відповідно до ч.2 ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Конституційний суд України у рішенні від 14 грудня 2011 року № 19-рп/2011 підкреслив значущість положень статті 55 Конституції України щодо захисту кожним у судовому порядку своїх прав і свобод від будь-яких рішень, дій чи бездіяльності органів влади, посадових і службових осіб, а також неможливості відмови у правосудді.

Згідно з частиною першою статті 2 КАС України завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктивних владних повноважень [4].

Відповідно до частини першої статті 5 КАС України кожна особа має право в порядку, встановленим цим Кодексом звернутись до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи та законні інтереси [4].

Отже, право на судовий захист, зазвичай має лише та особа, яка є суб'єктом (носієм) порушених прав, свобод чи інтересів.

Підставам для визнання протиправним чи скасування рішення суб'єкта владних повноважень невідповідність його вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав цей акт. При цьому обов'язковою умовою скасування такого рішення є також наявність факту порушення прав чи охоронюваний законом інтересів позивача у справі.

Даний висновок узгоджується з правовою позицією, що міститься, зок-

рема, у постановках Верховного Суду від 14 березня 2018 року у справі № 815/219/17, від 22 листопада 2018 року у справі 766/12374/17, від 19 вересня 2019 року у справі № 826/16107/18 [7].

Сьогодні національне законодавство надає людині всі можливі для захисту своїх прав і свобод у суді. Так, відповідно до ч.2 ст.124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Розширення сфери правового втручання і процедури усунення наслідків порушення прав і свобод людини і громадянина можна назвати критерієм демократизації суспільства, підтвердження в ньому значимості загальнолюдських ідеалів, підпорядкування здоровому глузду і моральним цінностям [1].

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р.№ 254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: монографія. Київ. 2013. 368 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 15.08.2020 р. 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
5. Паліюк В. П. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: українське законодавство та судова практика: Миколаїв. 2010. 556 с.
6. Практика Верховного Суду України: Рішення. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/>

Тінін Д.Г.,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РАТИФІКАЦІЯ УКРАЇНОЮ

«Декларація прав людини» [1] (далі – Декларація) стала першим універсальним міжнародним актом з прав людини, що проголошує цивільні та політичні права і свободи особистості - рівність всіх перед законом. У Декларації заявлено, що всі люди мають рівні права, які не залежать від їх раси, статі, мови, релігії тощо. [3]

І хоча положення Декларації мають рекомендаційний характер, наразі

її принципи лежать в основі багатьох пактів, конвенцій і договорів стосовно прав людини, укладених з 1948 року. Так, у 1966 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила «Міжнародний пакт про громадянські й політичні права» та «Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права», які разом із Загальною декларацією прав людини склали Міжнародний білль про права людини. Україна ратифікувала ці пакти в 1973 році. [3]. Україна ратифікувала ці пакти в 1973 році.

Підставою створення Декларації стала велика кількість порушень прав людини під час Другої світової війни, які і підштовхнули Організацію Об'єднаних Націй до фіксації гарантій прав людини на міжнародному рівні. Ст. 55 Статуту ООН визначала завданням цієї організації сприяння «загальній повазі і дотриманню прав людини й основних свобод для всіх, без різниці раси, статі, мови і релігії». [3].

Відповідно до історії створення вказаного документа з'ясовано, що на початку 1946 року в ООН було створено Комісію з прав людини, до якої увійшли представники 18 країн. [2]. Декларація була ухвалена **10 грудня** 1948 року на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН у Парижі голосами 40 країн, при восьми країнах, що утрималися (СРСР, УРСР, БРСР, ЧССР, ПРН, Саудівська Аравія, ПАС, ФНРЮ) і двох, що не голосували (Гондурас і Ємен).

Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод Україна ратифікувала 17 липня 1997 року і для нашої держави вона набула чинності 11 вересня того ж року. Тим самим Україна взяла зобов'язання привести своє законодавство до міжнародних стандартів, закріплених в Конвенції. Зокрема, цим має займатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. У 1999 році Парламентська асамблея Ради Європи порушила питання про можливе припинення членства України в РЄ через те, що країна не поспішала змінювати своє законодавство у сфері прав людини відповідно до прийнятих нею міжнародних пактів. У жовтні того ж року для вивчення ситуації в Україні приїхали представники РЄ, за результатами їхніх висновків застосування санкцій було відкладено. [4].

Одними з найважливіших кроків у процесі виконання своїх зобов'язань Україною було запровадження низки реформаторських управлінських рішень, а також прийняття законодавчих актів відповідно до реалій сьогодення з метою забезпечення прав і свобод людини. Одними з найяскравіших прикладів таких нововведень стало прийняття нового Кримінального кодексу України [5], Кримінального процесуального кодексу [6], а також запровадження на їх основі сучасної системи правоохоронних органів. В цьому переліку яскравим прикладом являється залишення радянської моделі роботи з населенням та ліквідація «Міліції» як центрального органу виконавчої влади, в той час як запроваджено та створено нову більш сучасну структуру – «Національна поліція України» (далі-поліція), яка стала її правонаступником. З метою удосконалення роботи у вказаному напрямку заходи по реформуванню поліції тривають по сьогоднішній день.

Одними з найяскравіших прикладів реформування законодавства та системи правоохоронних органів являються:

запровадження Єдиного реєстру досудового розслідування [5];

- інституту боротьби з корупцією;
- прозорості роботи правоохоронних органів, звітування керівництва таких

органів про результати роботи;

- спрощення та забезпечення можливості звернення, надання та розгляд скарг громадян правоохоронними органами та іншими державними установами;

- запровадження та спрощення системи та видів запобіжних заходів у кримінальному судочинстві [5, 6];

- оснащення органів досудового розслідування електронними засобами контролю [5];

- обладнання органів досудового розслідування технічними засобами фіксування кримінального провадження і технічними засобами проведення дистанційного провадження в режимі відео конференції [5];

- заміни у судах загальної юрисдикції металевих загороджень, які відокремлюють підсудних від складу суду і присутніх громадян, на загородження із скла чи органічного скла [6] та багато інших.

Відповідно до інших закріплених цінностей Декларації необхідно віднести наступне: життя, здоров'я, честь та гідність, унеможливлення рабства та позбавлення волі, виключення можливості безпідставного позбавлення волі, заборона тортур, право на освіту, релігію, віросповідання, особисте та сімейне життя, право на працю, засоби масової інформації, соціальна політика та інше.

Як висновок необхідно сказати, що на сьогоднішній день в нашій державі проведено чималу роботу спрямовану на поліпшення та забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Однак, труднощі в житті кожної людини створюють необхідність внесення змін та покращення тих чи інших державних інститутів, на яких покладено повноваження по наданню послуг населенню. В цей же час необхідно пам'ятати, що «Проблеми людства являються рухаючим фактором розвитку суспільства».

Отже, забезпечення прав і свобод людини і громадянина являється найвищою цінністю держави під час її становлення та розвитку. Можливість кожної особи бути захищеною, навіть на території іншої держави, показує рівень розвитку суспільства на тій чи іншій території. В даному випадку Декларація являється найбільшим досягненням людства, яке створило єдину можливу систему відносин між державою та людиною. Досягнення в створенні та ратифікації такого міжнародного документа обумовлює визнання єдиних цінностей великої кількості держав, що являється підтвердженням розвитку суспільства в єдиному напрямку. В даному випадку Україну, як державу, очікує великий обсяг роботи в майбутньому, а отже нам є до чого прагнути.

Література:

1. Декларація: Загальна декларація прав людини. IPC – Інститут релігійної свободи. [електронний ресурс]. https://old.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74%E2%8C%A9=ru/
2. В. Крупина. Людина і суспільство. Загальна декларація прав людини. Цей день в історії. [електронний ресурс]: <https://www.jnsm.com.ua/h/1210T/> дата звернення 24.11.2020.
3. Сьогодні-день прав людини. Укрінформ. 10.12.2018. Дата звернення: 24.11.2020. [електронний ресурс]. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2597512-sogodni-den-prav-ludini.html>
4. Права людини. Сьогодні, 10 грудня, відзначається міжнародний День прав людини. Цей день знаменує річницю ухвалення Асамблеєю ООН Загальної декларації прав людини в 1948 році. Відродження. [електронний ресурс]. https://www.irf.ua/prava_lyudyny/
5. Кримінальний кодекс України. від 5 квітня 2001 року. № 2341-III. [електронний ресурс]. Дата звернення: 26.11.2020.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. від 13 квітня 2012 року. № 4651-VI. [електронний ресурс]. Дата звернення: 26.11.2020.

Альошина М.С.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

*доцент кафедри теорії
та історії держави і права*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДНІСТЬ ОСНОВ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ В УКРАЇНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМ СТАНДАРТАМ

Перш ніж розглядати відповідність правового статусу особи в Україні міжнародно-правовим стандартам, вважаємо за необхідне визначити поняття та загальні риси міжнародно-правових стандартів та правового статусу особи.

Правовий статус особи передбачає юридично встановлене становище особи в суспільстві, відповідно з яким фізична особа, як суб'єкт у галузі права, вступає в правовідносини, узгоджує свою поведінку та діяння у суспільстві. Особливості правового статусу особи залежать від сутності соціальної

системи, в якій вона формується і функціонує, відображається в правових нормах і принципах, формально закріплених у положеннях нормативно-правових актів та інших джерел права, встановлює межі, за якими має призвести людська діяльність та поведінка в суспільстві, на яке впливає багато факторів.

Якщо ми розглядаємо поняття міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини, то можна визначити, що це законодавчо встановлені правові норми мінімально допустимого поведіння держави з особами, які перебувають на її території.

Відповідно до ст. 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Не менш важливим є положення ст. 18 Основного Закону нашої держави, згідно з яким зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного об'єднання за загально визнаними принципами та нормами міжнародного права [1].

Розвиваючи конституційні ідеї, Закон України «Про засади внутрішньої зовнішньої політики» закріплює реалізацію прав і свобод людини і громадянина, повагу гідності кожної людини як принцип внутрішньої політики та дотримання прав людини і основоположних свобод, сумлінне виконання міжнародних зобов'язань та пріоритет загально визнаних норм і принципів міжнародного права по відношенню до норма та принципів національного права.

Аналіз другого розділу Конституції України дозволяє стверджувати, що її засади близькі за своїм змістом до положень основних міжнародно-правових актів. Норми Конституції України узгоджуються з такими міжнародними документами з прав людини: Загальною декларацією прав людини (1948), Міжнародним пактом про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) та протоколами до неї, Європейським соціальним статутом (1961 р.), Заключним актом Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі (1975 р.), Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Конвенцією про права дитини (1989 р.) й ін.

Зазвичай норми та принципи міжнародного права мають універсальний характер і діють безпосередньо. Це твердження також стосується правового статусу особи. Україна визнає досягнення світового конституціоналізму, вводить необхідні положення у внутрішнє законодавство, тим самим приводячи його у відповідність зі світовими стандартами, і, звичайно, бере на себе певні зобов'язання. Варто зазначити, що відповідно до Статуту ООН та Віденської Конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, Україна повинна дотримуватись та сумлінно виконувати існуючі договори, учасницею яких вона є, а також додержуватись усього загально визнаного міжнародного права в цій галузі. Однак питання відповідності конституційних вимог цим стандартам не

втрачає своєї актуальності, і це важливе не лише правове, а й політичне питання. Світове співтовариство оцінює якість і демократичність правової системи держави «крізь призму» міжнародних стандартів. Це особливо важливо для нашої країни у контексті євроінтеграційних процесів. Адже крім нормативної складової щодо можливого впровадження таких стандартів, проголошених Конституцією України, потрібні відповідні умови, насамперед, належний рівень економічного розвитку, стабільність політичної системи, толерантність до суспільства, дипломатичне вирішення міждержавних конфліктів.

Про це йдеться у Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 р., яка наголошує на проблемних аспектах у галузі прав людини та перспективах їх подолань [2].

У документі згадуються передусім природне право людини на життя в умовах бойових дій та блок соціально-економічних прав, які в даний час найважче реалізувати в Україні. У цьому контексті доречно нагадати Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. № 3-рп / 2012 р. Єдиний орган конституційної юрисдикції, посилаючись на практику Європейського суду з прав людини, зазначив що соціально-економічні права не є абсолютними, здійснення цих прав значною мірою залежить від ситуації в державі, особливо фінансової [3].

Отже, здійснення державою функції соціального захисту за рахунок Державного бюджету України базується на фінансових можливостях держави. Водночас, з погляду перспектив євроінтеграції України доцільно поставити питання про відповідність національного законодавства не лише трьом поколінням прав людини, а й четвертому, до якого відносять право на одностатеві шлюби, трансплантацію органів, евтаназію й ін.

Конституційне законодавство України має бути орієнтоване на класичні міжнародні стандарти прав людини. Принагідно зазначити, що Україна, як суб'єкт міжнародного права, один із засновників Організації Об'єднаних Націй, активно співпрацює із міжнародними правозахисними установами. Такими органами є Комітет ООН з прав людини та Європейський суд з прав людини. Отже, права та свободи людини і громадянина, передбачені Основним Законом України, також перебувають і під міжнародно-правовим захистом.

Література:

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)
2. Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 Національна стратегія у сфері прав людини
3. Рішення Конституційного Суду України справа № 1-11/2012 м. київ 25 січня 2012 року № 3-рп/2012

Бандій А.О.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розсліду-
вання*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Токар А.О.,

*викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ПОЛОЖЕНЬ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Хотілось почати з того, у сучасних дослідженнях значна увага приділяється правам людини. Ця тематика цікавить і пересічних громадян, і науковців. Вивчають проблеми прав людини представники багатьох суспільних наук: юриспруденції, політології, соціології, філософії, тощо.

Слід підкреслити, що Конституція України широко представлена у правах людини, що відповідає за змістом та співвідноситься з положеннями Загальної декларації прав людини та низкою міжнародно-правових актів, що конкретизують та деталізують її. Це, в першу чергу, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, які Україна ратифікувала ще з часів СРСР. Тобто у другому розділі Конституції України права та свободи людини та громадянина повністю закріплені. І якщо порівняти норми, в яких вони закріплені, з найважливішими міжнародно-правовими актами у галузі прав людини, то слід зазначити не тільки збіг загальних підходів, але й подібність багатьох конкретних норм. Такий підхід до українського законодавства пояснюється тим, що українська держава є частиною міжнародного співтовариства і визнає цінності людської цивілізації, а також тим, що "існуючі міжнародні договори, затверджені Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України" (ч. 1 ст. 9 Конституції України) [1]. Таким чином, після вибору шляху демократичного розвитку та визнання Загальної декларації прав людини та принципів поваги прав людини, закріплених у загальнолюдському міжнародному та регіональному законодавстві про права людини, Україна все більше входить у європейський правовий простір.

Однак, незважаючи на те, що деякі положення розділу II Конституції України сформульовані більш доцільно та точніше з юридичної точки зору

порівняно з відповідними положеннями міжнародно-правових актів, слід зазначити, що деякі з них є надмірно абстрактними. і не повністю відповідають сучасним та європейським стандартам; реалізація низки соціальних та культурних прав, закріплених у Загальній декларації, також залишається проблематичною. Наприклад, зміст ст. 48 у формулюванні, закріпленому в тексті Конституції України, на думку П.П. Шляхтуна, надає праву декларативного характеру [2, с. 189–190]. Тобто держава на конституційному рівні не бере на себе жодних зобов'язань щодо здійснення цього права і не несе жодної юридичної відповідальності за його порушення.

Крім того, порівняльний аналіз положень Загальної декларації прав людини та міжнародних пактів та відповідних статей Конституції України показує прогалини, невідповідності та суттєві внутрішні суперечності деяких положень Конституції, що зменшує силу та потенціал прав людини. Наприклад, ч. 1 ст. 2 Загальної декларації прав людини зазначається що, кожен має всі права та свободи, викладені в цій Декларації, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичної чи іншої думки, національного чи соціального походження, власності, статусу або інша ситуація " , а в ст. 7: «Всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом» [3, с. 8–9]. Водночас у ч. 1 ст. 24 Конституції України передбачає, що «громадяни мають рівні конституційні права і свободи і рівні перед законом» [5]. Тобто, використання такого формулювання підкреслює визнання закріплених у Конституції України прав і свобод не за кожною людиною, яка перебуває на її території, незалежно від того, чи є вона громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства, а тільки за громадянами України.

Слід також зазначити, що сучасна Україна, незважаючи на деякі її досягнення у забезпеченні прав людини, відображені у Загальній декларації та інших актах ООН, «поки що не належить до тих держав, які є лідерами у цій справі» [4, с. 39]. І тому закріплене в ч. 1 ст. 3 Конституції України положення про те, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [6], є скоріше виявом намірів та цілей держави ніж захищене законом правило. Це виявляється, насамперед, у таких явищах, як: 1) незабезпеченість права кожної людини на життя в умовах збільшення злочинних проявів у суспільстві; 2) порушення принципу рівності всіх перед законом і судом, що виявляється в умовах поглиблення соціальної й економічної диференціації суспільства, наявність фактів дискримінації прав людини за національними, релігійними, майновими, статевими, мовними та іншими ознаками; 3) неефективність судової системи, яка майже недоступна багатьом громадянам держави, дорожня адвокаторська послуг, невиконання багатьох рішень судів тощо; 4) зловживання свободою слова, друку й інформації, особливо засобами масової інформації, коли брутально порушуються права людини щодо недоторканості приватного та сімейного життя, коли пропагується дискримінація, розпалювання міжетнічної, ра-

сової, релігійної ворожнечі тощо; 5) незадовільна соціальна захищеність людей, коли держава не виконує свої обов'язки щодо своєчасної виплати заробітної плати, соціальної компенсації тощо; 6) повсюдне порушення одного з основоположних прав людини – права на працю та інші трудові права; 7) порушення прав кожної людини на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло, а також на соціальний захист, охорону здоров'я та медичну допомогу; 8) низька правова культура та правова свідомість різних прошарків населення, в т. ч. посадових осіб усіх рівнів державних органів влади, панування правового нігілізму, неповага до Конституції, законів України та до відповідних державних інститутів; 9) неадекватна реакція, а часом і бездіяльність, державних і недержавних структур на порушення прав і свобод людини.

Таким чином, за ці роки Загальна декларація з політичної декларації перетворилася на політико-правовий документ, який мав величезний вплив на демократизацію внутрішнього життя багатьох держав, зокрема України, яка, визнаючи Загальну декларацію прав людини та включаючи багато в свою Конституцію нормативних принципів, які суттєво або навіть текстурно відтворюють її положення, стають дедалі безпечнішими в європейському правовому просторі. Водночас, незважаючи на широкий спектр прав і свобод людини і громадянина, закріплених у Конституції України, деякі з них не повністю відповідають сучасним світовим та європейським стандартам, реалізації та захисту низки прав відповідно до Загальної декларації, зокрема соціальні та культурні проблеми залишаються проблематичними. Це зараз символічно, оскільки цілі Загальної декларації прав людини не були досягнуті в повному обсязі, вона залишається актуальною і потребує науково-теоретичного перегляду та практичних заходів, спрямованих на вдосконалення її положень.

Література:

1. Рабінович П. Загальна декларація прав людини і Україна. Вісник Академії правових наук України. Харків, 1998. № 4. С. 34–43.
2. Погорілко В. Загальна декларація прав людини – одна з найважливіших загальнолюдських цінностей ХХ століття. Право України. Київ, 1999. № 4. С. 7–9.
3. Вышинский А.Я. Вопросы международного права и высшей политики. Москва: Юриздат, 1951.
4. Конституційно-правові засади становлення української державності: колективна монографія / за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Тодики. Харків: Право, 2003. 328 с.
5. Головатий С. Про людські права: лекції. Київ: Дух і Літера, 2016. 760 с.
6. Права человека: итоги века, тенденции, перспективы / под общ. ред. Е.А. Лукашевой. Москва: Изд-во НОРМА-ИНФРА-М, 2002. 435 с.

Бондаренко О.С.,

*курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д.Г.,

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПОКЛАДЕНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Дотримання прав і свобод людини в контексті виконання поліцейськими своїх повноважень є досить проблемною тематикою, і дуже актуальною сьогодні. Права та свободи людини передбачені Основним Законом – Конституцією України [1].

При цьому варто також зазначити щодо вимог до поліцейського заходу. Відповідно до ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» до них відносяться:

- Законність
- Необхідність
- Пропорційність
- Ефективність [3].

В ході розгляду нашої теми доцільно конкретно визначити поняття законності поліцейського заходу. Відповідно до ч. 3 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»: обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Та коли мова йдеться про дотримання прав та свобод людини розгляд лише вимоги законності буде недостатнім. Так, як за умови непропорційності поліцейського заходу вбачатиметься також порушення прав та свобод людини [3].

Пропорційність поліцейського заходу означає, що шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди (ч. 5 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію»).

Границя пропорційності, на нашу думку, є дуже тонка, саме тому інколи виникають суперечки з приводу перевищення поліцейських повноважень та

меж застосування поліцейського заходу. Особливо це стосується таких поліцейських заходів примусу, як застосування фізичної сили, спецзасобів або навіть вогнепальної зброї. Адже, застосувавши хоча б один з наведених поліцейських заходів примусу, ми так чи інакше порушуємо деякі права людини, не говорячи вже про те, що можна зашкодити самій особі-правопорушнику. Але якщо таке застосування буде пропорційним, то поліцейський захід буде законним, а отже, поліцейський не буде нести відповідальність.

В цьому контексті можна також розглянути застосування до особи таких запобіжних заходів, як, наприклад, тримання під вартою, домашній арешт. Наведені запобіжні заходи порушують право особи на свободу та особисту недоторканість, але порушення таких прав людини також може бути законним. Саме тому їх застосування потребує уважності, адже наведені запобіжні заходи слідчий може застосувати лише в тому випадку, коли слідчий суддя надав на це свій дозвіл у формі ухвали. Приймаючи рішення про задоволення чи відмову у задоволенні клопотання слідчого про застосування того чи іншого запобіжного заходу слідчий суддя буде розглядати доводи слідчого про наявність обґрунтованої підозри особи з приводу того, що саме ця особа вчинила кримінальне правопорушення, а також наявність ризиків, які зазначені в Кримінальному процесуальному кодексі України [2].

Розглядаючи наведену тему, бачимо, що дотримання прав і свобод людини, їх захист закріплюється не лише на державному рівні – у Конституції України, а й на європейському. Права особи на свободу та особисту недоторканість в межах європейського регулювання закріплює Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Так, як вже було розглянуто випадки законного позбавлення волі особи, необхідно також зазначити, що відповідно до ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій зазначаються виключні випадки позбавлення волі людини, кожна особа, яка була позбавлена свободи шляхом арешту або тримання під вартою, має право звернутися до суду з ініціативою відкриття провадження, в якому суд без зволікання має встановити законність затримання цієї особи і прийняти рішення про її звільнення у випадку незаконного затримання.

З цього випливає, що законність прийнятого рішення про позбавлення волі певного виду відіграє велике значення не лише на державному, але і на міжнародному рівнях. Основоположний характер прав людини, які зазначені в ст. 5 наведеної Конвенції підкреслював у своїй практиці і Європейський суд з прав людини, адже саме вони призначені для зведення до мінімуму ризику свавілля та гарантування верховенства права. Це ще раз підтверджує той факт, що законності рішень, якими може бути обмежено людину в правах або свободах, вимагає уважності.

Для того, щоб визначити, чи була особа позбавлена свободи в межах ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, потрібно враховувати такі критерії, як вид, тривалість, наслідки та умови виконання заходу з позбавлення волі. Наведені критерії були вказані Європейським Судом з прав людини у його рішенні по справі «Amuur v. France» від 25.06.1996. За-

конодавством встановлені такі види обмеження свободи в якості кримінального покарання: арешт, обмеження волі, позбавлення волі. практика свідчить, що Україна є одним із лідерів у світі по чисельності та відсотку осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі.

Таким чином, необхідно зробити висновок про те, що людина, її права та свобода, життя та здоров'я є найвищою цінністю і мають бути дотримані. Поліцейський у свої діяльності під час виконання повноважень повинен неухильно дотримуватися законності та пропорційності щодо поліцейських заходів та діяти лише відповідно до законодавства України. Саме тоді порушення прав та свобод людини таким поліцейським буде законним.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. [електронний ресурс]. <https://uk.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення: 14.11.2020)
2. Конституція України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141*). [електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 14.11.2020)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. [електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 14.11.2020)
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. [електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 14.11.2020)

Бортнік Д.В.,

*слухач магістратури 1-го курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної
діяльності*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Боняк В.О.,

*завідувач кафедри теорії та історії
держави і права*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

доктор юридичних наук, професор

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Демократизація та гуманізація сучасного українського суспільства передбачає орієнтацію нашої держави на встановлення єдиних загальнолюдських принципів і стандартів, на їх природні засади, що є

важливими для всього світового співтовариства. Одним із найвагоміших загальнолюдських принципів є принцип рівності – визнання того, що всі люди мають бути рівними між собою незалежно від будь-яких особливостей. Однією з таких особливостей людини є її стать. І те, що має бути цінністю і для людини, і для держави, іноді стає перешкодою до реалізації особою своїх прав. На сьогоднішній день державна політика України направлена на подолання усіх форм дискримінації за ознакою статі, на створення необхідних соціальних і політичних передумов для реалізації та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя [1].

Гендерна рівність – одна із умов розвитку та становлення соціальної держави та складова загального принципу рівності. Гендерний вимір правової площини характеризується перед усім рівністю жіночої та чоловічої соціальних статей. Установлення такої рівності не лише де-юре, а і де-факто вимагає подолання гендерних стереотипів та забезпечення рівноправного розподілу соціальних, політичних, економічних можливостей та ресурсів [2].

Відповідно до ч. 3 ст. 24 Конституції України, «рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям» [3].

Слід констатувати, той факт, що жінки почали працювати в поліції більше ніж сто років тому. За цей час поліціантки встигли проявити себе як кваліфіковані співробітниці, які не гірше за чоловіків захищають правопорядок в боротьбі зі злочинністю.

Із прийняттям Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2005 року та низки інших законів і підзаконних актів, у їх числі відомчих, в Україні розпочалася системна розбудова національного механізму утвердження гендерної рівності, спрямованого на імплементацію міжнародно-правових стандартів з питань гендерної рівності та недискримінації, а також зобов'язань, узятих Україною за міжнародними договорами [4].

Підписавши у 2014 році Угоду про асоціацію з ЄС, Україна взяла зобов'язання перед світовим співтовариством в особі Організації Об'єднаних Націй, щодо належного виконання правового механізму із забезпечення гендерної рівності та гарантування рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах діяльності.

Отже, можна констатувати, наша держава прийняла законодавчі засади проекту «Цілі Сталого Розвитку-2020» для запобігання та протидії гендерній дискримінації. На виконання Національної стратегії у сфері прав людини на

період до 2020 року, Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 р. Міністерством соціальної політики розроблено проект Типового положення про радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Хотілося б додати, що в найближчому майбутньому ми будемо мати змогу побачити актуальні національні дослідження гендерних ролей і практик в поліції, що допоможе робити обґрунтовані висновки щодо стану рівності жінок та чоловіків в правоохоронних органах [5].

Література:

1. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності
URL: www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/04_2011/11kmizpr.pdf
2. Гендерна рівність як складова розвитку соціальної держави URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jurnaukdir_2018_79_10
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.
4. Жінки в поліції URL: <http://noborders.org.ua/zhinki-v-politsiyi/>
5. Соціально-правові гарантії співробітників сектору безпеки і оборони в контексті гендерної рівності URL: http://www.academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581345295.htm

Бразалук Вадим Павлович,
курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сердюк Л.М.,
доцент кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ІСЛАМСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ

Організація ісламського співробітництва (ОІС) (до 28 червня 2011 року ОІК - Організація Ісламська Конференція) є однією з основних організацій, яка здійснює захист прав людини на теренах країн ісламського світу. ОІС є

другою після ООН за чисельним складом міжурядовою організацією, до складу якої входять 57 держав за релігійною ознакою.

Раніше ОІС мала офіційну назву Організація Ісламської Конференції, але 28 червня 2011 року на 38-й сесії Ради міністрів закордонних справ Організації Ісламської Конференції, яка відбувалася в Астані (в наш час м. Нурсултан - столиця Республіки Казахстан) в період з 28 по 30 червня 2011 р. було прийнято рішення щодо її перейменування [1, с. 110].

Організація Ісламська Конференція була створена ще в 1969 році в м. Рабат (столиця Марокко) на Конференції глав мусульманських держав. Метою створення даної організації стало забезпечення ісламської солідарності в політичній сфері, а також економічній та соціальній сферах, боротьба з колоніалізмом та расизмом, а також підтримка Організації визволення Палестини. Організація ісламського співробітництва на сьогоднішній день відіграє роль найбільшої та найвпливовішої офіційної урядової ісламської міжнародної організації.

Статут Організації Ісламської Конференції був прийнятий в 1974 році, але про права осіб в даному документі йшлося тільки в Преамбулі. На чотирнадцятій Конференції міністрів закордонних справ країн-членів ОІК, яка відбувалася в м. Дакка в період з 6 по 11 грудня 1983 року, було прийнято Даккську декларацію з прав людини в ісламі (резолуцією № 3/14-ORG «Прийняття проекту документа з прав людини в ісламі»). В цьому документі чітко виражено його теологічний аспект, оскільки ним країни-члени ОІК підтверджують віру в Аллаха та в місію пророка Мухаммеда. Що стосується конкретно прав людини в ісламі - в Даккській декларації вони обмежуються такими твердженнями: країни-члени Організації Ісламської Конференції вважають, що фундаментальні права і свободи відповідно до ісламу є невід'ємною частиною ісламської релігії (віри) і ніхто не має права скасувати їх повністю або частково, а також порушувати або ігнорувати їх. В заключній частині Декларації мова йде про те, що всі люди є підданими Аллаха і найбільш улюбленими їм є ті, які служать Його підданам, і ніхто не має переваги над іншим. Декларація носить рекомендаційний характер [2, с. 178].

До 1990 року Організацією Ісламської Конференції не приймалося жодного документа в якому йшлося б про проблеми прав людини в ісламі, але наприкінці грудня 1989 року в м. Тегеран пройшла нарада Комітету юридичних експертів, на якій було підготовлено доповідь для дев'ятнадцятої Конференції міністрів закордонних справ країн-членів Організації Ісламської Конференції, яка відбувалася в липні-серпні 1990 року в м. Каїр. На основі цієї доповіді ОІК було прийнято резолюцію № 49/19-Р, додатком до якої була затверджена "Каїрська декларація з прав людини в ісламі", що є основоположним документом у сфері прав людини для держав, які є членами ОІК.

За своєю структурою Каїрська декларація складається з преамбули та двадцяти п'яти статей. Безпосередньо в преамбулі знаходять відображення позиції Даккської декларації, зокрема, наголос робиться на тому, що дотри-

мання прав людини в ісламі перетворюється в акт поклоніння, а будь-яке порушення є огидним гріхом. У статті 1 Каїрської декларації майже дослівно цитуються положення Даккської декларації в якій сказано про те, що усі люди є однією сім'єю, а члени цієї сім'ї поєднані смиренням перед Аллахом [4]. Наступні статті Каїрської декларації безпосередньо торкаються економічних, політичних, соціальних та цивільних прав.

Неабиякої значущості набули дві останні статті аналізованого міжнародного документу. Стаття 24 фіксує, що всі права і свободи, викладені в Каїрській декларації, визначаються ісламським шаріатом, а ст. 25 проголошує, що ісламський шаріат є єдиним джерелом для тлумачення або пояснення будь-яких статей Каїрської декларації [4]. Зауважимо, що права і свободи, проголошені в Каїрській декларації, за своїм змістом, а також можливістю тлумачення нерозривно "прив'язані" до шаріату та деяким похідним від нього законодавчим актам. Саме цей факт свідчить про те, що даний документ пронизаний традиційним теологічним характером і таким чином, підкреслює його невідповідність юридичній практиці в цій галузі [3, с. 529].

З початку ХХІ-го століття Організація Ісламської Конференції переживає період глибокої модернізації. Так, влітку 2005 року Організацією була прийнята Конвенція про права дітей в ісламі, а вже в березні 2008 року на черговому саміті ОІК, який проходив у м. Дакарі, було прийнято новий Статут організації, в якому чітко відображено правозахисну тематику. В преамбулі цього Статуту йдеться про те, що державами, які є учасниками ОІК, було прийнято рішення сприяти розвитку прав і фундаментальних свобод людини [1, с. 112].

28 червня 2011 року на 38-й сесії Ради міністрів закордонних справ Організації Ісламської Конференції була прийнята резолюція № 2/38-LEG про створення Постійної незалежної Комісії з прав людини ОІК, а додатком до неї став Статут Постійної незалежної Комісії з прав людини Організації ісламського співробітництва. До складу цієї Комісії увійшло 18 експертів. До повноважень Комісії не входить розгляд індивідуальних скарг. Комісія буде займатися дослідженням пріоритетних питань захисту прав людини і координувати зусилля з обміну правозахисною інформацією між державами-членами Організації ісламського співробітництва.

Література:

1. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ: ФОП, 2018. 168 с.
2. О. Коппель. Організація ісламської конференції. Українська дипломатична енциклопедія : у 2-х т. / редкол. Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004.
3. Організація Ісламська Конференція. Юридична енциклопедія: у 6 т. / за ред. кол. Шемшученко Ю.С. (відп. ред) та ін. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. Т.4. 720 с.
4. Каїрська декларація про права людини в ісламі : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_882#Text (дата звернення: 10.04.2021).

Буселков Р.В.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Токар А.О.,

*викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини – це невід’ємний елемент людської особистості і людського буття. Наразі тема дотримання прав і свобод людини більше не є полем діяльності винятково однієї країни. Ця сфера належить до напряму діяльності багатьох міжнародних організацій. Актуальність проблеми обумовлена важливістю міжнародно-правових стандартів дотримання прав людини, які стосуються, так чи інакше, кожного індивіда.

Багато уваги цій проблемі приділяють не тільки держави та міжнародні організації, а й вчені та професори, а саме: Деркач А., Рабінович П.М., Романюк О.В., Човган В.О.

Процес формування концепції прав людини пройшов довгий шлях і тісно пов’язаний з історією розвитку суспільства. У ході Другої світової війни було виявлено недоліки в міжнародному регулюванні прав і свобод людини. Цей етап у розвитку людства довів необхідність, з одного боку, підтримання міжнародного миру і безпеки, а з іншого, дотримання прав і свобод людини. Як відомо, всесвітня система захисту прав людини почала активно розвиватись у другій половині ХХ ст., насамперед, коли ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини (далі – ЗДПЛ). ЗДПЛ послугувала фундаментом для подальшої розробки вже міжнародно-договірних документів, які вміщували б дещо розширені й конкретизовані всесвітні стандарти прав людини. Тому переважно поняття стандартів прав людини пов’язують саме із міжнародно-правовими актами, які найповніше відображають надбання людства у цій сфері.

Сьогодні нараховується більше 300 декларацій, конвенцій, хартій, що мають за мету задекларувати та закріпити на глобальному світовому рівні основоположні права та свободи людини і їх захисту та відновлення у випадку їх порушення. Такі міжнародно-правові акти в галузі прав людини зазви-

чай розглядаються як міжнародні стандарти, оскільки засновані на звичаєвих нормах, що сформувалися внаслідок визнання державами юридичної сили правил поведінки, які були проголошені Генеральною Асамблеєю ООН у вигляді декларацій чи рекомендацій. Саме ця низка міжнародно-правових актів стала базисом для Конституції України та закріплює гарантії забезпечення і дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні. Створення ООН та прийняття її Статуту поклали початок якісно новому етапу міждержавних відносин у сфері прав людини. Статут ООН покладає на держави обов'язок дотримуватися основних прав і свобод людини, не допускаючи при цьому будь-якої дискримінації [1].

10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла розроблену Комісією ООН з прав людини Загальну декларацію прав людини. Саме цей день щорічно відзначається у всьому світі як День прав людини. Загальна декларація вперше закріпила перелік політичних, соціально-економічних та культурних прав людини. Оскільки цей документ мав форму резолюції Генеральної Асамблеї ООН, він мав рекомендаційний характер і не міг визнаватися як юридично обов'язковий. Саме тому Генеральна Асамблея доручила одночасно Комісії з прав людини через Економічну та Соціальну Раду розробити єдиний пакт про права людини, що охоплював би широкий перелік основних прав і свобод.

Найважливішу роль у запровадженні відповідних стандартів відіграє Європейський суд з прав людини, який діє відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., що набула чинності в Україні у вересні 1997 р. Саме з цього часу започатковано якісно новий підхід до імплементації правозахисних стандартів, яким надається конкретна правова форма. А Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) прийняв доктрину «меж свободи розсуду» («margin of appreciation»), яка передбачає, зокрема, тлумачення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) із урахуванням традицій відповідної держави, аби в процесі національної імплементації брались до уваги певні національні, історичні, культурні особливості держави «консенсусну» мову з цих питань. Окрім проблеми різнотлумачення змісту стандартів прав людини у різних культурних контекстах, існує також проблема встановлення оптимального співвідношення інтересів індивідуальних та загальних, врахування потреб і особливостей кожного окремого індивіда, що нерідко може викликати труднощі в реалізації розглядуваних стандартів. Адже необхідним є встановлення «справедливого» балансу різноманітних інтересів різних суб'єктів соціуму.

В основу міжнародних стандартів з прав людини покладені такі загальноновизнані принципи, як: повага суверенітету держави; неприпустимість втручання у внутрішні справи держави; самоврядування народів та націй; рівноправність всіх людей та заборона дискримінації; рівність прав і можливостей чоловіків та жінок; дотримання прав людини, навіть, за умови збройних

конфліктів і відповідальність за злочинні порушення прав людини. Значення наведених принципів полягає у тому, що вони є основою розроблення прав людини та їх закріплення у національному законодавстві, а також є критерієм законності діяльності держави у сфері прав людини [3].

Загальна декларація прав людини, як правило, погоджується бути основою міжнародного права прав людини. Прийнята в 1948 р., УДПЛ надихнула багатий набір юридично обов'язкових міжнародних договорів про права людини. Це продовжує надихати нас усіх у вирішенні несправедливості, у періоди конфліктів, у суспільствах, що зазнають репресій, і в наших зусиллях щодо загального користування правами людини.

Це являє собою загальне визнання того, що основні права та основні свободи притаманні всім людям, невідчужувані та однаково застосовні до кожного, і що кожен із нас народжується вільним та рівним у своїй гідності та правах. Незалежно від нашої національності, місця проживання, статі, національного чи етнічного походження, кольору шкіри, релігії, мови чи будь-якого іншого статусу, міжнародне співтовариство 10 грудня 1948 року взяло на себе зобов'язання підтримувати гідність і справедливість для всіх нас [2].

Протягом багатьох років зобов'язання було перетворено на законодавство, будь то у формі договорів, міжнародного звичаєвого права, загальних принципів, регіональних угод та внутрішнього законодавства, завдяки яким права людини виражаються та гарантуються. Справді, УДПЛ надихнуло понад 80 міжнародних договорів та декларацій про права людини, велику кількість регіональних конвенцій про права людини, національні законопроекти про права людини та конституційні положення, які разом складають комплексну юридично обов'язкову систему сприяння та захисту прав людини [2].

Спираючись на досягнення УДПЛ, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права набрали чинності в 1976 р. Два пакти розвинули більшість прав, вже закріплених у УДПЛ, завдяки чому вони фактично зобов'язують держави, які їх ратифікували. Вони встановлюють повсякденні права, такі як право на життя, рівність перед законом, свобода вираження поглядів, права на працю, соціальне забезпечення та освіту. Разом з УДПЛ Пакти складають Міжнародний законопроект про права людини [2].

З часом міжнародні договори про права людини стають більш цілеспрямованими та спеціалізованими як щодо вирішеної проблеми, так і щодо соціальних груп, які визначають такі, що потребують захисту. Міжнародний закон про права людини продовжує зростати, розвиватися та вдосконалювати основні права та свободи, що містяться в Міжнародному законопроекті про права людини, розглядаючи такі питання, як расова дискримінація, катування, насильницькі зникнення, інвалідність та права жінок, дітей, мігрантів, меншин та корінних народів [2].

Основні принципи прав людини, вперше викладені в УДПЛ, такі як універсальність, взаємозалежність та неподільність, рівність та недискримі-

нація, а також те, що права людини одночасно передбачають як права, так і обов'язки носіїв обов'язку та власників прав, були повторені в багатьох міжнародних конвенції, декларації та резолюції з прав людини. Сьогодні всі держави-члени Організації Об'єднаних Націй ратифікували принаймні один із дев'яти основних міжнародних договорів про права людини, а 80 відсотків ратифікували чотири або більше, що конкретно виражає універсальність УДПЛ та міжнародних прав людини [3].

Міжнародне право прав людини встановлює зобов'язання, які держави зобов'язані поважати. Ставши сторонами міжнародних договорів, держави беруть на себе зобов'язання та обов'язки згідно з міжнародним правом поважати, захищати та виконувати права людини. Обов'язок поважати означає, що держави повинні утримуватися від втручання або обмеження реалізації прав людини. Обов'язок захищати вимагає від держав захисту людей та груп від порушень прав людини. Обов'язок виконувати означає, що держави повинні вживати позитивних заходів для сприяння здійсненню основних прав людини [3].

Шляхом ратифікації міжнародних договорів про права людини уряди зобов'язуються запровадити внутрішні заходи та законодавство, сумісні з їхніми договірними зобов'язаннями та обов'язками. Отже, внутрішня правова система забезпечує основний правовий захист прав людини, гарантованих міжнародним правом. Якщо внутрішні судові провадження не стосуються порушень прав людини, на регіональному та міжнародному рівнях доступні механізми та процедури для індивідуальних та групових скарг, які допомагають гарантувати, що міжнародні стандарти з прав людини справді поважаються, виконуються та виконуються на місцевому рівні [3].

Література:

1. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. №1(84). С. 19-29.
2. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Конституційне право*. 2019. №8. С. 124-127.
3. Романюк О.В., Човгань В.О. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань : методичні рекомендації. Біла Церква. 2016. 131с.

Бухтіяров К.Ю.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Токар А.О.,

*викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Загальна декларація прав людини – рекомендований для всіх країн-членів ООН документ, прийнятий резолюцією 217 А від 10 грудня 1948 року в Палаці Шайо на третій сесії Генеральної Асамблеї ООН більшістю голосів: із 56 держав, що брали участь у голосуванні, 48 проголосували за, лише 8 держав утрималися. Серед них Польща, Саудівська Аравія, СРСР, Білоруська РСР, Українська РСР, Югославія і Південно-Африканський Союз.

Втім не дивлячись на голосування, авторам розробникам Загальної декларації, серед яких був канадець Джон Хамфрі, Елеонора Рузвельт із США, та ін. вдалося сформулювати такий текст, що отримав схвалення у всьому світі, незважаючи на різні точки зору і набув статусу «Видатного документа в історії людства», «Хартією вольностей для всього людства» [3]. .

Підготовка Загальної декларації прав людини відбувалася в умовах складної дипломатичної боротьби, особливо між представниками соціалістичних і західних країн, оскільки західні держави орієнтувалися на Французьку декларацію прав людини і громадянина 1789 р., Конституцію США 1787 р. та інші документи, що проголошують природний характер прав і свобод людини. Саме тому, ухвалення декларації було результатом розгляду і погодження різних поглядів і точок зору [3].

Концепція прав і свобод людини, закріплена в Загальній декларації, складається з таких компонентів: основні принципи прав людини; класифікація прав і свобод людини; права людини і суспільство; співвідношення прав особистості і держави.

До основних принципів декларації належить[1]: відмова від дискримінації людини за ознакою раси, статі, релігії та інших переконань, національного чи соціального походження; і кожна особистість окремо, і осередок суспільства – сім'я – повинні бути під захистом закону; кожен має право в управлінні своєю країною через обраних представників, фальсифікація ре-

зультатів виборів неприпустима; свобода вибору місця проживання по всьому світу; право на освіту; право на роботу, оплачувану відпустку, захист від безробіття і соціальний захист; свобода совісті та релігії; свобода слова і думки; кожен має обов'язки перед суспільством.

Для більш ефективної організації міжнародного контролю за дотриманням конвенцій держави-учасниці створюють свої конвенційні органи контролю. Особливість цих органів у тому, що вони стосуються виключно держав учасниць тієї чи іншої конвенції, а не всіх членів ООН. Нині створені і діють такі конвенційні органи: комітет з ліквідації расової дискримінації; комітет із прав людини; комітет з економічних, соціальних і культурних прав; комітет проти катувань; комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок; комітет з прав дитини [1].

Відповідно до Декларації [4] основним елементом для визнання прав і свобод людини є гідність особистості. Вона кваліфікується як невід'ємна властивість, тому що притаманна «усім членам сім'ї від народження, визначає рівність їх прав і свобод, поведження у відношенні один до одного у дусі братерства» (ст. 1). Рівність прав і свобод означає, що кожна людина повинна володіти ними незалежно від раси, статі, мови, релігії, політичних переконань, соціального стану, національності, проживання на території незалежної держави чи на підопічній або території без самоврядування (ст. 2).

У статті 3 Декларації подано загальне розуміння громадянських і політичних прав, що включають право на життя, свободу й особисту недоторканість. У наступних статтях з 4 по 21 вони перераховуються, трактуються і конкретизуються. Відповідно до цих статей до громадянських прав належать: неприпустимість рабства або підневільного стану, неприпустимість катування, жорстоке і принижуюче людську гідність поведження і покарання, право на правосуб'єктність, рівність усіх перед законом, право на відновлення порушених прав, право на судовий розгляд, неприпустимість свавільного арешту, затримання або вигнання, презумпція невинності, право на особисте життя, недоторканість житла, таємницю кореспонденції. Право на вільне пересування і вибір місця проживання, право шукати притулку, рятуючись від переслідування з політичних мотивів, право на створення сім'ї і рівність сторін у шлюбі, право на громадянство, на володіння майном, свободу думки, совісті, переконань, на свободу мирних зборів і асоціацій. До політичних прав відноситься право на участь у керуванні країною безпосередньо або через своїх представників [4].

Декларація закріплює і такі соціально-економічні та культурні права як право на працю і створення професійних спілок, право на відпочинок, на достатній життєвий рівень, медичне обслуговування і соціальне забезпечення, право на освіту, на участь у культурному житті (ст. 23-27).

У Декларації підкреслюється взаємозв'язок громадянських, політичних і соціально-економічних прав, необхідність встановлення такого соціального і міжнародного правопорядку, при якому вони можуть бути цілком здійснені

(ст. 28). Вона встановлює, що «кожна людина має обов'язок перед суспільством» (п.1 ст. 29). Взаємозумовленість прав особистості і обов'язками перед суспільством пояснюється тим, що тільки суспільство може забезпечити «вільний і повний розвиток особистості» (ст. 29).

Трактуючи права і свободи людини як невід'ємну властивість особистості, Декларація закріплює їхнє домінуюче становище, зменшуючи цим виключну роль держави у визначенні статусу особистості [4]. Це виявляється у встановленні конкретних вимог до правомірних обмежень прав і свобод людини з боку держави. Вони ґрунтуються на законі, здійснюються з метою «поваги прав і свобод інших, задоволення вимоги моралі, суспільного порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» (ст. 29). Декларація в імперативній формі забороняє «будь-якій державі, групі осіб або окремим особам займатися діяльністю або чинити дії, спрямовані до знищення прав і свобод» (ст. 30).

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що норми, які закріплюють політичні права і свободи людини і громадянина, мають значний вплив на формування міжнародного законодавства і розглядаються сьогодні більшістю країн як юридично обов'язкові договірні норми. Однак, кожна держава повинна не лише привести своє законодавство у відповідність зі взятими на себе міжнародними зобов'язаннями, а й вчиняти певні дії та створювати реальні умови для гарантування і здійснення прав. Впровадження цих норм в українське законодавство приведе до єдиних стандартів захисту прав і свобод людини і громадянина, а їх виконання сприятиме подоланню різних суперечностей, розвитку демократії та поступовому просуванню України до європейської спільноти.

Література:

1. Кириченко Ю.В. Конституційно-правове регулювання прав людини в Україні в контексті гармонізації з законодавством європейських держав: дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук : 12.00.02 / Ю.В. Кириченко. – Ужгород, 2018. – С. 108.
2. Стахура Б.І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / Б.І. Стахура. – Львів, 2016. – С.125.
3. Федерик Майор (Генеральний директор ЮНЕСКО) // Загальна декларація прав людини: 45-я річниця. 1948-1993. ЮНЕСКО. Париж, 1994. С. 5
4. Загальна декларація прав людини : сайт URL : [http : // zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

Вербицька А.О.,

*Слухач магістратури I курсу
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Орлова О.О.,

*доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ РАБСТВУ ТА ПРИМУСОВІЙ ПРАЦІ

Основним актом в європейській системі права, який регулює проблему захисту прав людини, є Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод [1]. Вона зобов'язує дотримуватися та розвивати повагу до прав людини без будь-якої дискримінації та є основою для розвитку внутрішнього законодавства будь-якої держави.

Стаття 4 Конвенції, так само, як і статті 2 і 3 Конвенції, закріплює одну з основоположних цінностей демократичного суспільства - «ніхто не може триматися в рабстві або в підневільному стані». На відміну від більшості основних положень Конвенції, стаття 4 не передбачає виключень, і ніякі відступи від неї неприпустимі відповідно до статті 15 § 2, навіть у разі надзвичайного стану, що загрожує життю нації.

Також стаття 4 § 2 Конвенції забороняє примусову чи обов'язкову працю. Слід зазначити, що стаття 4 § 3 Конвенції призначена не для «обмеження» здійснення права, гарантованого пунктом 2, але для «встановлення меж» самого змісту цього права, бо вона являє собою єдине ціле з пунктом 2 та визначає, що не входить у термін «примусова чи обов'язкова праця».

При тлумаченні понять статті 4 Конвенції, Європейський суд з прав людини опирається на міжнародні документи, такі як Конвенція про рабство 1926 р., Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства, Конвенція МОП № 29 (Конвенція про примусову працю), Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [2, с. 8].

Особливо слід зазначити, що конвенція є живим інструментом, яка повинна інтерпретуватися у світлі сучасних умов.

Згідно з п. 1 ст. 4 Конвенції категорично забороняється утримання будь-кого в рабстві або підневільному стані. Така ж заборона діє щодо примусової чи обов'язкової праці (п. 2 і п. 3 ст. 4). Водночас у ч. 3 ст. 4 Європейської конвенції заявлено, що термін «примусова чи обов'язкова праця» не має на увазі:

а) будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення;

б) будь-яку службу військового характеру або (у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах, де така відмова визнається) службу, яка вимагається замість обов'язкової військової служби;

в) будь-яку службу, що вимагається в разі надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи добробуту суспільства;

г) будь-яку роботу чи службу, яка є частиною звичайних громадянських обов'язків [3].

Важливо зазначити, що у зв'язку з ратифікацією в липні 1997 р. Конвенції про захист прав людини й основних свобод від 4 листопада 1950 р. Україна взяла на себе зобов'язання привести власне національне законодавство у відповідність до європейських міжнародних норм, а також визнала юрисдикцію Європейського суду з прав людини.

Згідно з законами України Конвенція стає складовою частиною правової системи країни, що спричинило необхідність вивчення практики Європейського суду з прав людини - органу, покликаного забезпечити дотримання зобов'язань, узятих на себе державами - учасницями Конвенції [4]. Слід зазначити, що скарги європейців на порушення своїх трудових прав за ст. 4 Конвенції не дуже поширені в практиці Європейського суду з прав людини, а отже, і судова практика в цій сфері незначна. Аналіз практики ЄСПЛ показує, що в основному вона спрямована на кваліфікацію термінів «примусова» й «обов'язкова праця». Так, за статистичними даними 2019 року Україна посідає 3 місце за кількістю справ, що розглядалися в ЄСПЛ. Так, загальна кількість розглянутих скарг складає 109, але немає жодної справи щодо порушення статті 4 ЄКПЛ щодо заборона рабства і примусової праці [5].

Скарги на те, що держави не виконують свої зобов'язання за п. 1 ст. 4 Конвенції, а саме що «ніхто не може триматися в рабстві або підневільному стані», найчастіше зустрічаються в петиціях ув'язнених, які протестували проти обов'язку працювати в тюрмах. У підпункті «а» п. 3 ст. 4 Конвенції заявлено, що заборона примусової чи обов'язкової праці в цій статті не поширюється на «роботу, виконання якої звичайно вимагається під час тримання під вартою, призначеного згідно з положеннями ст. 5 Конвенції або під час умовного звільнення». Європейська комісія з прав людини підкреслила,

що поняття «рабство» і «підневільний стан» до таких ситуацій не застосовуються. Окрім цього, Комісія зробила висновок про те, що розробники Конвенції не мали наміру заборонити подібний обов'язок ув'язнених пенітенціарних установ

На думку Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, до цієї проблеми має постійно привертатися увага під час двосторонніх переговорів і консультацій на всіх рівнях із країнами, де виявлені зазначені порушення. Відповідно, і українська сторона має вживати належних заходів щодо забезпечення прав іноземців з боку країн їхнього громадянства [6, с. 130].

Отже, підсумовуючи, на підставі проведеного аналізу, необхідно викласти ряд пропозицій, зокрема з питань посилення захисту прав українських громадян, що виїжджають за кордон як робочі-емігранти.

По-перше, необхідно ухвалити Закон України «Про концепцію державної міграційної політики»; розробити та ухвалити Закон України «Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном».

По-друге, необхідно ратифікувати Конвенцію МОП № 179 про наймання та працевлаштування моряків 1996 р.

По-третє, необхідно прискорити процес укладання договірних угод про працевлаштування та соціальний захист передусім з тими країнами, де перебуває найбільша кількість українських трудових емігрантів; розробити ефективну систему аналізу статистичної та іншої інформації, пов'язаної з фактами рабства та примусової праці як у межах країни, так і за кордоном.

Література:

1. Конвенція про захист прав та основоположних свобод 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 .
2. Кохан Г. Л. Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з рабством і торгівлею: автореф. дис... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 20 с.
3. Довідник із застосування статті 4 Європейської конвенції з прав людини: Заборона рабства і примусової праці URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_4_UKR.pdf
4. Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння. URL: Режим доступу : <http://eurocourt.in.ua/Artide.asp?AIdx=416>.
5. Європейський Суд з прав людини: офіційний сайт: URL https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2019_ENG.pdf
6. Кафарський В. І. Практика Європейського суду з прав людини в контексті попередження рабства та примусової праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 39(2). С. 130-133.

Волошина Ю.В.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри

*теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного*

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ – ВИМОГА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Зі здобуттям незалежності Україна стала на шлях розбудови правової держави. Не останню роль в цьому контексті відіграють взяті на себе зобов'язання із дотримання міжнародних стандартів прав людини. І хоча сьогодні права людини визначаються найвищою цінністю переважною більшістю країн світу, ми щодня стикаємося з великою кількістю випадків їх порушень. На жаль, в умовах тимчасової окупації частини території, наша держава далеко не з чуток знає про порушення прав людини, зокрема, і в частині стосовно її корінного народу – кримських татар. Утім, змушені констатувати, що з порушеннями своїх прав стикаються не лише кримські татари, адже, за даними ООН, до корінних народів світу належать 370 мільйонів осіб у 90 країнах, представляючи таким чином близька 5 тисяч різних культур.

Роботи таких науковців, як Дж. Бентам, Ф. де Віторія, П. Влодковіц, А. Грегуар, Г. Гроцій, Ч. Б. де лас Касас, Л. А. де Алба, Д. К. Балуарте, Р. Л. Барш, Г. Беннет, Я. Броунлі, А. Х. Абашидзе, М. М. Гамзатова, Д. Р. Гилязева, Б. Кінгзбурі, В. А. Кряжков, Л. Свепстон, А. Юпсаніс, Г. Янгінг та ін. здебільшого присвячені питанням прав корінних народів, що залишає широкі можливості подальших розвідок щодо розгляду прав корінних народів саме в умовах окупації.

Історично склалося, що в силу різноманітних причин, людство постійно стикається з проблемами військових конфліктів, які час від часу спалахують у різних регіонах світу. Тож жодна держава світу не може бути застрахована ані від війни, ані від такого явища, як окупація.

Виходячи з семирічного українського досвіду, можемо впевнено стверджувати, що негативними наслідками окупації завжди є порушення прав людини, в тому числі і прав корінних народів. У цьому ракурсі права людини

будемо розглядати в контексті прав корінних народів в умовах окупації.

Під окупацією розуміють тимчасовий стан, за яким держава фактично перебуває під владою армії супротивника. Водночас слід зауважити, що такий стан не означає переходу суверенітету над окупованою територією до держави-окупанта, на яку покладається обов'язок щодо забезпечення громадського порядку і життя населення на окупованій території [1].

Щодо поняття корінного народу, то в нормах міжнародного права відсутній загальноприйнятий єдиний підхід до його визначення. Втім, для розуміння суті даного явища, прийнято звертатися до Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів [2], статтями 9 і 33 якої, засвідчується право корінних народів і належних до них осіб належати до корінної громади або народності відповідно до традицій і звичаїв даної громади або народності, а також мати право визначати себе і свою етнічну належність на підставі наявності наступних критеріїв:

- історичного зв'язку з тими товариствами, які розвивалися на їх територіях в період до завоювання та/або колонізації;
- самотності;
- недомінуючого становища;
- наміру щодо збереження, розвитку і передачі майбутнім поколінням своїх споконвічних територій і своєї самотності як народів відповідно до своїх власних культурних особливостей, соціальних інститутів і правових систем [3].

Виходячи з наведеного, постає логічне питання: на підставі яких нормативно-правових документів світове співтовариство має протистояти тим негативним впливам, безумовними наслідками яких є порушення прав корінних народів на окупованих територіях?

До таких документів, безперечно, можна віднести Конвенцію про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 року [4], яка по суті є одним з найважливіших актів у сфері міжнародного права, що регулює поведінку і захист прав населення, що перебуває на окупованій території.

Слід зазначити, що Положення даної Конвенції застосовуються у разі оголошеної війни або будь-якого збройного конфлікту, навіть якщо одна з воюючих сторін не визнає існування міжнародного збройного конфлікту, і у разі окупації території, навіть якщо ця окупація не зустрінє збройного опору, передбачаючи дії щодо:

- заборони здійснення, незалежно від мотивів, примусового індивідуального чи масового переселення або депортації осіб з окупованої території на територію держави-окупанта або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні;

- здійснення необхідних заходів у сприянні співробітництву між державою-окупантом та державними і місцевими органами влади з питань належного функціонування закладів, відповідальних за піклування про дітей і їхню освіту;

- заборони тиску з боку держави-окупанта на осіб, які перебувають на окупованій території, служити в її збройних чи допоміжних силах;

- заборони примушувати осіб, які перебувають на окупованій території, виконувати будь-яку роботу, що передбачала б їхню участь у воєнних операціях;

- заборони знищення або присвоєння державою-окупантом рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій;

- надання дозволу з боку держави-окупанта релігійним служителям мати можливість здійснення духовної підтримки своїх одновірців;

- здійснення арештів, переслідувань або винесення обвинувачень проти осіб, що перебувають під захистом, за вчинки або переконання, скоєні або виражені ними до початку окупації або протягом періоду її тимчасового припинення, за винятком випадків порушення законів або звичаїв війни.

Отже, світове співтовариство однозначно визначає права корінних народів як пріоритетних прав людини, що знаходить своє підтвердження в Загальній декларації прав людини, в універсальних і регіональних міжнародних договорах та національних законодавствах, дія яких має мінімізувати ті негативні впливи, зокрема і для корінних народів, наслідком яких, в тому числі, є таке ганебне явище, як окупація.

Література:

1. Посібник «Актуальні орієнтири державної політики щодо тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя». Електронний ресурс. URL: <http://www.ppu.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Posibnyk.pdf>.

2. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

3. Посібник «Корінні народи і правозахисна система Організації Об'єднаних Націй», Виклад фактів № 9 (REV. 2), Харків, Харківська правозахисна група, 2019. Електронний ресурс. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/korinni-narodi-i-pravozahisna-sistema-organizaciyi-ob-ed-nanih-nacij-viklad-faktiv-9-rev-2.pdf4>.

4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

Волчок Д.Ю.,

курсантка 2 курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Токар А.О.,

викладач кафедри тактико-

спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ, ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Одним із надважливих кроків на шляху до євроінтеграції та запровадження загальноновизнаних стандартів прав людини є реалізація конституційних змін, направлених на вдосконалення нормативно-правових основ функціонування механізму держави, тобто становлення демократичної держави, в якій пануватиме верховенство права, тому і здійснення реформування правоохоронних органів, тому що перепорою у розбудові демократичної та правової держави в Україні є, відверто, малий рівень професіоналізму службових осіб, які виконують функції держави.

Правничі шляхи застосування європейських норм під час винесення рішень українськими судами, міжнародних стандартів судового захисту прав людини в умовах судово-правової реформи в Україні, удосконалення здійснення судочинства в Україні у контексті практики Європейського суду з прав людини, використання в українському судочинстві прецедентно практики Європейського суду з прав людини, деякі аспекти судового захисту прав людини в Україні в європейському вимірі, національна імплементація міжнародних договорів щодо прав людини – цим проблемам було присвячено ряд досліджень.

Одночасно, в процесі реформування правоохоронної системи, міжнародні правозахисні організації вимагають від держави захищати права, свободи і законні інтереси громадян, слугувати їх відновленню у випадку порушення, адже права людини є непорушними, і не можуть бути обмежені ні за яких умов, а лише спеціально уповноваженими на те органами держави та лише у випадку відповідності до закону [1].

Завданнями механізму забезпечення прав людини є: охорона, захист, відновлення порушених прав, а також формування загальної і правової куль-

тури населення. Основними ж підсистемами механізму забезпечення прав і свобод людини є механізми: реалізації, охорони, захисту.

Деякі інші аспекти механізму забезпечення прав і свобод людини акцентуються адміністративною наукою, зокрема визначається, що «механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина представляє систему засобів, які є елементами, складовими впливу цієї галузі права на суспільні відносини та встановлювані її нормами гарантії реалізації цих прав (поновлення в органах виконавчої влади та суду, захист за допомогою адміністративної відповідальності та прокурорського нагляду).

Разом з тим, у ст.30 ЗУ «Про Національну поліцію», зазначено, що поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходи реагування на правопорушення, які визначені в КУпАП – заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення [2].

Отже, виходячи з вищезазначеного, ми дійшли висновку, що права та свободи людини виходять із притаманної будь-якій людині людської гідності. Згідно із ст.1 Загальної Декларації з прав людини – всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.

Вплив сучасних процесів глобалізації на даному етапі на вдосконалення даного феномену сформулював таке визначення: механізм забезпечення прав і свобод людини - це наявність сукупності правових та інституційних засобів на національному та наднаціональному рівнях, які досягають результату реального втілення в соціальну практику можливостей і прерогатив, які впливають зі змісту прав і свобод людини [3].

Щоб діяльність поліції була більш результативною та ефективною, потрібно детально регламентувати її за допомогою аналізу міжнародно-правових актів, всяких закріплена діяльність правоохоронних органів, шляхом імплементації відповідних норм в українське законодавство, переймати міжнародний досвід та застосовувати його [4].

Отже, метою запровадження міжнародних стандартів має стати саме закріплення таких форм і напрямів діяльності органів поліції, їх посадових осіб, які забезпечували б функціонування суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності на засадах непорушності конституційних прав і свобод людини і громадянина. Такий правовий стандарт взаємовідносин органів поліції та громадян повинен виходити зі статусу людини як суб'єкта, перед яким поліція відповідальна за свою діяльність. Правильність і перспективність подібного підходу підтверджується, зокрема, практикою світового співтовариства, а саме положеннями міжнародно-правових актів.

Література:

1. Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: Документально-джерелознавчий довідник /упоряд. : Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, І. Г. Кириченко . – К., 2002. –340 с.
2. Негодченко О. В. Основи діяльності органів внутрішніх справ України щодо забезпечення прав і свобод людини : навч. посіб. / О. В. Негодченко – Д. :Юрид. акад. МВС,

2005. – 164 с.

3. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія / А. Ю. Олійник. – К. :Алерта, КНТ, Центр навчальної літератури, 2008. – 472 с.

4. Приватне життя і поліція. Концептуальні підходи. Теорія та практика / відп.ред. Ю. І. Римаренко . – К., 2006. – 260 с.

Гавриш Б.О.,

*курсант II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д. Г.,

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА: ОСНОВНІ ЦІННОСТІ

Права людини і громадянина – це один з найважливіших інститутів, який отримав розвиток не тільки в конституційному праві, а й в теорії права та в інших гілках законодавства. В другій половині ХХ ст. цей інститут вийшов на перше місце, як в державному плані, так і в міждержавному плані. Інститут прав і свобод людини і громадянина представляє один з найбільш значущих висновків правового розвитку суспільства, починаючи з давніх часів аж до наших часів, коли права людини стали неодмінним атрибутом демократичної правової держави. [1]

В основі концепції прав людини взагалі лежать дві основні цінності: перша - це людська гідність, а друга - рівність. Права людини можна розуміти як щось, що визначає базові норми, потрібні для того, щоб жити з почуттям гідності, і їх універсальність впливає з того, що, в цьому всі люди рівні. Ми не повинні і не можемо тут когось виділяти. По суті, щоб прийняти концепцію прав людини, досить лише визнання цих двох переконань або цінностей, і навряд чи хто-небудь стане з ними сперечатися.

Саме тому права людини отримують підтримку з боку всіх світових культур, всіх цивілізованих урядів і всіх основних релігій. Майже повсюди ви-

знано, що влада держави не може бути безмежною або довільною, вона повинна бути обмежена необхідністю забезпечити хоча б мінімальні умови всім, хто знаходиться під її юрисдикцією, щоб вони могли жити з почуттям людської гідності. [2]

Але розглянемо ситуацію, яка була раніше. З давніх часів були ті, хто прагнув до вершин влади і його на цьому шляху не зупиняло абсолютно нічого. Тому з курсу історії ми знаємо, що раніше були ті, хто мав рабів як гарну робочу силу, про це є багато згадок за часів рабства та панщини в XIV – XVI ст. Саме в ці часи за права та свободу нашого народу, а також людини в цілому вів національно-визвольну війну Богдан Хмельницький. І така ситуація була не лише на території сучасної України та її нинішніх сусідів, таке становище було по всьому світу.

Все ж таки з роками люди почали розуміти, що всі люди рівні в правах від народження, тому це повинно змінюватися з роками, і почали активно боротися за свої права. Проводилися масові повстання, бунти заради рівності прав всіх людей. [3]

Європа одна з перших почала перетворюватися в кращу сторону і почала випускати збірники прав людини. У грудні 2000 р на саміті країн - учасниць ЄС в Ніцці був прийнятий воістину доленосний для цього міждержавного об'єднання документ - Хартія основних прав Європейського союзу. Хартія основних прав 2000 р. істотно модифікувала сформований підхід до класифікації основних прав і свобод людини, відійшовши від загальноприйнятої, «класичної» схеми їх розподілу на права першого і другого поколінь. Всі передбачені Хартією права розподілені по главам і систематизовані на основі таких фундаментальних цінностей, як гідність, свобода, рівність, солідарність та ін. В сучасних умовах Європейський союз просто немислимий без основних, фундаментальних прав людини, без їх реального та ефективного захисту. Більш того, саме принцип прав і свобод був спочатку покладений в основу взаємовідносин країн - учасниць міждержавного об'єднання, їх громадян і юридичних осіб, в основу формування єдиного загальноєвропейського правопорядку. Саме до такого висновку можна прийти, якщо уважно проаналізувати зміст основних установчих договорів ЄС, інших правових актів і документів, що безпосередньо стосуються прав людини, а також практику Суду Європейських співтовариств в даній області.

Отже, проаналізувавши все вище сказане, можливо сказати, що Європа стала однією з тих, завдяки кому почався прогрес в цьому напрямку.

Література:

1. Алексі Р. Теорія дискурсу і права людини / Р. Алексі // Філософія права і загальна теорія права; пер. з англ. С. І. Максимова, О. О. Уварової. – 2013. – № 1. – С. 73–98.
2. Griffin J. On Human Rights / J. Griffin. – Oxford : Oxford University Press, 2008. – 360 р.
3. Пейн Т. Права людини / Т. Пейн ; пер. з англ. І. Савчак. – Львів, 2000. – 288 с.

Гармаш С.С.,
*курсант факультету
підготовки фахівців
для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*
Науковий керівник :
Лантух І.С.,
*викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Основним завданням кожної розвиненої держави є забезпечення основоположних прав і свобод на достойному рівні. Права і свободи нормативно забезпечені за умови дії в країні розвинутої системи юридичного регулювання, що підтримує принципи особистої свободи. Ця система сама по собі є нормативною гарантією, якщо вона не є суперечливою, виступає узгодженою та доступною. Перед українським суспільством та державою у сьогоденні гостро стоять питання належного забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Ця система, яка має бути побудована на таких загальнолюдських цінностях, як рівність, соціальна справедливість, гуманізм. Системний аналіз забезпечення прав і свобод людини може стосуватися і повинен характеризувати безпосередню дію Конституції, дотримання та забезпечення рівності прав і свобод людини.

У ст. 1 Загальної декларації прав людини визначено, що «всі люди народжуються вільними і рівними в своїй гідності і правах» [1]. Саме питання «рівності», яке було предметом багатьох наукових дискусій і полеміки, може розглядатися з багатьох точок зору. Принаймні, у нашому суспільстві сьогодні найважливішими вимірами є хоча б відносна рівність матеріальних благ в умовах існування, тобто «економічна рівність» і рівність усіх перед законом, рівність у процедурах, тобто «юридична рівність».

Формування будь-якої демократичної держави неможливе без визначення проблеми конституційного закріплення основ взаємодії держави та особи, що проживає у ній, чіткого упорядкування законодавства та організації належного практичного гарантування прав і свобод людини – усі ці компоненти відіграють особливу роль. Теорія перенесена і у письмовий вигляд та відображена у статті 3 Конституції України [2].

У нашому суспільстві згідно з Конституцією України всім громадянам наданий і гарантований рівний обсяг прав і свобод. Їх використання пов'язане із запровадженням однакових стандартів для всіх без винятку осіб [3]. Отже, кожний громадянин «де-юре» може користуватися на рівних умовах з іншими громадянами всім спектром прав і свобод без утиску з боку держави, дискримінації з боку державних органів, окремих посадовців або інших осіб.

Наразі міжнародне право у сфері прав та свобод людини має потребу постійного контролю виконання, а також ефективного вдосконалення законодавства. Важливо зазначити, що забезпечення охорони та захисту цих прав міжнародна спільнота не вважає суто внутрішнім завданням держави, а відмічає принципову важливість саме усвідомлення необхідності моніторингу цього питання.

Забезпечення належного захисту прав людини і громадянина в Україні є важливим завданням держави і актуальним напрямом розвитку правової системи. Для реалізації спрямування позитивних змін у сфері прав людини влада повинна поставити їх у центр державної політики.

Отже, можна зробити висновок про те, що в Україні механізм реалізації прав людини та громадянина потребує удосконалення шляхом, наприклад, прийняттям закону, що буде мати на меті чітко урегулювання та регламентацію порядку саме реалізації цих прав, а не лише його теоретичного закріплення. Також особливу увагу слід приділити акценту уваги на захист своїх прав методом застосування «букви закону» саме з боку громадян та пропагувати важливість роботи державних органів щодо захисту прав громадян, оскільки у цьому випадку не тільки покращується стан механізму захисту прав, а й підвищується рівень довіри населення до органів влади.

Література:

1. Загальна декларація прав людини: резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї від 10.12.1948 року. Офіційний веб-портал парламенту України (дата звернення: 08.11.2020)
2. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996. 82 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.11.2020).
3. Пильгун Н.В. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина в контексті функціонування принципу верховенства права в Україні : науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Ужгород, 2014. №26. С. 40–43.

Герасимов А.Є.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів*

досудового розслідування

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

**ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЄСПЛ ст. 7 КОНВЕНЦІЇ
ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД
(«НІЯКОГО ПОКАРАННЯ БЕЗ ЗАКОНУ») У СПРАВІ
«ВЕРЕНЦОВ ПРОТИ УКРАЇНИ».**

Ніякого покарання без закону – той принцип, який убезпечує людину від свавільного покарання владою. Кожен громадян повинен розуміти актуальність дотримання цього принципу на державному рівні. У національному законодавстві України враховано цей міжнародний стандарт дотримання прав людини, свідченням чого є наявність відповідних статей у нормативно-правових актах. Але все ж мають місце окремі казуси, пов'язані з неврахуванням практики Європейського суду з прав людини у справах про порушення ст. 7 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини (далі – Конвенція) національними юрисдикційними органами.

Стаття 7 Конвенції закріплює принцип «ніякого покарання без закону», тобто ніхто не може бути визнаний винним, якщо на час вчинення діяння (дії чи бездіяльності) воно не визнавалося національним законодавством або міжнародним правом як кримінальне правопорушення, хоча зовні було і схоже за ознаками з кримінальним правопорушенням. Також слід зазначити, що відступ держави від виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань за ст. 7 Конвенції не допускається навіть в умовах воєнного та надзвичайного стану [1].

Якщо проводити паралель із національним законодавством України, то слід звернутися до ч. 1 п. 22 ст. 92 Конституції України, за змістом якої лише законами України визначаються діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Тобто за такі діяння (дію чи бездіяльність), що не визначені цими законами, не може наступати юридична (кримінальна, адміністративна чи дисциплінарна)

відповідальність [2]. Також ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) встановлює, що «кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом діяння ...». Тобто, якщо вчинене діяння особи не міститься в ККУ, то його не можна визнати кримінальним правопорушенням. Крім того, ч. 4 ст. 3 ККУ забороняє за будь-яких обставин застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією [3]. Ці положення національного законодавства дають змогу зрозуміти, що Україна дотримується конвенційного принципу «ніякого покарання без закону».

Це підтверджує і практика діяльності Суду Ради Європи. Виняток складає лише справа «Веренцов проти України» (Заява №20372/11, рішення від 11 квітня 2013 року). У цій справі заявник скаржився на факт визнання його винним за порушення правил та порядку проведення демонстрацій, незважаючи на відсутність чіткого визначення такого порядку в національному законодавстві України. Розглядаючи справу, суд дійшов висновку, що порушення ст. 7 стосовно заявника було, адже, хоча таке правопорушення і передбачалося Кодексом України про адміністративні правопорушення, але підстави для притягнення особи до відповідальності відсутні через нерегламентованість національним законодавством порядку та правил проведення демонстрацій. ЄСПЛ у своєму рішенні зауважив, що гарантія, закріплена ст. 7 Конвенції, є фундаментальним елементом верховенства права, тому вона повинна тлумачитися і застосовуватися так, як це впливає з її предмету та цілі, таким чином, щоб забезпечувати ефективний захист від свавільного переслідування, засудження і покарання [4].

Отже, національне законодавство України в цілому відповідає вимогам цієї ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, свідченням чого є положення ККУ, КУпАП, інших законів України, а також лише одне офіційно зафіксоване Міністерством юстиції України рішення Європейського суду з прав людини, в якому було визнано порушення нашою державою порушення принципу «ніякого покарання без закону» стосовно особи.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. № 995-004. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 07.12.2020).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.12.2020).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 07.12.2020).
4. Рішення у справі № 20372/11 [2013]. Європейський суд з прав людини. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2019/01/17/20190117142802-29.doc> (дата звернення: 07.12.2020).

5. Кравченко В.В. Конституційне право України: навчальний посібник. Атіка, 2004. 512 с. (дата звернення 15.09.2020).
6. Конституція: Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 16.09.2020).
7. Виборчий кодекс: Закон України від 19.12.2019. №396-ІХ. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення: 16.09.2020).
8. Н.А. Тарасенко: Особливості підготовки та проведення місцевих виборів-2020 в оцінках експертів. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4905:mistsevi-vibori-2020-problemni-pitannya-pidgotovki&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 17.09.2020).
9. Р.О. Бортнік: Команда Зеленського на місцевих виборах хоче використовувати дистанційне голосування. Український інститут політики. 24.06.2020р. URL: <https://nash.live/news/politics/bortnik-komanda-zelenskooho-na-mistsevikh-viborakh-khoche-vikoristati-distantsijne-holosuvannja.html> (дата звернення: 19.09.2020).
10. Население Украины составляет 37 млн 289 тыс. человек, - Кабмин: 112.ua. URL: <https://112.ua/glavnye-novosti/naselenie-ukrainy-sostavlyayet-37-mln-289-tys-chelovek-kabmin-523050.html>

Герасимов А.Є.

Курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.

доцент кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ЩОДО ПРАВОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ

Сьогодні у професійному загалі відбуваються чисельні дискусії з приводу вагомості легалізації криптовалюти на території України. Це питання є дуже актуальним, якщо розглядати його з погляду ефективного задоволення потреб юридичних та фізичних осіб, які вимушені пристосовуватися до сучасних тенденцій інформаційної економіки. Перед Україною ж постає

обов'язок заохочувати та допомагати у реалізації таких потреб в економічній сфері. На основі аналізу судової практики Європейського суду з прав людини та національних судів України можна визначити, які прогалини має національне законодавство.

Станом на сьогодні криптовалюти як новітні електронні засоби платежу не мають свого офіційного законодавчого закріплення в Україні. Судова практика підтверджує той факт, що криптовалюта (віртуальна валюта) не є майновим правом [1].

Вперше позиція України щодо визначення криптовалюти платіжним засобом була зазначена у «Роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» Національного банку України від 10.11.2014. Національний банк України (далі - НБУ) через це роз'яснення, в якому розглядався найвідоміший та найдорожчий вид криптовалюти (Bitcoin), узагальнив позицію в цілому щодо криптовалюти як економічного феномену. Охарактеризував її як грошовий сурогат, що не може визнаватися засобом платежу, відповідно, використовуватися на території України суб'єктами приватно-правових відносин, адже це суперечить чинному законодавству України. Більше того, у даному роз'ясненні були зазначені рекомендації застосовувати лише офіційні платіжні системи, що входять до затвердженого Національним банком переліку. Також наголошені великі ризики, які пов'язані з використанням криптовалюти/віртуальної валюти, за які несе відповідальність лише власник даної валюти [2].

Харківський суд у 2016 р. виніс два судових рішення, які стосувалися використання криптовалюти на території України. По справі № 820/5120/16 було винесено два рішення (суди першої та апеляційної інстанції), в яких індивідуальна податкова консультація, згідно з якою транзакції з криптовалютою (E-dinarcion) обкладаються ПДВ, визнавалася незаконною. Свою позицію вони обґрунтували посиланням на рішення Європейського суду справедливості від 2015 року по справі Hedqvist`а, помилково прийнявши його за рішення Європейського суду з прав людини і використавши його як повноцінне джерело права [3].

Розглядаючи справу Skatteverket v David Hedqvist (від 22 жовтня 2015 року) Європейський суд дійшов висновку, що біткоіни (на даний момент найпопулярніша та найдорожча криптовалюта) є «контрактним» засобом платежу, лише за умови того, що сторони угоди визнали його таким. Також суд додав, що засобом платежу може визнаватися будь-яка інша валюта або кошти платежу, що не є законним платіжним засобом, але в даній угоді вони набувають такого статусу за умови підтвердження цього факту обома сторонами цього договору. Європейський суд ототожнив віртуальну валюту з традиційною валютою з метою можливості її оподаткування. Відповідно до винесеної постанови суду, при здійсненні обміну традиційної валюти на віртуальну податок не може застосовуватися, адже правила ЄС забороняють оподаткування під час операцій з обміну банкнот, валют і монет [4].

Отже, національне законодавство повинно бути пристосоване до того, що криптовалюта з часом буде визнана об'єктом цивільних правовідносин. Тож вбачається необхідність внесення доповнень до Цивільного та Податкового кодексів України. Ці кодифіковані акти національного законодавства повинні містити положення про криптовалюту як платіжний засіб, а також визначати порядок та правила її використання учасниками правовідносин. У зв'язку із стрімким розвитком інформаційних технологій перед українським законодавцем постає завдання винайдення якісного дієвого механізму, який буде здійснювати регулювання відносин, що відбуваються у результаті поширення криптовалюти на території України.

Література:

1. Рішення Дарницького районного суду м. Києва від 25 березня 2016 р., судова справа № 753/599/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/review/56686444>.
2. Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin: роз'яснення від 10.11.2014. Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500>.
3. Постанова Верховного Суду у справі № 820/5120/16 від 16 жовтня 2020 року. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=92252875&red=10000367c81d907b3f7afa01e18ed852b2c11e&d=5>.
4. Овчаренко А.С.: Оподаткування операцій із криптовалютами в Україні: сучасний стан та перспективи. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. URL: www.lsej.org.ua/6_2018/64.pdf.

Голобородько В.В.,

Слухач магістратури

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

доцент кафедри теорії

та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИП ПОВАГИ ПРАВ ЛЮДИНИ У КОНСТЕКСТІ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) сьогодні на повних підставах оцінюється як одне з найбільших досягнень Ради Європи. Вона являє собою фундаментальну основу всього

комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав і свобод людини, її законних інтересів та потреб [1, с.1].

У результаті глибоких демократичних перетворень, що відбулися на Європейському континенті на тлі Другої світової війни, у 1949 році була заснована Рада Європи - міжнародна регіональна організація європейських держав, які проголосили своєю метою розширення демократії, зближення усіх народів Європи, захист прав людини, співробітництво з основних питань права, культури, освіти, інформації, охорони навколишнього середовища.

Від самого початку діяльності Ради Європи принцип поваги прав людини став одним з наріжних каменів цієї організації. Рада Європи забезпечує високі стандарти захисту прав людини в державах-членах насамперед завдяки дії Конвенції. Вона була підписана 4 листопада 1950 року десятьма європейськими державами в Римі. Ця Хартія прав людини стала фундаментом усього комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав людини, її законних інтересів та потреб, відправною точкою на шляху цивілізованих європейських держав до втілення в життя загальнолюдських цінностей [2, с.13].

Повага прав і свобод людини - складова частина всеосяжної системи міжнародної безпеки. Держави зобов'язані поважати права людини та основні свободи для всіх, незалежно від раси, статі, мови чи релігії. Повага вдачу людини є суттєвим фактором миру, справедливості та демократії, необхідних для дружніх відносин і співробітництва між ними. Держави повинні заохочувати ефективне здійснення громадянських, політичних, економічних, соціальних чи культурних прав і свобод, які впливають із гідності, властивого кожній особистості, і є суттєвими для її вільного і повного розвитку.

Кожна держава сприяє шляхом спільних і самостійних дій загальній повазі і дотриманню прав людини та основних свобод у відповідності до Статуту.

Повага, захист і підтримка прав людини та основних свобод вносять вклад у політичну і соціальну стабільність і мир, у збагачення культурної та духовної спадщини суспільства в цілому і у взаємне розуміння і дружні стосунки між своїми народами.

Держави визнають загальне значення прав людини та основних свобод, повага яких є суттєвим фактором миру, справедливості і благополуччя, необхідних для забезпечення розвитку дружніх відносин і співробітництва між ними, як і між всіма державами.

Всі країни зобов'язані постійно поважати ці права і свободи у своїх взаємних відносинах і повинні докладати зусиль, спільно і самостійно, включаючи у співпраці з ООН, з метою сприяння загальному і ефективному повазі їх. Вони підтверджують право осіб знати свої права і обов'язки в цій області і надходити відповідно до них.

В області прав людини та основних свобод держави повинні діяти у відповідності з цілями і принципами Статуту ООН і Загальної декларації прав людини. Вони зобов'язані виконувати свої зобов'язання, як вони вста-

новлені в міжнародних деклараціях і угодах у цій галузі, включаючи в тому числі Міжнародні пакти про права людини, якщо вони ними пов'язані.

Держави зобов'язані визнавати і поважати свободу особи сповідувати, одноосібно або спільно з іншими, релігію або віру, діючи згідно велінню власної совісті. Держави, на чий території є національні меншини, будуть поважати право осіб, які належать до таких меншин, на рівність перед законом, будуть надавати їм повну можливість фактичного користування правами людини і основними свободами і будуть таким чином захищати їх законні інтереси у цій галузі.

Ставлення держави до свого населення стає об'єктом уваги міжнародного співтовариства. Держави беруть на себе зобов'язання додержуватися історично досягнутих стандартів прав людини, оскільки від цього залежать і міждержавні відносини. Міжнародне право враховує важливий аспект взаємозв'язку внутрішнього й міжнародного життя держав. Концепція захисту прав людини в Статуті ООН включає, на нашу думку, найширші повноваження Організації, які можуть бути реалізованими органами ООН. Ця концепція є динамічною, що означає широкі повноваження ООН і її органів застосовувати положення Статуту в галузі прав людини. Саме наявність таких норм у Статуті ООН створила правове підґрунтя для прийняття Загальної декларації прав людини, укладення під егідою ООН основоположних міжнародних договорів про права людини, створення таких органів, як Комісія ООН з прав людини (згодом – Рада ООН з прав людини) та інших органів такого рівня. Саме статутні норми ООН створюють необхідне найбільш загальне міжнародно-правове підґрунтя для діяльності оонівських органів з прав людини. Формування статутних зобов'язань дотримання прав людини, очевидно, пов'язане з визначенням головними статутними органами ООН переліку таких прав або з формуванням загальної звичаєвої норми міжнародного права, якою визнається відповідне право

У Декларації прав людини і громадянина 1789 р. (Франція) сказано: «Люди народжуються та залишаються вільними й рівними у своїх правах. Мета кожного державного союзу полягає в забезпеченні природних і невід'ємних прав людини. Такими є свобода, власність, безпека й опір гніту» [3, с.4].

Декларація проголошує принцип гарантованості передбачених нею прав. Однією з таких гарантій є право людини на соціальний і міжнародний правопорядок, за якого відповідні права та свободи можуть бути повністю здійснені. Поряд із правами та свободами Декларація передбачає також обов'язки людини перед суспільством. Під час здійснення своїх прав і свобод кожна людина може зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших людей, а також забезпечення справедливих вимог моралі, суспільного порядку й загального добробуту в демократичному суспільстві [4, с.252-254].

Отже, права людини є невід'ємною частиною культури нації, вищим виявом морально-правових ідеалів людства. Підводячи підсумок, варто зазначити, що категорії свободи й рівності є одним із центральних місць у соціальній свідомості, вважаються індикатором продуктивності державного ладу, потребують як соціального, так і політичного регулювання для їх дієвого балансу й функціонування в суспільстві. Зважаючи на ключову роль принципу поваги прав людини в системі норм міжнародного права, можна стверджувати, що стан його дотримання може сигналізувати про ефективність чи неефективність сучасного міжнародного права, і вказати на можливі шляхи подолання відповідних прогалин.

Література:

1. Загальна декларація прав людини. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.12.2020 р.)
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та європейський суд з прав людини. URL: <https://minjust.gov.ua> (дата звернення 01.12.2020 р.)
3. Декларація прав людини і громадянина. URL: <http://c4u.org.ua> (дата звернення 01.12.2020 р.)
4. Озерова В. Принцип загальної поваги прав людини як основоположний принцип міжнародного права. Загальноукраїнський господарсько-правовий журнал. Київ, 2017. Вип.11. С. 252-254. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua> (дата звернення 01.12.2020р.)

Гончаренко А.Ю.,

*курсант II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д.Г.,

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК СКЛАДОВА ПРЕДМЕТА ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ НАУК

Права людини - не лише складне і багатовимірне явище, а й система юридичних теорій, концепцій і доктрин про зародження, розвиток і сучасний стан можливостей людини. Зазначене проблемне питання не виникло нещодавно.

давно, це проблема загально-історичного, соціального та культурного розвитку всього людства. Людство на шляху утвердження прав і свобод пройшло тернистий шлях - крок за кроком обмежуючи всевладдя держави та її представників, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб та відносин між ними. На сьогоднішній день права людини визнаються універсальною формою взаємовідносин між людиною, суспільством і сучасною державою, за допомогою яких визначаються межі соціальних можливостей людини та встановлюється інституціональний і соціально-правовий механізм їх реалізації[2].

Найперші витoki цього історико-правового явища беруть свій початок з найдавніших часів людської історії. Ідеї про цінність і недоторканність життя, про рівність людей перед вищими силами містяться ще в прадавніх міфах і віруваннях (Стародавня Греція). Перше закріплення ряду ідей щодо прав людини у законодавстві пов'язується з прийнятою у 1215 році в Англії Великою хартією вольностей – перший правовий документ, в якому закладено основи концепції прав людини, створено передумови для подальшого утвердження свободи і панування закону в житті суспільства. Подальшим кроком на шляху до закріплення прав та свобод людини стало прийняття у 1679 р. так званого Habeas Corpus Act – встановлювалися процедурні гарантії особистої недоторканності особи, вводився інститут поруки та застави, а також встановлювалися обмеження строків тримання під вартою. У 1689 р. був прийнятий Білль про права, який став юридичною основою конституційної парламентської монархії, гарантуючи право підданих звертатися з петицією до короля, обмежуючи розмір судових стягнень і штрафів, проголошуючи свободу виборів до парламенту, свободу слова та суджень у його стінах. Бурхливо процес нормативного закріплення прав людини відбувався у США - Декларація незалежності 1776 р. – вперше була сформульована ідея невідчужуваності.

Варто звернути увагу на внесок всіх найвидатніших науковців, філософів у справу розвитку ідей та теорій прав людини (Т. Гобс, Вольтер, Ж-Ж. Руссо, Ш.Л. Монтеск'є та багатьох інших). Фрагментарний аналіз історичних аспектів становлення прав людини дає можливість стверджувати, що виникнення і розвиток прав людини має досить глибоке коріння і тісно пов'язане з розвитком самої людини як політичної, соціальної істоти. В процесі історичного розвитку суспільства зміст прав і свобод людини змінювався, він зазнавав змін не лише в бік кількісного збільшення каталогу прав людини, але відбувались і якісні зміни[3].

Так, з точки зору історичного і наукового підходу було сформовано декілька поколінь прав людини. Перше покоління прав людини – невідчужувані особисті і політичні права (на свободу думки, на участь у здійсненні державних справ, на рівність перед законом, право на життя, свободу і безпеку особи тощо), які набули юридичної форми спочатку в актах конституційного національного права, а незабаром і в актах міжнародного права; вони є осно-

вою індивідуальної свободи. Друге покоління – поглиблення особистих і розвиток соціально-економічних, культурних прав (право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, медичну допомогу та інші), сформувалися в процесі боротьби народів за поліпшення свого економічного становища та підвищення культурного статусу; це система позитивних прав. Третє покоління можна назвати солідарними (колективними), тобто правами всього людства (на мир, безпеку, незалежність, на здорове навколишнє середовище). Четверте покоління прав людини, котре пов'язане з науковими відкриттями в галузі мікробіології, медицини, генетики, вони є результатом втручання у психофізіологічну сферу життя людини (право людини на евтаназію, на штучне запліднення тощо).

В умовах сучасного історичного розвитку під правами людини ми розуміємо певні нормативно структуровані можливості, властивості і особливості буття особистості, які уособлюють її свободу і є невід'ємними і необхідними способами і умовами її життя, її взаємовідносин з суспільством, державою, іншими індивідами. Сучасний процес розвитку прав людини незавершений, надалі він буде йти по шляху постійної уваги до людини, її прав і свобод[1].

Таким чином, проаналізувавши основні історико-правові аспекти виникнення, зародження та розвитку такої категорії як «права людини», робимо висновок, що це загальна й рівна для всіх міра (норма) свободи (можливої поведінки), необхідна для задоволення основних потреб її існування, розвитку й самореалізації, яка в певних конкретно-історичних умовах визначається взаємним визнанням свободи суб'єктами правового спілкування (з іншими особами, суспільством і державою) і не залежить від її офіційної фіксації державою.

Література:

1. Історія ідеї прав людини. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1602.html> (дата звернення: 01.12.2020);
2. Колесникова В. Основні етапи розвитку прав людини. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2009. Випуск 83 (Частина II). С.152-155;
3. Литвиненко З.Л. Генезис прав людини в історії політико-правової думки світу та України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального права та управління*. 2019. №2. С.7-13.

Добош В.В.,
*курсант факультету
підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*
Науковий керівник :
Лантух І.С.,
*викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БУЛІНГ: НАЦІОНАЛЬНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Булінг, на жаль, притаманний кожному освітньому середовищу. Дослідження зарубіжних вчених свідчать, що саме середня школа має найвищі показники знуцань, порівняно з іншими рівнями освіти. З розвитком системи Інтернет цькування набуває все нових форм. Поширеним став кібербулінг, в якому використовуються інформаційно-комунікаційні засоби, що сприяють мобільності поширення інформації серед необмеженої аудиторії у будь-який час доби. Це робить насильство ще більш небезпечним, бо «жертва не може сховатися від цього виду цькування (навіть удома в позашкільний час)».

Булінг – явище, що може виникнути у сталих дитячих колективах, стосується всіх його учасників і впливає на них, призводячи до порушення освітньо-виховного процесу, викликаючи тривалі наслідки для особистості та її нормального розвитку. Відповідальність за дані діяння повинні нести як батьки за неналежне виховання, так і діти-агресори та дітисвідки булінгу. З огляду на викладене є доцільним криміналізувати булінг як різновид катування та знизити вік кримінальної відповідальності за це діяння до 14 років [4, с. 78-80]

Батьки, віддаючи дитину до школи, бажають, щоб вона перебувала в безпечному середовищі. Однак дуже часто в процесі міжособистісних стосунків проявляються такі деструктивні елементи, як приниження, психологічний тиск, фізичні знуцання, сексуальні домагання тощо [2, с. 28].

Булінг (мобінг) проявляється тоді, коли: об'єктивно хтось регулярно (наприклад, декілька разів на тиждень) і протягом тривалого часу піддається систематичному цькуванню. Науковці встановили, що частота і тривалість нападів є основними критеріями для визначення інтенсивності та форми булінгу.

У свою чергу, Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України також вважає, що «особливою ознакою булінгу є довготривале «відторгнення» дитини її соціальним середовищем. Отже, можна зробити висновок, що для кваліфікації булінгу систематичність (повторюваність) діяння є неодмінною його ознакою [1, с. 107-110].

Згідно зі ст. 16 Конвенції ООН про права дитини, остання має право на захист від незаконного посягання на її честь і гідність. Тому головним обов'язком держави є вжиття усіх заходів соціального, адміністративного, кримінально-правового та іншого характеру з метою надання дитині права на повноцінний та гармонійний розвиток особистості [3].

Як свідчать психологічні дослідження, нині у підлітків у віці 11-14 років спостерігається стійкий рівень соціалізації. Такі особи здатні усвідомлювати не тільки фактичний характер своєї поведінки, але і її соціальне значення, нести відповідальність за свої дії, у повній мірі розуміти суспільну небезпеку та протиправність деяких вчинків. Особи, які володіють вказаними властивостями, повинні належним чином відповідати за свої протиправні дії. Тому, враховуючи положення ч. 1 ст. 22 КК України, варто було б віднести булінг до діянь, за які відповідальність має наставати з 14 років [4].

На даний час судами вже винесено перші рішення в адміністративних справах про булінг, згідно з якими до адміністративної відповідальності притягнуто самих булерів, їх батьків та керівників навчальних закладів. Оскільки нормами цього закону не передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за скоєння правопорушень, пов'язаних з булінгом (цькуванням), оскільки скоєння правопорушником при вчиненні булінгу (цькування) інших дій кваліфікуються відповідними статтями Кримінального кодексу України, зокрема – заподіяння тілесних ушкоджень різних видів тяжкості тощо, тому, у цьому випадку правопорушник нестиме відповідне кримінальне покарання без додаткового зазначення про це у Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Досить часто булінг фактично переростає у катування із наявністю усіх ознак складу цього злочину, за винятком суб'єкта. Так, якщо особа віком від 14 до 16 років вчинила насильницькі дії з метою, про яку зазначено у ч. 1 ст. 127 КК України, то, за наявності для цього підстав, вона може підлягати відповідальності за ст.ст. 121, 122, 296 КК України. З огляду на наявну в Україні практику, найчастіше дії булерів кваліфікуються як хуліганство (ст. 296 КК України) [1].

Також слід згадати ст. 120 Кримінального кодексу України «Доведення до самогубства», а саме – підкреслено доведення неповнолітньої особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності [4, с. 78].

Ефективна протидія булінгу можлива за умови залучення до неї усіх учасників освітнього процесу, керівників закладів освіти, їх засновників, Міністерства освіти і науки України, державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти, освітнього омбудсмена, громадських організацій тощо. В цьому напрямі вже чимало зроблено шляхом внесення змін до деяких законодавчих актів щодо протидії цькуванню [1]. Правовими засобами протидії булінгу є: законодавче визначення поняття булінгу; встановлення адміністративної відповідальності за цькування учасника освітнього процесу, за неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу; законодавче закріплення прав та обов'язків здобувачів освіти, їх батьків, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, спрямованих на протидію булінгу; законодавче закріплення повноважень керівників закладів освіти, їх засновників, Міністерства освіти і науки України, державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти, освітнього омбудсмена, органів місцевого самоврядування, громадських організацій щодо протидії булінгу [2].

Таким чином, актуальність правового і психологічного дослідження булінгу зумовлюється необхідністю формування дієвих механізмів превенції цього вкрай небезпечного феномену, жертвами якого переважно стає молоде покоління нашої держави.

Література:

1. Іваній О. М. Соціальна та кримінально-правова характеристика булінгу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки. 2018. Вип. 3. Том 2. С. 107-110.
2. Костюк О. Досвід Канади щодо антибулінгової роботи в середній школі. Порівняльно-педагогічні студії. 2015. № 4 (26). С. 28-35.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
4. Плутицька К. М. Підходи до розуміння булінгу як форми шкільного насильства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2017. № 29. Т. 2. С. 78–80.

Дубинець В. К.

*курсант II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Дмитро Геннадійович

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ІНШИХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НИМИ ПРАВОВИХ ФЕНОМЕНІВ

Кожна людина ще з початку життя набуває правових чинників, завдяки яким вона може вільно існувати: право на освіту, право на життя, право на віросповідання та на вільний вибір місця проживання, а також інші права. Спираючись на положення Конституції України, можна стверджувати, що громадянин «повністю забезпечений гарантією» на свою волю, гідність та права.

Тема актуальна тим, що права людини, а також інші пов'язані з ними феномени необхідно постійно досліджувати для їх зміцнення та розвитку. Така позиція надає людині можливість більш впевнено відчувати себе у соціумі або захищати, відстоювати надані права у разі потреби. Кожне право яке має людина, це таке собі право «власності». Волю, гідність та права громадян забезпечує держава.

Акцентується увага і на тому, що права людини є одним з найголовніших інститутів права для кожної сучасної держави. Інші феномени, які пов'язані з цими правами є узагальненням практичного досвіду міжлюдського спілкування. Такі твердження мають свої закономірності, незнання яких може спричинити труднощі різнопланового, правозастосовного характеру.

Правовий статус людини, як і сукупність їх прав, свобод та обов'язків, надані державою, є визначальною ознакою між розуміннями держави до людини. Коли права людини стають об'єктом міжнародної правової регламентації, а їх виконання на території національної держави відбувається через призму її міжнародних та правових зобов'язань, це передбачає можливість контролю за виконанням цих обов'язків. Роль правового статусу людини суттєво збільшується під тиском глобалізаційних процесів, що розповсюджуються на

міжнародне співтовариство. В наслідок цього спостерігається трансформація вдосконалення правового статусу людини в кращий бік [1, с. 6].

Права людини мають широке значення в суспільному та в політичному житті, а також на міжнародному рівні, бо саме вони є досить суттєвим предметом системного комплексу міжнародно-правових обов'язків держави. Дотримання прав та свобод людини виступає значущим показником розвитку та статусу держави, її інститутів права, рівнем розвитку суспільства та гуманізму.

Кожен пов'язаний феномен з правом, як і воно саме, викликані потребами суспільства. Їх існування, роль та значення становиться визначальними, адже право є гарантом, без якого співіснування індивідів є безсистемним, некерованим. Отфрид Хеффе розглядав вільне існування права від держави, як стан неминучих конфліктів. Право надає однакові, рівні для усіх можливості для реалізації інтересів та розвитку [2, с. 93].

Природна методологія буде немислимою без використання цінного підходу до права, тому що саме з цієї позиції воно наділене моральністю, ірраціональністю та релігійністю. Завдяки ціннісним принципам, які покладені в основу права, воно отримує свій зміст. Метою такого процесу є формування дозволів, заборон та зобов'язань.

Необхідно зазначити, що всі люди є рівними у своїй гідності та правах. Права та свободи громадянина є невідчужуваними та непорушними, а також закріплені Конституцією та не є вичерпними. Конституційні права та свободи є гарантованими, вони не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [3, с. 8].

Тенденції розвитку прав людини є природним проявом його закономірностей, що постійно еволюціонують, трансформують «в такт» з динамікою суспільства.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що права людини є одним з найважливіших інститутів права для будь-якої держави. Вони розглядаються як узагальнення практичного досвіду людського співіснування. Права та пов'язані з ними правові феномени не можна розглядати, наприклад, як спекулятивну діяльність людства у відриві від неперервних процесів соціальності.

Література:

1. Кофман Б. Я. Фактори, що сприяють удосконаленню та розширенню правового статусу людини, особистості та громадянина в умовах глобалізації. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. №6. С. 6-20
2. Паращук Л.Г. Методологічні підходи до дослідження верховенства права у приватно-правових відносинах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2012. №19. С. 93-95
3. Конституція України : офіц. текст. Х.: 2018. 64 с.

Завальнюк К.А.,

*курсантка II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д.Г.,

викладач кафедри

*тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців*

для підрозділів превентивної діяльності

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ІСТОРІЯ ТА ПРИНЦИПИ

Зараз, коли наближається чергова річниця створення Загальної декларації прав людини, мені не вкладається в голову, що цей документ був створений вже майже сімдесят три роки тому. Але ж чому люди надають таке велике значення цьому документу, як він вплинув на світову історію, на людство і на кожну людину окремо? Живучи у роки, коли підлітки вже майже не цькують один одного за нестандартний зовнішній вигляд, коли всім відоме поняття толерантності та поваги до вибору кожного, коли жінки не відчувають себе пригноченими, коли не важливо якої орієнтації людина, якщо вона гарний товариш, для нас це вже звичайність. Але якщо обернутися назад у минуле, зазирнути в історію, можна зрозуміти, що все це не подаровано кимось, не «знайдено на дорозі», це результат плідної роботи усього людства, країн різних кутків світу.

Невід'ємним елементом людського буття та кожної особи окремо завжди були і є права людини. Початок їх існування стоїть ще у витоках формування перших форм життя людей у суспільстві, що й зумовило необхідність у регулюванні їх поведінки. Права людини формувалися під впливом таких рушійних сил, як правова регламентація та філософські погляди на кожному з етапів процесу розвитку суспільства. Така природа прав людини спричинила появу позитивної теорії та природно-правової.

За словами італійського професора Чероні, перша «підкреслювала позитивну природу сучасного права як права, встановленого або гарантованого державою», для другої характерно виведення прав людини «з області моралі, критеріїв справедливості, безвідносно до юридичних порядків» [1].

Більш того, на основі ідей просвітництва та двох теорій зазначених вище, за багато років до створення усім відомої Загальної декларації, окремі

країни створювали свої декларації, котрі прокламували невід'ємні принципи та права, які були наслідком самої природи людини. Першими такими письмовими документами були: Великобританія «Білль про права» 1689р., Франція – Декларація прав людини і громадянина 1789р., США «Білль про права» 1791р., та Декларація прав Вірджинії 1776р. Остання декларація визнана першим документом конституційного типу, який виклав концепцію прав людини, яку й на сьогоднішній день пам'ятають більшість громадян різних країн. Вона проголошувала наступне «Що всі люди народжуються в рівній мірі вільними і незалежними, і мають певні невід'ємні природні права, яких вони не можуть позбавити ні себе, ні своїх нащадків; серед яких право на життя і свободу із засобами набуття і володіння власністю, прагнення до щастя і безпеки та їх набуття» [2]. Відтоді, у термінологію філософії і юрисдикції тісно увійшли «права людини».

Враховуючи вище зазначене, подані документи можна вважати основою створення сучасної Загальної Декларації, що є вагомим досягненням в історії права, завдяки найбільш розвиненим країнам того часу.

Із завершенням другої Світової війни, болючим досвідом кривавих смертей, виникло таке судження, що права людини є основою демократичного правового суспільства. Саме тому члени ООН висловили своє поривання покінчити та ніколи не відтворювати ті варварські події, які відбувалися в ході війни. Саме з цією метою і була розроблена та прийнята Загальна декларація прав людини, як віддзеркалення того, що усі люди наділені невід'ємними правами.

Увійшовши в історію як інтернаціональний політико-правовий документ, який уперше системно сформулював основи сучасного демократичного правового статусу людини, Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН ще у 1948 році, перш за все втілила доктрину прав і обов'язків людини і громадянина, та, що не менш важливо, зафіксувала можливість тільки правомірних обмежень прав людини. Підтвердженням може слугувати безпосередньо текст декларації, так у ст.29 зазначено: «При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [3].

Проаналізувавши Загальну декларацію, можна виокремити основні та фундаментально закладені принципи прав людини. Відповідно до статей, прописаних в Декларації, основоположним елементом, кваліфікованим, як невід'ємна властивість являється гідність людини, адже вона притаманна «усім членам людської сім'ї від народження, визначає рівність їх прав і свобод, поводження у відношенні один одного в дусі братерства» (ст. 1). Інша вагома ознака – рівність прав і свобод, тобто кожна людина «незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного

чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища» повинна мати їх (ст.2). Сьогодні, зазначені статті в Загальній декларації прав та свобод, більшою кількістю країн, визначаються як юридично обов'язкові норми. Більш того, на прикладі України, наша Конституція залучила до свого змісту положення Декларації, як фундамент основних законів. Зокрема це про права людини на особисту свободу і недоторканість, на достатній рівень життя, рівність і непорушність прав, верховенство прав людини і т.д.

Цінність та значущість Декларації полягає не тільки у створенні правової бази прав людини, але й у тому, що вона стала першим міжнародним стандартом у даній сфері. Звісно, на сьогодні є багато інших конвенцій, які більш детально та конкретизовано трактують ці права, але загалом, еволюція концепції прав людини не вказує на радикальну зміну самого змісту Декларації, а перед усім доповнює та поглиблює її.

І хоча, попереду ще багато роботи з відношенням та сприйняттям саме людей до розуміння та дотримання законів декларації, можна твердо сказати, що ми на вірному шляху.

Література:

1. Чероні У. Права людини. Демократія. Світська етика // Права людини в історії людства й у сучасному світі. М., 1989. С.52.
2. The Virginia Declaration of Rights. 1776р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.let.rug.nl>
3. Загальна Декларація прав людини. 1948. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

Зосімов Артем Олександрович,
*курсант II курсу підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Жеглінська Тетяна Олегівна ,
*викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Проблематика прав та свобод людини і громадянина є досить актуальним питанням внутрішньої та зовнішньої політики переважної більшості країн світу. Дійсність фактичної реалізації прав є тим критерієм, за яким можли-

во встановити рівень демократизації суспільства та країни взагалі.

Проблеми реалізації та захисту прав в нашій країні на жаль існують і в наш час. Не менш сумним фактом є те, що їх достатньо велика кількість. Серед них ми можемо виділити найактуальніші питання: недостатня розвиненість правової культури й свідомості; низький рівень виховання окремих суб'єктів як з боку соціуму так і з погляду самовиховання; негативний рівень законності у житті соціуму та країни.

На жаль, у нашій країні достатньо яскраво виражена проблематика права людини на освіту. Це вид соціально-культурного права, яке забезпечує право людини на здобуття певних знань або інших навичок, без яких неможлива адекватна життєдіяльність в сучасних умовах. Прикро, але цей вид права дотримується нерівномірно у різних державах.

Для того, щоб розглянути проблематику цієї серйозної теми нам слід ознайомитися з загальним поняттям та сутністю права.

Права людини — комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, зумовлених фактом існування людини в суспільстві [1].

Сутність права полягає у тому, що воно надає свободу певної міри, а його задача - узгодження свободи окремого суб'єкта із свободою інших людей [1].

Залежно від напрямку соціальних відносин права людини поділяють на декілька категорій:

- особисті (громадянські);
- політичні;
- соціальні;
- економічні;
- культурні [1].

Заслуговує окремої уваги питання проблематики реалізації права на освіту в сучасній Україні та дотримання норм цього права у нашій країні. Слід зауважити, що загальна ситуація набула позитивної тенденції завдяки початку проведення політики інтеграції стандартів європейської освіти в навчальних закладах України. Найбільш масштабною реформою виступив проєкт “Нова українська школа”. Головною метою реформи було створення парадигми, що школа, це заклад, який учням комфортно відвідувати. Зміни також полягають у тому, що надаються не лише фундаментальні знання, а ще й навички, як практично застосовувати їх в сучасному світі [2].

Слід відзначити, що позитивні зміни відбуваються не лише у початковій ланці освітнього процесу, а й у вищих навчальних закладах. Зокрема, зазнає кардинальних змін й система, яка відповідає за контроль рівня підготовки фахівців з вищої освіти та діяльності вишів України.

В сучасних умовах пандемії, ми змушені визнати, що система освіти в Україні виявилася не в повній мірі готова до прийняття несподіваних викликів реальності, що дійсно ставить під загрозу реалізації одного з основних прав людини, гарантованих Конституцією України - права на освіту [3].

Вимушений перехід на дистанційну форму навчання виявився єдиним адекватним шляхом вирішення проблеми продовження навчання в умовах загального карантину, але і тут ми маємо серйозні проблеми. Одним з найголовніших питань, які вимагають активних дій щодо вирішення, є проблема низького рівня цифровізації, зокрема нерівномірного доступу до мережі Інтернет серед здобувачів освіти [3].

Отже, коли рівень отримання освіти залежить безпосередньо від факторів наявності стабільного Інтернету та робочого обладнання, здобувачі освіти з родин із більш високим соціально-економічним статусом мають набагато більше шансів на отримання якісної освіти. Вважаємо, що це дійсно виступає частковим порушенням права людини на освіту. Також достатньо вагомою перевагою звичайної форми навчання є постійне перебування здобувачів освіти у колективі, соціумі. Фактична присутність наукового керівника значно полегшує процес освіти, а на дистанційному навчанні стежити за успішністю та прогресом учнів набагато складніше. Звичайно, дистанційне навчання може бути добре організоване, але воно ні в якому разі не здатне замінити очне спілкування з однолітками та приятелями.

Таким чином, проблематика реалізації права на освіту в сучасній Україні дійсно актуальна. Дуже важливим є те, що керівництво нашої країни це усвідомлюють, та намагаються перейняти досвід у найрозвиненіших країн світу для гідного забезпечення реалізації права на освіту у нашій країні. Реалізуючи права у повній їх мірі ми стоїмо на шляху створення розвиненого сучасного суспільства.

Література:

1. Права людини.
URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8
2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/>

Зосімов Артем Олександрович

курсант II курсу підготовки

фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Жеглінська Тетяна Олегівна

викладач кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ, ВИКЛИКАНИХ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ COVID-19 НА ПРАВА ЛЮДИНИ

При підготовці тез цієї доповіді визначено за мету дослідити проблематику реалізації деяких прав людини в умовах пандемії.

Для досягнення поставленої мети було проаналізовано соціологічні дослідження та наукові статті.

Проблематика часткового обмеження прав людини в умовах пандемії має неабияку актуальність у наш час, велика кількість правників активно аналізують масштаби та пріоритетність цього питання.

Перш за все, найбільше занепокоєння викликає той факт, що з початком пандемії велика кількість прав людини почала обмежуватися за допомогою підзаконних актів. Це ні в якому разі не може бути можливим, крім випадків введення надзвичайної ситуації в країні. Усім нам відомо, що обмеження були впроваджені рішеннями Кабінету Міністрів України, а не безпосередньо законом, це є справжнім порушенням прав людини. Найкращим виходом із ситуації могло б бути внесення офіційних змін до відповідних законів та врегулювання юридичних колізій, які виникають внаслідок порушення прав і свобод людини [4].

Слід відзначити, що усім нам необхідно розуміти те, що певні обмеження застосовуються задля покращення в країні загальної епідеміологічної ситуації, але все ж таки, відкритими залишаються питання з приводу деяких нововведень, оскільки вони дійсно викликають занепокоєння [1].

В першу чергу, це часткове порушення права на освіту, вимушений перехід на дистанційну форму навчання помітно відобразився на показнику середнього рівня знань усіх здобувачів освіти. Це зумовлено тим, що не всі родини мають відповідне фінансове становище задля забезпечення гідних умов для дистанційної роботи. Також не всі регіони нашої країни мають стабіль-

ний доступ до швидкісного інтернет - зв'язку [2].

Не меншого занепокоєння викликає обмеження права на вільне пересування. Це пов'язано з тим, що більшість пунктів пропуску через кордон були закриті та виїзд громадян у інші країни був майже неможливий. Також неповна реалізація права на вільне пересування зумовлене припиненням роботи майже усіх видів сполучення, що значно ускладнювало вільне пересування будь-якої особи [1].

Достатньо серйозною проблемою було порушення права людини на підприємницьку діяльність. Усі торгові центри були закриті або працювали з частковими обмеженнями. Це також стосується і підприємств, які не вважаються стратегічно важливими для суспільства. Власники малого та середнього бізнесу понесли серйозні збитки через карантинні обмеження. Саме цей аспект викликав часткове порушення ще одного не менш важливого права - права людини на працю та заробітну плату. Величезна кількість громадян в усій Україні була просто вимушена піти у відпустку, як правило, за власний рахунок. Небажана відпустка також пов'язана із закриттям шкіл та дитячих садків [1].

На нашу думку, часткове порушення прав людини або неповна їх реалізація в період загрози людству припустимі, оскільки всі ці обмеження були впроваджені задля запобігання одночасного спалаху хвороби, перенавантаження українських лікарень та покращення епідеміологічної ситуації в країні [3].

Отже, проблематика порушення прав людини в сучасних умовах пандемії досить актуальне питання, оскільки обмеження не можуть бути впроваджені постановами Кабінету Міністрів, а лише за допомогою внесення змін до закону. Дуже важливим є той факт, що керівники нашої країни це усвідомлюють. Показником цього були виплати певних компенсацій для власників бізнесу та підвищена заробітна плата працівникам, що наражають себе на потенційну небезпеку під час контакту з різними групами людей. Проаналізувавши дані фактори, ми можемо зробити висновок, що політичні еліти не залишать своїх громадян сам на сам з пандемією, та вживатимуть усіх необхідних заходів, щоб її наслідки були усунено, та права громадян нашої країни не порушувалися.

Література:

1. Порушення прав людини під час пандемії: де межа? URL: https://rus.lb.ua/blog/anatolii_yarovyi/453463_porushennya_prav_lyudini_pid_chas.html.
2. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii>.
3. Карантин в Україні: чи суперечать нові заборони Конституції. BBC News - URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52186556>.
4. Пандемія коронавірусу вплинула на порушення прав людини в Україні – експерти. URL: <https://uacrisis.org/uk/pandemiya-koronavirusu-vplynula-na-porushennya-prav-lyudyny-v-ukrayini-eksperty>.

Ковальчук С.В.,

курсант II курсу підготовки

фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Останніми десятиліттями у світовій та вітчизняній юридичній науці простежується інтерес до антропологічної проблематики права. Актуальність даної теми обумовлена тим, що сучасна юридична наука намагається знайти відповіді на питання нової епохи, початок якої було закладено антропологічним поворотом у філософії та природознавстві кінця XIX ст.

Виходячи з ідей правознавства, ці питання торкаються сенсу та цінності права для людини, місця людини в правовій діяльності, пізнання нею цієї реальності, співвідношення політичних та юридичних ідеалів, формування таких цінностей, як свобода, рівність та права людини. Намагання відповісти на ці питання в зарубіжній та вітчизняній юридичній антропології неминуче призводять до пошуку нових підходів до права, його пізнання та розуміння.

Людина може діяти в правовому просторі в рамках свого правового статусу, дотримуючись інтересів певної соціальної групи (реальної і номінальної), з якою вона себе ідентифікує. Однак це не означає, що дані дії повинні обмежуватися лише правовим простором групи. Прагнучи до зміни свого статусу (формального і реального) як в рамках групи, так і шляхом переходу в іншу групу, людина тим самим змінює індивідуально-правовий простір [1, с. 173].

Оскільки, групове і соціально-правове значення простору в значній мірі являють собою суму індивідуальних просторів, то зміна правового простору, хоча б одного члена групи, тягне за собою зміну цього ж простору.

Неефективність впливу громадських організацій на суспільно-політичного життя зумовлена низкою факторів: відсутністю механізмів звітності перед населенням, недостатнім рівнем розвитку комунікативних зв'язків з державними інститутами влади; відсутністю координації у діяль-

ності громадських організацій на національному і регіональному рівнях; слабкістю зв'язків із зарубіжними громадськими організаціями. За таких умов ефективність їхньої діяльності, впливу на соціально-політичні процеси обмежена.

Нормативні законодавчі заходи держави щодо формування механізмів співпраці громадян і влади у реалізації державної політики формально можуть сприяти залученню особистості до політики як процесу солідаризації та оптимізації інтересів і потреб особистості, суспільства і держави [2, с. 45]. Але, як показує сучасна політична практика, недостатній контроль над виконанням законів з боку державних інститутів у сфері регулювання взаємовідносин особистості з інститутами влади, негативним чином вплинув на можливість особистості щодо участі у прийнятті політичних рішень, у державному управлінні [3, с.178].

Будь-яке деклароване право повинно обов'язково підтверджуватися механізмом його реалізації. Чи можуть свободи і права людини і громадянина України забезпечуватися тією правовою системою, яка намагається регулювати кожен рух цього громадянина і містить незліченну армію чиновників для забезпечення контролю, аж до письмового дозволу.

У громадянина не може бути обов'язків перед державою або будь-який інший віртуальною системою, тільки перед іншими громадянами. Тому немає органів, які виступають від імені держави або народу, крім президента в міжнародних відносинах.

При цьому, немає необхідності змінювати зовнішню структуру влади: законодавча, виконавча, судова, але функції представницьких органів мінімізовані, тоді як права громадян в прямому управлінні весь час зростають.

Необхідно зазначити, що в Україні визначальну роль, вагому у процесах взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави, відігравали політичні лідери країни. Йдеться про намагання кожного президента особисто впливати на способи і методи формування системи політичних відносин взагалі, і у сфері взаємодії інститутів політичної влади і громадянського суспільства зокрема. Протягом двадцяти років для більшості моделей громадянського управління була характерна наявність елементів авторитаризму [4, с. 117].

Отже, визнання прав людини означає визнання того, що кожній людині дано право вимагати дотримання наступних положень: я володію цими правами, що б ви не говорили і не робили, тому що я, також, як і ви- людина. Права людини притаманні кожній людині.

Визначальну роль у суспільно-політичних відносинах відігравав інститут «партії-влади». Особливим періодом розвитку інститутів громадянського суспільства був період правління так званих «помаранчевих» демократів за президентства В.Ющенка.

Основна проблема полягала у відсутності взаєморозуміння у демократичному таборі щодо перерозподілу владних повноважень між гілками влади, напрямків розвитку внутрішньої та зовнішньої політики країни, механізмів

реалізації соціальних програм, що природним чином негативно позначилося на стабільності соціально-політичної ситуації у країні, а, відповідно, й на характері суспільно-політичні відносини.

Деонтологічні проблеми входження людини у правове поле пов'язані з вимушеним визнанням імперії, панування позитивного права в суспільстві. Активне чи пасивне, повне чи часткове входження повинно забезпечувати охорону свободної волі людини, розвивати почуття обов'язку й відповідальності, домагатися справедливості, не допускати появи абстрактного чи авторитарного права. Для цього входження у правове поле з метою професійної діяльності повинно відповідати законам логістики, зокрема металоґіки, якщо логістика входження скерована на мистецтво правових стратегій, оптимізацію правових процесів, обґрунтованість умовиводів, то металоґіка скерована на філософське обґрунтування позитивістської закономірної дійсності.

Література:

1. Чевранов В.А. Правовое сознание как разновидность социального отражения. Киев. Вишяя школа, 1976. 146 с.
2. Чиркин В.Е. Сравнительное государственное ведение: учебное пособие. URL : <https://www.tsu.ge.pdf> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
3. Селіванов А.О. Конституція. Громадянин. Суд. *Професійні та суспільні погляди*. Київ. УАІД «Рада», 2009. 560 с.
4. Полухин О.Н. Идея, опыт и идеал гражданственности. Минск. «Муниципальный мир». 2003. 356 с.

Котанова К.В.,

*слухач магістратури 1 курсу
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Орлова О.О.,

*доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДСУТНОСТІ ОРГАНУ-ПЕРЕКЛАДАЧА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Підписанням Закону «Про ратифікацію Протоколів № 15 і № 16 до Конвенції про захист прав людини і основних свобод» Україна вкотре засвідчила свою прихильність до ідей та цілей Конвенції. Цим нормативно-

правовим актом Україна ще на крок наблизилася до інтеграції в європейське співтовариство для якого пріоритетним є права та свободи людини.

Україна в особі відповідних їй органів влади має здійснювати застосування усієї практики Європейського суду з прав людини, використовуючи відповідні норми Конвенції. Відповідно до ст. 18 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» [1] суди мають використовувати офіційний переклад рішення ЄСПЛ, що надрукований у офіційному виданні, або, за відсутності перекладу користуватися оригінальним текстом. Проте застосування судами неперекладених рішень Європейського суду з прав людини порушує конституційне право особи знати своє правове становище.

Питанням значення практики ЄСПЛ у сфері судочинства присвячені праці таких вчених, як С. Афанасьєв, С. Васильєв, І. Воронцова, Г. Гаджиєв, В. Комаров, О. Константиї, М. Кучін, В. Палюк, Ю. Попов, А. Селіванов, А. Султанов та інші.

Аналіз наукової літератури та власне самих рішень, ухвалених судами України, демонструє нам наявність певних проблемних питань застосування практики ЄСПЛ та підкреслює актуальність досліджуваної нами теми.

Інститут офіційного перекладу передбачений тільки для рішень у справах проти України, що логічно, оскільки, по-перше, точність відтворення обставин справи, власних найменувань, цитат з процесуальних документів тощо Мін'юст може забезпечити на основі первісних документів тільки в «українських» справах, а по-друге, переклад резолютивної частини рішення виконує функцію виконавчого документа для виплати присудженої Європейським судом справедливої сатисфакції, а переклад рішення в цілому використовується для вжиття державою заходів як загального, так і індивідуального характеру – в контексті останнього офіційний переклад особливо важливий для перегляду Верховним Судом справи за винятковими обставинами у зв'язку з констатацією порушення Європейським судом з прав людини [2].

Перед судовою системою постає питання як найбільш чітко зазначити, яким правовим позиціям, викладеним у рішеннях Європейського суду з прав людини, не відповідає розглядуване у конкретній справі питання, а по-друге, показати очевидний зв'язок між фактичними обставинами, в яких ЄСПЛ дійшов відповідного висновку, та справою, в якій вже український суд застосуватиме такий висновок.

Впродовж останніх років найбільш повним і систематизованим неофіційним джерелом судової практики Суду у перекладі українською мовою є щоквартальний журнал, Практика Європейського суду з прав людини, який виходить як додаток до журналу «Право України» з 2011 року.

Однак на сьогоднішній день немає інформації про стан забезпечення судів, як і юристів, саме офіційними перекладами рішень Суду[3].

Адже офіційний переклад передбачений тільки для рішень у справах проти України. Адже Мін'юст спроможний забезпечити переклад лише на

основі первісних документів тільки в «українських» справах, а по-друге, переклад резолютивної частини рішення виконує функцію виконавчого документа для виплати присудженої Європейським судом справедливої сатисфакції, а переклад рішення в цілому використовується для вжиття державою заходів як загального, так і індивідуального характеру.

На сьогоднішній день вирішити зазначену проблему можливо такими шляхами:

- 1) створенням спеціальних тематичних збірників, що акумулюють практику Суду[4];
- 2) створенням окремого незалежного органу при Міністерстві внутрішніх справ України;
- 3) створення єдиної національної бази даних;
- 4) утвердження інституту ліцензування неофіційних перекладів.

Проте усі зазначені варіанти вирішення проблеми мають свої недоліки пов'язані із необхідністю фінансування з державного бюджету.

На мою думку, найбільш доцільним є створення безкоштовної єдиної національної бази даних з перекладами по прикладу країн з прецедентним правом, таких як: США, Великобританія, Канада та інші. Така база унеможливила б двоякість та двозначність перекладу суддями та забезпечила б право доступу громадян до інформації в рішеннях Європейського суду з прав людини.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що нині відчутні істотні проблеми у застосуванні практики ЄСПЛ, що пов'язані передусім із недоступністю перекладу рішень Європейського суду з прав людини, ухвалених проти інших держав. Це потребує невідкладних заходів з боку держави.

Література:

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 20 березня 2006 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 30. ст.260.
2. Зубенко Г. В. Проблеми перекладу рішень та постанов ЄСПЛ. Правове життя сучасної України: матеріали. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 1. С. 408-410.
3. Гончарук М., Литвинець Л. Застосування рішень Європейського суду з прав людини в судовій практиці: проблеми інтерпретації. *Юридичний інтернет-ресурс «Протокол»*. 2 липня 2014 р. URL: http://protokol.com.ua/ua/zastosuvannya_rishen_evropeyskogo_sudu_z_prav_lyudini_v_sudoviy_praktitsi_problemi_interpretatsii/
4. Анцупова Т. О. Проблеми застосування практики Європейського Суду з прав людини в правовій системі України (аналітичний огляд роботи міжнародної конференції). *Європейські студії і право: електронне наукове видання*. 2011. № 4. URL.: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/>

Кращенко В.О.,

*слухач магістратури 1-го курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк І.А.,

*доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІЖЕНЦІВ В УКРАЇНІ – ВИМОГА ЧАСУ

На сьогодні в Україні існує досить багато невирішених питань, що стосуються біженців і внутрішньо переміщених осіб. Ситуація значно ускладнилась після анексії Криму та у зв'язку з проведенням антитерористичної операції в Донецькій і Луганській областях. Через ці події Україна зіткнулась із раніше невідомою для нас проблемою – нагальною необхідністю вирішення низки питань, пов'язаних із вимушеними переселенцями.

За даними статистики, станом на початок 1 липня 2020 на території України на постійній основі проживають 288 566 іноземних громадян та осіб без громадянства; тимчасово проживають в Україні 142 365 іноземних громадян та осіб без громадянства; тимчасово перебувають на її території 4 938 іноземних громадян та осіб без громадянства [1].

Якщо провести аналогію з країнами, які є членами Європейського союзу, то слід констатувати, що Франція надає три види захисту – це повноцінний статус біженця, додатковий захист, а так же статус апатрида. Як тільки особа подає і реєструє своє прохання про надання статусу біженця, їй видають тимчасовий дозвіл на перебування на території Франції у вигляді спеціальної картки з особистими даними та фотографією. Цей дозвіл необхідно подовжувати спочатку через тиждень на строк до одного місяця, потім до трьох місяців. Далі йде подовження на невизначений строк до моменту отримання статусу біженця, а потім видається картка з терміном дії десять років, який знову ж таки може бути подовжено [2].

Зауважимо, що міжнародним судовим органом, юрисдикція якого поширюється на всі держави-члени Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод є Європейський суд з прав людини. Він покликаний перевіряти дотримання

державами прав та гарантій їх забезпечення, передбачених Конвенцією.

З огляду на складну внутрішньо-політичну ситуацію та потенційну можливість загострення стану безпеки людей як у нашій державі, так і у світі загалом, питання конституційно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб ще досить тривалий час буде залишатися актуальним.

Аналіз чинного законодавства та практики його застосування свідчить про те, що діяльність держави в цьому напрямку помітно активізувалася. Насамперед йдеться про додаткові гарантії, покликані полегшити процес зміни місця проживання внутрішньо переміщених осіб та отримання такого соціального забезпечення, яке могло б хоч частково компенсувати втрати, що виникли через вимушену зміну місця проживання. Зрозуміло, що Україна розпочала роботу в цьому напрямі за відсутності належної законодавчої основи, тому конституційно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців станом на тепер не відповідає дійсним потребам таких осіб. Тож зазначені правові інститути, на нашу думку, потребують подальшого законодавчого вдосконалення.

Література:

1. Кількість біженців в Україні зростає останні п'ять років URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3066785-kilkist-bizenciv-v-ukraini-zrostaie-ostanni-pat-rokiv.html>.
2. Допомога біженцям і переселенцям в Україні URL :<http://www.fdu.org.ua/ua/news/21775>

Лазарєва Я. А.,

*курсантка факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сасенко М. І.,

*доцент кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМА УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ «КРІЗЬ ПРИЗМУ» ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Питання трансформування демократичної політики в Україні є одним із найактуальніших на сьогодні, адже проходила у декілька етапів свого становлення. Після здобуття незалежності, українська держава прагнула втілити

демократію в умовах глобальної гуманізації людства, а також змогло оптимально визначити основний зміст, цілі та пріоритети стратегії формування ментальної (духовної) сфери.

Макс Вебер у своїх працях із цього приводу зазначає, що для цього треба одночасно відкривати перед людиною широкі перспективи цивілізаційного діалогу та набуття глобальних ліберальних цінностей [1, с. 176]. В даний час людство формує гуманітарний світогляд, який лежить в основі ліберально-демократичних цінностей.

Нині питання довіри до держави та її провідних інститутів є найбільш болючим питанням, яке потрібно негайно вирішити. Нова стратегія державного курсу повинна бути спрямована на максимальний політичний консенсус, соціальну консолідацію населення, його узгодження основних цілей та механізмів реалізації основних принципів демократії.

Також специфічний статус інститутів громадянського суспільства є однією з головних особливостей сучасного етапу інституціоналізації демократії. З одного боку, під час революційних подій 2013-2014 рр. простежувалася їх активізація та активізація громадянської активності.

Якщо говорити про особливості побудови демократії в Україні, можна виділити наступні проблеми:

1) демократичні зміни почалися на тлі багатьох передумов переходу до демократії: в економіці, в соціальній сфері, в культурі, в політиці;

2) неоднорідність українського суспільства (структурована соціально-економічними, ідеологічними, етнічними, релігійними, регіонально-культурними, мовними особливостями, відмінностями зовнішньополітичних орієнтацій тощо) ускладнює побудову стабільної демократії [2, с. 104];

3) драматичний характер ситуації посилює потребу України одночасно вирішити два складні завдання: подолати багато негативних наслідків авторитарного минулого, побудувати демократію та вирішити складні соціально-економічні проблеми;

4) беспорядність влади в умовах соціально-економічної кризи знецінює демократичні цінності та принципи правління в очах пересічних громадян; Демонстрація розчарування в демократії - це тенденція до «поливання» електорату, посилення аполітичності молоді;

5) політична еліта, яка не змогла досягти консенсусу між собою, навіть задля визнання спільного та рівного інтересу у забезпеченні демократичних інститутів та розробці спільної програми демократичних реформ, не сприяє зміцненню демократії;

6) відсутність загальнодержавного обговорення складних проектів демократичної трансформації, недостатньо розвинені форми контролю над урядом і чиновниками, відводять населенню роль пасивного спостерігача за кулісними зіткненнями та соціально-економічними експериментами в суспільстві, тим самим посилюючи масове соціальне відчуження;

7) демократія формується давно, і відсутність реальних позитивних

змін в українському суспільстві створює величезну соціальну нетерпіння та розчарування.

Отже, в Україні встановлення демократії ускладнюється цілим рядом причин. Серед них можна назвати такі як: аморфність членів суспільства до громадянської діяльності внаслідок тривалої апатії до суспільно – політичних процесів за комуністичного режиму; слабкість відчуття особистої відповідальності та ініціативи, вороже ставлення до підприємницької діяльності та збільшення обсягів приватної власності; відсутність ідеалів та цінностей; надмірність щодо національного питання у політиці. Націоналізм використовується як своєрідний засіб маніпулювання масами.

В нашій державі, процеси, спрямовані на демократичний розвиток, на жаль, відбуваються не шляхом узгодження позицій, взаємних домовленостей та поступок, а шляхом взаємних звинувачень і створення безперервного ланцюга конфліктів.

Ступінь розвитку демократії дедалі більшою мірою стає умовою ефективного управління, а останнє, в свою чергу, є гарантом стабільності демократичного політичного режиму суспільства, розширення і поглиблення конституційних основ демократизму в організації і діяльності апарату державного управління. Надії суспільства на динамічне поліпшення умов життя переважної більшості населення можуть справдитися лише за високої ефективності державного управління, що діє в конституційно-правових рамках демократії [3, с. 104].

Демократизм держави визначається не тільки тим, що народ має доступ до управління нею, а й тим, наскільки в суспільстві утвердилося верховенство права, котрому підпорядковується як влада держави, так і влада народу. Тому першочерговими завданнями на сьогоднішній день є подолання протиріччя між демократичною формою та недемократичною сутністю інститутів влади. Набуття політичними інститутами не тільки демократичної форми, але й демократичного змісту, продукування ними реальної демократичної політики.

Література:

1. Вебер М. Избранные произведения. URL:<http://tehne.com> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
2. Прокопчук І. Поняття і типологія демократії. Людина і політика. 2003. №3. С. 97-105
3. Конфліктогенний характер демократичного розвитку українського суспільства і його вплив на державно-управлінське середовище. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 5, 2010. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua> (Дата звернення 01.12.2020 р.)

Леонтєва В.С.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для органів*

досудового розслідування

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ

Принагідно відзначити, що права людини мають багатовікову історію. Кожному шаблю їхнього розвитку притаманна юридична концепція людини як суб'єкта права і відповідні уявлення про її права й обов'язки, свободи і несвободи. Саме людина є джерелом соціального прогресу та має найвищу цінність.

В умовах сучасного цивілізаційного розвитку проблема захисту основних прав і свобод людини виходить далеко за межі політики окремої національної держави. Тому виникає необхідність формування наднаціональних міжнародно-правових стандартів, яким має відповідати процедура правозахисту як у середині країни так і поза її межами.

У процесі формування міжнародно-правових норм у сфері прав людини сформувалась стійка система міжнародного захисту прав людини на основі всебічної співпраці між державами.

Цей процес бере свій початок після прийняття у 1945 р. Статуту ООН, Преамбула якого закріплює положення про те, що народи Об'єднаних Націй «сповнені рішучості ... знову утвердити віру в основні права людини, у гідність і цінність людської особистості, в рівноправність чоловіків та жінок і в рівність прав більших та малих націй» [1].

Окрім того, Статут ООН у п. 3 ст. 1 як одну із цілей діяльності Організації визначає таку: «Здійснювати міжнародне співробітництво у сфері розв'язання міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру й у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії» [1].

Генеральною Асамблеєю ООН у 2012 році було ухвалено Декларацію «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях», в якій було

підкреслено позитивний внесок Генеральної Асамблеї ООН як основного дорадчого і представницького органу ООН для верховенства права в усіх аспектах «шляхом розробки політики та встановлення стандартів» (п. 27) [2].

Отже, як зауважив провідний український фахівець у сфері прав людини П.М. Рабінович, «...не є випадковим, що нині майже в усіх “праволюдних” публікаціях – наукових, навчальних, публіцистичних, просвітницьких – ідеться про ті чи інші “стандарты” прав людини» [3, с. 19].

Реальна участь суду у здійсненні захисту прав людини є однією з основних ознак правової державності. Всезагальний характер доступності правосуддя підкреслюється в низці найважливіших міжнародно-правових документів. Так, ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. передбачено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо прав обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [4].

Необхідно констатувати, що на сьогодні міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини знайшли свій відбиток в окремих положеннях чинного законодавства. Ефективний захист прав і свобод людини і громадянина в межах здійснення правозахисної діяльності забезпечують суди загальної юрисдикції, які вирішують переважну більшість проблем, пов'язаних із порушенням прав та свобод людини і громадянина.

Основні стандарти захисту прав людини закріплені в Основному Законі України у відповідних положеннях про захист прав та свобод людини і громадянина судом, здійсненням правосуддя виключно судами, недопустимості як делегування, так і привласнення цього повноваження судів іншими органами чи посадовими особами, поширення юрисдикції судів на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. Також надзвичайно ефективною в механізмі судового захисту прав людини є можливість захисту своїх прав у міжнародних судових установах чи відповідних органах міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна (статті 55, 124 Конституції України [5]).

Отже, узагальнивши всі властивості міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини, а також вимоги, котрі висувуються до них, можна сформулювати таке визначення: міжнародні стандарти захисту прав людини – це закріплені в міжнародних документах уніфіковані та загальноприйняті принципи та норми, що визначають мінімально необхідний перелік умов, яким повинна відповідати процедура захисту прав і свобод людини і які є обов'язковими для держав-учасниць певного міжнародного зобов'язання (конвенції, договору, пакту), за порушення чи невиконання котрих передбачені санкції правового чи юридичного характеру.

Серед інститутів демократичної держави судова влада, на яку покладається здійснення правосуддя, відіграє провідну роль у сфері захисту основ-

них прав і свобод людини, адже саме вона виступає гарантією й водночас механізмом захисту всіх інших інститутів. У зв'язку з цим завдання держави є забезпечення кожному, хто звернувся за судовим захистом, максимуму гарантій, що стосуються здійснення правосуддя. Перелік цих гарантій закріплений у вигляді міжнародно-правових стандартів захисту прав людини.

Таким чином, судова влада визнається одним із найефективніших засобів захисту прав і свобод людини, основне завдання якої – відновлення порушеного права. Відповідно, судова форма захисту забезпечує максимум процесуальних гарантій людині, яка звертається за захистом, а тому є вищою формою такого захисту.

Правосуддя як основний правозахисний механізм у державі може виконувати свою важливу функцію саме завдяки імплементації загальноприйнятими міжнародними стандартами прав людини.

Такі стандарти впливають із того, що захист прав і свобод кожної людини в судовому порядку гарантується. Здійснюється судовий захист на основі чітко визначених процесуальним законом процедур, завершується винесенням правосудного рішення, що є обов'язковим для виконання та забезпечить відновлення порушеного права.

Право на судовий захист – також обов'язковий стандарт захисту прав і свобод людини, адже без судового механізму захист усіх інших прав був би неможливим. Як і всі інші права та свободи, визнані на міжнародному рівні, право на справедливий суд повинна забезпечити держава, воно є абсолютним і не може бути ні обмеженим, ані відчуженим (ч. 2 ст. 64 Конституції України) [5].

Отже, проблема захисту основних прав і свобод людини виходить далеко за межі політики окремої національної держави та потребує формування міжнародно-правових стандартів, яким має відповідати процедура правозахисту як у середині країни, так і поза її межами. Стандарти захисту прав людини закріплені в низці важливих міжнародно-правових документів, що найповніше відображають надбання людства в зазначеній сфері та встановлюють загальновизнані принципи основоположних прав та інтересів людини, за яку жодна держава не може виходити.

Література:

1. Статут ООН від 26 червня 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

2. Верховенство права на національному та міжнародному рівнях: Декларація Генеральної Асамблеї ООН, Прийнята резолюцією 67/1 Генеральної Асамблеї ООН 24 вересня 2012 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ruleoflaw2012.

3. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2016 № 1(84). С. 19–29.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Лозицький М.П.,

*курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів*

превентивної діяльності

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО: ЙОГО ГЕНЕЗИС ТА РОЛЬ У МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ І КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОСУДДІ

Процеси світової інтеграції в усіх сферах життя суспільства, глобалізація злочинності, необхідність формування оптимальної моделі кримінально-правового впливу – усі ці фактори сприяють зростанню ролі міжнародного кримінального права. Важливим напрямом проведених в Україні правової та судової реформ є приведення українського законодавства і правової системи в цілому у відповідність з нормами міжнародного права. Вирішення цих нагальних питань дозволить Україні активно протидіяти міжнародній організованій злочинності, корупції, торгівлі людьми тощо. Зараз, на жаль, виникаючі проблеми взаємодії міжнародного й українського кримінального права є важкими та дискусійними, що пов'язано із процесом становлення міжнародного кримінального права як галузі права, відсутність єдиного підходу до його визначення та систематизації норм. Співробітництво держав у сфері боротьби з міжнародною злочинністю вимагає глибинного доктринального вивчення та розроблення, у кінцевому висновку, дієвих рекомендацій.

Особливої уваги потребує визначення міжнародної злочинності. Міжнародна злочинність - це діяння, які посягають загальнодержавні (суверенітет, цілісність, недоторканість кордонів тощо) та загальнолюдські (життя, здоров'я, честь, гідність, свобода, сексуальна недоторканість та свобода тощо) цінності, які одногосно визнані міжнародним товариством [1, с. 1-2]. Тож перед міжнародною спільнотою постає низка благородних місій щодо мінімізації цих негативних міжнародних явищ, які сприяють поступовій деструкції міжнародної безпеки, миру у цілому та внутрішній злагоді низки держав зокрема.

І.І. Лукашук, А.В. Наумов щодо подолання проблеми розповсюдження

міжнародної злочинності пишуть, що інтернаціоналізація міжнародних злочинів, необхідність об'єднання ресурсів держав у боротьбі з ними породжують стійку тенденцію щодо інтернаціоналізації кримінального права [2, с. 139].

Для точного визначення предмета міжнародного кримінального права і підвищення ефективності доктринальних розробок у цій сфері пропонуємо навести декілька визначень поняття міжнародного кримінального права.

Міжнародне кримінальне право - це «сукупність принципів і норм, які регулюють співпрацю суб'єктів міжнародного права у сферах кримінальної юстиції, боротьби з міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру» [3, с. 356]. Міжнародне кримінальне право – це самостійна комплексна юридична наука, яка вивчає норми, які визначають і регулюють відповідальність за міжнародні злочини, а також умови боротьби з деякими злочинами [4, с. 615]. Міжнародне карне право — галузь міжнародного публічного права, система принципів і норм, що регулюють співробітництво держав і міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю, передусім з міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру [5].

І.І.Карпець вважає, що міжнародне кримінальне право дає змогу нормально розвиватися міжнародним відносинам у просторі міжнародного співтовариства. Однак, як зазначає науковець, міжнародне кримінальне право не є частиною міжнародного права [6, с. 124]. Цілком зрозуміло, що предметом міжнародного кримінального права є транснаціональна злочинність, шляхи та способи її подолання, розкриття, недопущення, тоді як предметом міжнародного права є міжнародно-правові відносини держав з питань їх співробітництва у різноманітних сферах людської діяльності: торгівельні, економічні, політичні тощо. Теж саме можна сказати й про завдання перелічених галузей права. Отже, думка вченого є досить слушною та раціональною.

Одна з вагомих рис розбіжностей міжнародного кримінального права від національного - відсутність міжнародного кримінального кодексу, у якому можна було систематизувати найбільш розповсюджені злочини за певними родовими об'єктами. У міжнародно-правовій доктрині прийнято вважати, що відсутність міжнародного кримінального кодексу пояснюється тим, що держави не погодяться з таким способом ущемлення їх суверенітету. До того ж наявні різноманітні особливі засоби, способи, форми боротьби зі злочинністю в різних країнах з різними соціально-політичними устоями, що буде значно гальмувати застосування Інтерполом міжнародних кримінально-правових норм [7, с. 155]. Також не слід забувати про суб'єкти реалізації кримінально-правових норм – правоохоронні органи. У міжнародному кримінальному праві цим суб'єктом виступає лише Інтерпол, який здійснює специфічну кримінальну політику щодо розкриття, профілактики міжнародних злочинів, а в національному – низка правоохоронних органів (суди, прокуратура, поліція тощо), діяльність яких визначається національним законодавством.

Поряд із відмінностями міжнародного кримінального права від національного присутні й їх спільні очевидні риси. Їх поєднують такі кримінально-

правові категорії як суспільна небезпека, злочин, суб'єкт злочину, осудність, співучасть, стадії злочину тощо. Як національні, так і міжнародні кримінально-правові норми повинні сприяти реалізації специфічних у цій галузі права примусових заходів – кримінального покарання [8, с. 279].

Отже, провівши дослідження, пропонуємо свою дефініцію міжнародного кримінального права. Міжнародне кримінальне право – це галузь міжнародного права, сукупність міжнародних кримінально-правових принципів та норм, які регулюють міжнародні відносини суб'єктів міжнародного права у сфері боротьби зі злочинами транснаціонального характеру, які посягають на загальнолюдські, загальнодержавні цінності, ставлять під загрозу міжнародні мир та безпеку.

Основними відмінностями розглянутих у роботі галузей права є: різні масштаби реалізації кримінально-правових норм (державний та міждержавний рівні) та наявність у національному кримінальному праві кодифікованого закону – кримінального кодексу. Ми пропонуємо створити кодифікований міжнародний кримінальний кодекс (статут). Проте тут можуть постати проблемні питання щодо поширення юрисдикції статуту та ту чи іншу територію держави, а також політичного, соціального устрою країни. Однак, оскільки до складу Інтерполу входить 194 країни, створення, кодифікація такого міжнародного кримінального нормативно-правового акту вважаємо цілком можливим. Це можна досягти лише шляхом довготривалих консультацій, дискусій, теоретичних досліджень щодо порівняння національних кримінальних систем країн-членів Інтерполу, кінцевим підсумком яких буде беззаперечне погодження та прийняття найбільш ефективною міжнародною правовою доктрини у боротьбі з міжнародною злочинністю у вигляді міжнародного кримінального статуту.

Література:

1. Медицький І.Б. Основні підходи до розуміння міжнародного кримінального права. 2009. 5 с.
2. Лукашук І.І Міжнародне кримінальне право: підручник. Мінск. 287 с.
3. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 544 с.
4. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса, 2018. 744 с.
5. Карпець І.І. Злочини міжнародного характеру. Київ. Юридична література. 2018. 262 с.
6. Кондрат Е.Н., Сальников М.В. *Интерпол в борьбе с преступностью: стратегия и основные функции*. Харьков, 2016. С. 153-159.
7. Письменський Є.О. Кримінальне та міжнародне право: основні елементи взаємодії. *Проблеми боротьби зі злочинністю та правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ*: вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ, 2010. С. 277-286.
8. Стрельцов Є. Л. Проблеми реформування кримінального права України. Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права : матеріали II міжнар. наук. – практ. конф., м. Луганськ, 19 – 20 квітн. 2012 р. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С.279

Лукомська А.А.,
*курсант II курсу підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:
Жеглінська Т. О.,
*викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ

У зв'язку з усвідомленням важливості інтелектуальних ресурсів як фактора конкурентоспроможності держави, Українська система освіти поставила за мету забезпечити конкурентну перевагу на світовому ринку за допомогою підвищення рівня вищої освіти та розвитку інтелектуальних ресурсів країни.

Тому зі зростанням конкуренції на ринку зросли вимоги роботодавця до випускників навчальних закладів. Випускники вузів розглядаються як інтелектуальний ресурс, який забезпечує конкурентоспроможність за рахунок виконання необхідних робочих алгоритмів.

Підвищені вимоги з боку роботодавців відбилися на зміні вимог споживачів освітніх послуг, які розглядають отримання освіти як ключ до професійної кар'єри та особистого зростання.

Тому навчальним закладам необхідно орієнтуватися на вимоги і очікування споживачів, зберігаючи при цьому встановлені Міністерством освіти і науки нормативи. Результатом наданих послуг є сукупність професійних компетенцій випускників вузу, які згодом оцінює роботодавець.

Тому одним з рішень поставленої задачі стали розробка і впровадження сучасних педагогічних технологій, в тому числі дистанційного навчання. Основною особливістю даної технології є здійснення процесу навчання зі збереженням певної дистанції або відстані. Як правило, для дистанційного навчання як основного засобу комунікації використовується мережа Інтернет, спілкування в якій можливо як в реальному часі, так і з використанням електронних кабінетів для комунікації і передачі інформації, необхідної для вивчення дисципліни.

За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного на-

вчання [1].

В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як: Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д.Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон ін. та відповідно вітчизняними, такими як: О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат, А. Хуторський. Та незважаючи на велику кількість наукових досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, без застосування всіх можливостей принципово нових форм і методів навчання.

На сьогодні не має одностайного рішення серед науковців, щодо визначення поняття «дистанційне навчання». Можна зустріти ще таке визначення як «дистанційна освіта». Також деякі зарубіжні наукові відводять особливу роль телекомунікація в організації дистанційного навчання і визначають його як «теленавчання». Та все ж таки у нанковому оточенні часто вживається термін «дистанційне навчання» [1].

Найбільшу популярність останнім часом набирає отримання диплома через Інтернет в якості джерела дистанційної освіти. Щоб з'ясувати ступінь довіри до такої технології дистанційного навчання та причини зростання популярності, було проведено соціологічне опитування, в якому взяли участь 147 осіб віком від 17 до 30 років.

Відзначимо, що всі види дистанційної форми навчання не вступають в протиріччя з традиційними формами освіти. Вони доповнюють, якісно змінюють його, надають новий вектор розвитку і формування інноваційних підходів, де можливі і змішані варіанти застосування освітніх технологій.

Сучасні освітні установи, що використовують дистанційні технології, в даний момент знаходяться в умовах необхідності встановлення взаємовигідної соціальної взаємодії, яка буде сприяти досягненню стратегічних цілей. Формування конструктивних партнерських зв'язків, націлених на переорієнтацію діяльності відповідно до потреб суб'єктів співробітництва в електронній освіті, дозволить зберегти і посилити свої конкурентні переваги[2, с.123].

В цілому застосування технологій дистанційного навчання дозволяє розширити можливості навчання за багатьма критеріями: стає можлива організація навчання одночасно для учнів різного профілю, спеціалізації та напрямки; підвищується професіоналізм і компетентність учнів за допомогою використання інформації в рамках дисципліни в «домашніх» умовах; формується єдиний інформаційний простір; з'являється можливість навчання без відволікання від робочого процесу (для студентів, які працюють), знижуються витрати на матеріальні ресурси - оренду приміщення та оплату годин викладача.

Отже, узагальнюючи усе вищесказане, можна зробити певні висновки, що дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає

абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, а викладачам в свою чергу дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання із застосування концептуального і математичного моделювання явищ і процесів.

Література:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL. <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
2. Кудрявцева С.П. Міжнародна інформація: навчальний посібник / С.П. Кудрявцева, В.В. Колос. Київ. 2005. 400 с.

Лукомська А.А.,
курсант II курсу підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Жеглінська Т.О.,
викладач кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ТА ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ

Сьогодні майже всі вчені-правознавці вважають основою універсалізації прав людини саме Загальну декларацію прав людини. Адже, вперше міжнародні стандарти у сфері прав людини були закріплені саме в цьому документі.

В даний час відповідний документ, не дивлячись на його політичний характер, визнається всім міжнародним співтовариством як юридичним документом, значущим і таким, що породжує міжнародно-правові зобов'язання. Каталоги прав і свобод, запозичені з Декларації, містять більше 90 Конституцій, прийнятих після 1948 року. Інші конституційні документи містять прямі посилання на Декларації і покладені в основу багатьох національних законів, інтерпретуються суддями в національних судах.

Таким чином, щороку 10 грудня відзначається в країнах світу як День прав людини. Ця дата присвячена дню прийняття видатного документа в історії людства – Загальної декларації прав людини [1]. Якщо зануритись у давнину, то кожен окремих народ мав свій відповідний Кодекс – правовий або

навіть моральний, головною метою яких виступав, насамперед захист людської гідності, а також дані документи визначали межі втручання державної влади у життя будь-якої окремої людини. Проте, як правило, відповідні правовідносини, які виникали поміж людиною та владою завжди, на наш погляд, являлися об'єктивно нерівними. Тому безпосереднє запровадження єдиної міжнародної системи у сфері захисту прав людини стало одним із найголовніших завдань людства.

Таким чином, проблема щодо як найшвидшої необхідності створення документу, який би захистив та подарував би надію кожній людині щодо реалізації права охорони відповідних прав. Про це замислювалися вже давно, ще в 1930-х роках, коли тільки почала набирати міць Німеччина. Так, дана країна створювала новий, страхітливий режим, що діяв за принципом «Жити гідна тільки одна, блакитноока і білява раса панів». Ті ж, хто не відповідав критеріям чистоти крові, підлягали відправці до концентраційних таборів та подальшого знищення в газових камерах. На той час, весь світ лише безпорадно спостерігав за посиленням даного терору. Доречно виокремити думку, молодого французького юриста Рене Каса, який висловив думку про те, що світові потрібен надійний правовий механізм, здатний зупинити терор і замах на людську гідність. Каса говорив: «У 1933 році, коли неспроможність Ліги Націй дозволила Гітлеру прийти до влади, я маю велике переконання, що світова спільнота повинна брати безпосередню участь у захисті прав людини». Це було однією з перших сходинок до створення Загальної декларації прав людини.

10 грудня 1948 року Загальна декларація прав людини була прийнята переважною кількістю голосів. Це означає, що все світове співтовариство зобов'язане своїм процвітанням, по суті, лише одній єдиній документу, який змінив світогляд людей всієї епохи. Загальна декларація прав людини змінила хід історії. Вона дала зрозуміти людям те, що «людина - це звучить гордо» і немає і не може бути таких причин, при яких хтось із людей гірше або краще за інших. Ми всі рівні. Ми всі маємо право жити, жити, а не існувати. І це знаходить своє закріплення в Загальній декларації прав людини.

Загальна декларація прав людини отримала всезагальне визнання і головна причина цього криється у самому змісті Загальної декларації, яка компактно, точно і зрозуміло викладає сучасну концепцію прав людини. Загальновідомо, що права людини виступають невід'ємним елементом людської особистості і людського буття. Тому процес формування концепції прав людини, пройшовши довгий шлях, тісно пов'язаний з історією розвитку суспільства. Питання прав людини виступають надзвичайно важливою проблемою як внутрішнього так і зовнішнього правового розвитку. Забезпечення прав людини – той критерій, за яким оцінюється досягнутий рівень демократії суспільства [2].

Конституція України – Основний Закон нашої держави – увібрала фундаментальні положення Декларації, зокрема – про верховенство прав люди-

ни, рівність і непорушність прав, права людини на свободу і особисту недоторканість, на достатній рівень життя тощо [5]. Тому, на основі вищевикладеного хочемо зробити висновок про те, що, на наш погляд, на порядку денному серед основних напрямів розвитку сучасної юридичної науки повинно стати дослідження саме реального стану захищеності та здійснення основоположних прав людини, а також безпосереднє дослідження проблеми ефективності юридичних гарантій прав і свобод людини та громадянина.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
3. Громадянське суспільство і права людини: / редкол. Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. Харків. НДІ держ. буд-ва та місц. Самоврядування. 2010. 251 с.
4. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права. від 16.12.66 Генеральною Асамблеєю ООН. Документ ООН А/RES/2200 А (XXI). URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. Документ ООН А/RES/2200 А (XXI). Статус Пакту (995 і17).

Ляшенко А.С.,

курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД

Перш за все, необхідно визначитися з питанням про те, які права має людина? На сьогоднішній день можливості, якими володіє людина, є досить різноманітними, а міжнародні правові акти з прав людини, зокрема, і Конве-

нція про захист прав людини і основоположних свобод, охоплюють широкий спектр різних можливостей. Через це будемо розглядати права людини у тому хронологічному порядку, в якому вони з'являлись і були визнані світовою спільнотою.

Права першого покоління – в основі їх виникнення лежало політичне міркування людей. З погляду хронології, права цієї категорії почали формуватися у XVII-XVIII століттях. Люди поступово стали визнавати той факт, що існують ті речі, які всемогутня держава не може вирішувати самостійно, а сам народ повинен брати участь у вирішенні питань, які безпосередньо торкаються його самого. Двома головними ідеями цього правового покоління були ідея особистої свободи, та ідея захисту людини від державного свавілля. Сьогодні ці права закріплено у Міжнародному Пакті про громадянські і політичні права та у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

До другого покоління відносять соціальні, економічні та культурні права. Як відзначав німецький драматург Бертольд Брехт - «Спочатку хліб, а мораль - потім». Ці слова досить чітко характеризують друге покоління, адже у ньому визначались основні життєві потреби людини. Ці можливості людини стали набувати все більшого міжнародного визнання внаслідок виникнення робітничого класу на початковому етапі індустріалізації, що призвело до появи нових вимог і нових уявлень про гідне життя. Людина починала усвідомлювати, що її гідність потребує більшого, ніж невтручання держави, що передбачене громадянськими та політичними правами. Сьогодні, ці права документально зафіксовані у Міжнародному Пакті про економічні, соціальні і культурні права, а також у Європейській Соціальній Хартії.

І хоча жодне з прав, закріплених у Загальній Декларації прав людини, не ставилося під сумнів за понад 60 років її існування, для прояснення та подальшого розвитку деяких базових концепцій, закладених у цей оригінальний документ були укладені нові угоди та документи. В них, зокрема, були зафіксовані колективні права людей, які відносять до третього покоління.

Отже, процес становлення прав людини займав доволі тривалий проміжок часу. Проте людство домоглося їх максимального утвердження міжнародною спільнотою, що надає людині можливість гідного існування у сучасному цивілізованому світі .

Література:

1. Стаття «Еволюція прав людини» URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-evolution-of-human-rights>
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

Попко С.В.,

курсант факультету

підготовки фахівців

для підрозділів стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Лантух І.С.,

викладач кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

БУЛІНГ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТАКЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Безсумнівно, що діти в школі часто стикаються з негативними, образливими або грубими оцінками, а іноді і діями своїх однолітків - в тій чи іншій формі, напевно, кожна людина має подібний досвід. Феномен цькування, знущання і залякування став безпосередньою темою наукових праць професора психології Дана Ольвеуса, який починаючи з 1970 р. веде в університеті Бергена (Норвегія) великий проект, що з'явився першим систематичним дослідженням насильства в навчальних закладах, тобто того феномену, який в зарубіжних і українських виданнях називається "булінг". У 1982 р., після того як на півночі Норвегії три хлопчика в різних школах покінчили з життям через цькування, була розроблена перша версія програми Ольвеуса щодо запобігання боулінгу (The Olweus Bullying Prevention Program). Подальші ж дослідження Ольвеуса в цій області в наступні десятиліття були зосереджені на вивченні трьох складових, характерних для булінгу, а саме на навмисній повторюваній негативній поведінці одного або декількох осіб, спрямованій проти людини, якій важко захищатися (хто відчуває себе вразливим, більш-менш безпорадним) [1, с. 12].

Ольвеусом були сформульовані три ключові критерії для визначення шкільного булінгу, до яких відносяться: намір агресора заподіяти жертві емоційну шкоду; повторюваний характер поведінки; і нерівність сил агресора і жертви (реальне або уявне).

Психологи зазвичай виділяють кілька форм цькування: вербальне насильство (образи, крики); насильство в письмовій формі (текстові та інші письмові повідомлення); психологічне насильство (погрози, перешкоди, плітки, остракізм); матеріальне насильство (крадіжка або псування речей); сексуальне насильство (недоречні, принизливі або інші неприйнятні типи висловлювань або поведінки). Насильство може бути випробувано як пряма агресія або

загрози або як дії, покликані домінувати, пригнічувати або завдавати фізичної шкоди. Виділяються також різні ступені насильства, кожен з яких може завдати шкоди фізичному, соціальному, матеріальному та психологічному здоров'ю або порушити права жертви [3, с. 43].

Ця тема продовжує досліджуватися в усьому світі, оскільки булінг видозмінюється, набуває з технічним прогресом нові форми, але суть його залишається колишньою-домінування і приниження іншої людини.

Булінг – поняття, яке останнім часом почало хвилювати масову свідомість суспільства і в Україні. У 2019 році в українських школах було зафіксовано близько 109 тис. звернень до психологів з приводу цькування. Зверталися як самі учні, так і батьки з вчителями.

За даними дослідження ЮНІСЕФ, з булінгом зіткнулися 67% опитаних дітей у віці від 11 до 17 років. У 2019 році в школах налічувалося трохи більше 3,9 млн учнів, а значить 2,6 млн з них пережили або були свідками знущань. 40% опитаних нікому про це не говорили і не зверталися за допомогою, трохи менше половини соромляться говорити про це, а 22% підлітків вважають явище нормою. Згідно з даними ВООЗ, за поширеністю булінгу серед 11-15-річних дітей Україна входить до першої десятки європейських країн. [4, с. 101]

Верховна Рада прийняла у 2019 році Закон, згідно з яким, за доведені факти булінгу (цькування, залякування дітей) в школі батьків кривдників штрафуватимуть, а вчителів і директорів навчальних закладів каратимуть за спроби приховати подібні випадки. Насамперед депутати вирішили законодавчо затвердити поняття "булінг". Автори закону пропонують таке визначення "моральне або фізичне насильство, агресія в будь-якій формі або будь-які інші дії, вчинені з метою викликати страх, тривогу, підпорядкувати своїм інтересам, що має ознаки свідомого жорстокого поведіння».

Відповідальність за боротьбу з булінгом в школах лежить безпосередньо на педагогах і освітньому омбудсмені, який буде проводити перевірки сигналів зі шкіл, а також контролювати, щоб вчителі своєчасно реагували на інформацію, що надходить про ймовірне цькування школярів.

Законом пропонується доповнити Кодекс України Про адміністративні правопорушення новою статтею, що встановлює відповідальність за булінг, а також приховування його випадків. Штраф - від 20 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 340 до 3400 грн. Зокрема, передбачено, що булінг тягне за собою штраф від 340 до 850 грн, якщо кривдник молодше 16 років (в такому випадку штраф виплачуватимуть батьки).

Повторне порушення протягом року передбачає штраф від 1700 до 3400 грн. Якщо педагог, керівник або засновник навчального закладу промовчав про випадки булінгу, за таке порушення передбачений штраф від 850 до 1700 грн [4, с. 102].

Отже, високий рівень постановки проблеми і закріплення заборони булінгу в законі має важливе превентивне значення, яке важко переоцінити.

Література:

1. Алексеєнко Т. Ф. Явища мобінгу та булінгу в стосунках особистості / Т. Ф. Алексеєнко // Шлях освіти. 2012. № 2. С. 12-16
2. Довга Т. Педагогічна толерантність як інструмент протидії булінгу в освітньому середовищі початкової школи / Т. Довга, Т. Прибора // Рідна школа. 2019. № 2. С. 39-43
3. Луценко О. Л. "Булінг по - дорослому": психологічні особливості жертв цькування у педагогічному середовищі / О. Л. Луценко // Практична психологія та соціальна робота. 2013. № 11. С. 43-49
4. Опольська Наталя. Булінг: юридичний склад адміністративного проступку [Текст] / Наталя Опольська // Підприємництво, господарство і право. - 2019. - № 10. - С. 101-106

Пронічкіна А.С.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Христова Ю.В.,

доцент кафедри

*теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЛЬ ПРИНЦИПУ СУВЕРЕННОЇ РІВНОСТІ ДЕРЖАВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

На сьогодні принцип суверенної рівності держав є загальноприйнятим принципом міжнародного права. Даний принцип становить основу нинішніх міждержавних відносин та закріплений в низці міжнародних актах.

Розглядаючи об'єктивні закономірності міжнародних відносин, слід звернути увагу на їх поступову демократизацію, яка призвела до поглиблення змісту принципу суверенної рівності держав. Проте, разом із цим, усвідомлюючи події, які відбуваються у деяких країнах, у тому числі й в нашій державі, можна сказати, що існують країни, які всіляко намагаються втрутитись у процес керування державою, з тих або інших причин, що насамперед порушує даний принцип.

Проблема нестійкості суверенітету держав внаслідок втручання у їх внутрішню діяльність інших політико-територіальних утворень сьогодні набуває актуальності дедалі більше. Сучасна система міжнародних відносин

характеризується високим рівнем взаємозалежності, що призводить до зменшення абсолютної ваги і трансформації ролі державного суверенітету.

В українській юридичній науці існує велика кількість наукових праць з проблем розуміння й забезпечення національного. Дослідженням даної проблематики займаються М. Баймуратов, Г. Мурашин, С. Рябов, А. Вішняков тощо.

Продовжуючи розкриття питання необхідності підтримання рівності та суверенності держав, хотілося б зупинитись та розтлумачити деякі елементи, які закріплені у Декларації про принципи міжнародного права, що була прийнята у 1970 році [1]. Перший елемент – «держави юридично рівні», який означає, що не існують країни, які мають більшу юридичну силу над іншою. Наступний елемент – «кожна держава користується правами, властивими повному суверенітету», тобто кожна держава унікальна, має свій механізм реалізації державного суверенітету, який повинна реалізовувати повністю, а не частково. В наступному елементі «кожна держава зобов'язана шанувати правосуб'єктність інших держав» мова йде про те, що держава має здатність виступати учасником правовідносин у певних діяннях, а інші країни зобов'язані поважати таку її властивість. «Територіальна цілісність і політична незалежність держави недоторканні» є найважливішим елементом, адже реалії сьогодення показують, в ряду країн світу й досі тривають війни, що порушує принцип суверенної рівності держав. Наступний елемент – «кожна держава має право вільно вибирати і розвивати свої політичні, соціальні, економічні і культурні системи» означає, що жодна країна не має права нав'язувати свої погляди в керуванні державою, впливати на курс економіки та культурні цінності жодної країни. Останній елемент принципу суверенності держав – «кожна держава зобов'язана виконувати повністю і сумлінно свої міжнародні зобов'язання і жити у злагоді з іншими державами» формулює насамперед розуміння того, що інші країни повинні не лише не втручатись у державні справи одна одної, а й не порушувати міжнародні домовленості, дотримуватись визначених взаємних зобов'язань [2].

Таким чином, основним призначенням принципу суверенної рівності є забезпечення рівності як в юридичному, так і в фактичному значенні та участь у міжнародних відносинах усіх держав, незалежно від розбіжностей економічного, соціального, політичного або іншого характеру [3].

Отже, принцип суверенної рівності відіграє велику роль у всьому світі. Всі держави світу – рівноправні учасники міжнародного права, що мають однакові права та обов'язки, яких вони повинні дотримуватись та виконувати. На внутрішньодержавному рівні слід вести мову про суверенітет як властивість держави, а на міжнародному – про принцип поваги до державного суверенітету. Державний суверенітет є базисом міжнародно-правової системи. В рамках міжнародного права доцільно розробити більш дієві засоби протидії порушення державного суверенітету, зокрема, його основоположних принципів, як-от: невтручання у внутрішню діяльність держави.

Література:

1. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй. Міжнародний документ від 24.10.1970 : *офіційний веб-сайт*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569
2. Державний суверенітет. Вікіпедія : *офіційний веб-сайт*. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Державний_суверенітет
3. Принцип суверенної рівності держав. Право : *офіційний веб-сайт*. URL : <https://mir.zavantag.com/pravo/998/index.html?page=6>

Прикорень Б.В.

курсант факультету підготовки фахівців для досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сасенко М.І.

кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Під поняттям прав людини розуміють певний комплекс природних і непорушних свобод і можливостей громадян в юридичному значенні.

Зміст права визначають як, матеріал для узгодження свободи окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись при цьому максимального рівноправ'я. Право забезпечує нам свободу, але його функція може виступити, як істотний засіб обмеження свободи людей, котрі не розуміють правил добра та справедливості. Обмеження деяких прав повинні гарантувати повну справедливість у всіх мірах [1].

Поняття права може включати в себе два аспекти. Перший має визначення моральності означає, що людина має невід'ємні і невідчужувані права лише тому, що вона людина. Це, зокрема, моральні права, які походять із людської природи кожної особистості, формуючи і підтримуючи в людині відчуття власної гідності.

Другий має визначення юридичного, він розкриває юридичну сторону прав людини, вони містяться в законодавчих документах, закладених держа-

вою та певними представниками влади.

Закріплення прав людини у Конституції та інших законодавчих актах є необхідним для їх утвердження і реалізації ті правильного функціонування. Держава має докладати всі можливі зусилля для гарантування, охорони й захисту прав і свобод людини і громадянина, що визначає головний напрямок гуманізації держави, основні її гуманітарні та моральні характеристики [2].

Хочу звернути увагу на права людини в контексті їхнього захисту. Визначення Конституцією України головним обов'язком держави утвердження та забезпечення прав і свобод людини, а також проголошення курсу на формування соціальної держави неминуче висувають на перший план проблему захисту прав людини. Звертаю увагу на право на працю, воно є обов'язковим правом людини, воно закріплено у міжнародних актах [3].

Також слід не забувати, що працівники мають право на відпочинок, право на здорові й безпечні умови праці, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, у разі серйозного пошкодження (хвороби), захист від безробіття.

Конституція України захищає право на відпочинок. Ст. 45 проголошує, що кожен, хто працює, має право на відпочинок. Кожен має право на вихідні. За ст.27 Конвенції держави розглядає інвалідів на рівні з іншими. Воно включає право на одержання можливості заробляти на життя працею, яку інвалід вільно обрав та на яку погодився [4]. Учасники Конвенції забезпечують і заохочують реалізацію права на працю, у тому числі тими особами, які одержали інвалідність під час трудової діяльності, шляхом прийняття, зокрема в законодавчому порядку деяких заходів спрямованих на: припинення дискримінації, захист прав інвалідів, розширення на ринку праці можливостей працевлаштування інвалідів, надання інвалідам робочого місця.

Очевидно, що при дослідженні впливу ІКТ на права людини необхідно відокремити згадані утопічні та ідеологічні компоненти (які, наприклад, у вітчизняних дослідженнях виявляються у судженнях, що в Україні «інформаційне суспільство, на жаль, багато в чому залишається радше популярним гаслом із лексики європейських декларацій, ніж реальною практикою» та розглядати ІС як реалію сьогодення – суспільство.

У якому розвиток ІКТ суттєво впливає на усі сфери діяльності людей, зокрема політико-правову, соціально-економічну, культурну та на сам розвиток людської особистості. Такий підхід дозволить уникнути проблем, спричинених невідповідністю створених у минулі десятиліття концепцій реальності, та дасть змогу виявити не тільки позитивні, а й негативні впливи ІКТ на широке коло основних прав людини [5, с. 138-139].

Слід також зазначити, що стосовно більшості проблем, які розглядаються, немає загальноприйнятого консенсусу в жодній із держав світу чи на міжнародному рівні.

Крім того, у різних державах та на різних континентах розгляд питань забезпечення прав людини в умовах інформаційного суспільства має свої

особливості. У той час як у найбільш розвинених країнах акценти робляться на проблемах розвитку і підвищення загальної грамотності, у країнах на зразок України в епоху ІС загострюються існуючі суспільні протиріччя та проблеми державно-правової дійсності, що залишились у спадок від радянського минулого. У свою чергу розвинуті країни Заходу – світові лідери у сфері ІКТ, найбільше стикаються із новими ідеологічними викликами, пов'язаними зокрема із впливом техніки на суспільство та звуженням простору особистої свободи.

Термін «інформаційні права людини» не набув поширення на міжнародному рівні. Самі інформаційні відносини виникають у всіх сферах життя і діяльності людини чи суспільства. Конкретні інформаційні відносини та інформаційні права можна практично завжди віднести до однієї із сфер життєдіяльності чи відповідної групи прав – особистих, політичних, економічних, соціальних, культурних. Отже, виокремлення інформаційних прав здійснюється поза межами загальноприйнятої класифікації прав людини за сферами і зумовлене значною суспільною роллю ІКТ та особливостями інформаційного суспільства. В англійськомовних джерелах за подібними критеріями виділяються цифрові права і свободи людини (*digital rights and freedoms*), під якими розуміють сукупність загально визнаних та інших прав людини у контексті поширення нових цифрових технологій, зокрема Інтернету [6, с.27].

Отже, ІКТ (від англ. *Information and communications technology, ICT*) – синонім до ІТ (інформаційні технології). Це загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіатрансляцій, усіх видів аудіо і відео обробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу.

Таким чином необхідно пам'ятати, що в умовах сучасності інформаційне суспільство не повинно відокремлюватися від реального світу, в якому ми зараз живемо. Це суспільство, яке ми будемо, тому в ньому повинні формуватися такі самі права людини, якими вона наділена у житті. Загалом, вирішення проблем реалізації прав людини в інформаційному суспільстві, яке знаходиться у постійному динамічному розвитку, не вбачається можливим без переплетіння взаємодії всіх учасників такого суспільства. Кожен з них повинен бути наділений рівними правами щодо можливостей використання інформаційних технологій, забезпечений вільним та рівним доступом до інформації, мати свободу вираження просторами Інтернету, бути переконаним у тому, що його особисті персональні дані належним чином будуть захищені, а також мати можливість повністю розпоряджатися своїми персональними даними щодо їх коригування та права бути забутих. Всі ці принципи повинні стати основою для формування цінностей сучасного інформаційного суспільства.

Література:

1. Право на справедливий суд в рамках Європейської конвенції о захисті прав чело-
века (стаття 6). Interights. Руководство для юристов. London : Lancaster House, 2008. 105 p.
2. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав
людини у контексті західної правової традиції Київ. 2007. 848 с.
3. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: навчальний посібник. Київ : Аті-
ка, 2004. 257 с.
4. Kosovych V. M. Otsiniuvannia u otsinky u natsionalnomu y mizhnarodnomu
pravozakhysti. Pratsi Lvivskoi laboratorii prav liudyny i hromadianyna. NDI derzhavnoho
budivnytstva ta mistsevoho samovriaduvannia APrN Ukrainy. Serii I. Doslidzhennia i referaty.
Vup.12. L., 2006. 250 s.
5. Верланов С. Стандарти економічних та соціальних прав людини у Європейсько-
му Союзі та Раді Європи: взаємозв'язок і співвідношення. *Право України*. 2008. № 5. С.
137–141.
6. Сухорольський П. М. Права людини в інформаційному суспільстві. Львів: Вида-
вництво Львівської політехніки. 2016. 64 с.

Рашевський Є.Ю.,

*курсант II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д.Г.,

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

**ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВ
І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА**

Проблема прав і свобод людини є важливою ланкою , яка знаходиться в полі зору не тільки права, але і філософії, психології, педагогіки та інших наук. Права і свободи людини і громадянина є досягненням людської цивілізації: основні права і свободи людини закріплені в міжнародних законах і нормах. Всі норми завжди закріплюються на законодавчому рівні. У різні епохи проблема прав людини, перш за все, завжди була проблемою правовою, хоча й набувала нерідко релігійно-етичного, філософського

звучання. На сьогодні, проблеми прав і свобод людини та громадянина продовжують існувати як на внутрідержавному рівні, так і на міжнародному, про що свідчать багаточисленні звернення до Європейського суду з прав людини громадян різних держав. Що стосується об'єму констатації Європейським судом з прав людини порушень, які допускаються державами стосовно порушення прав і свобод людини по відношенню до своїх громадян, то вони взагалі носять загрозливий характер, а кількість таких порушень практично в усіх країнах світу збільшується.

Аналіз історичних етапів становлення та формування прав і свобод людини і громадянина дозволяє дати правову оцінку їх статусності в кожний окремо взятий історичний період і встановити причини нівелювання прав та свобод людини на сучасному етапі розвитку суспільства, досягти основної мети роботи. Розглядаючи феномен правового статусу людини і громадянина в Україні, ми ґрунтуємося на положеннях філософії, яка кожне явище або процес розглядає в трьох ракурсах: у минулому, тепершньому і майбутньому часі.

Повага (або дотримання) прав і свобод людини служить приводом для затвердження найвищої цінності особи в державі і суспільстві. Держава, діючи в рамках прийнятих нею законів, наділяє громадян широкими можливостями реалізації своїх інтересів і потреб, реалізуючи відомий принцип: «дозволено все, що не заборонене законом». У демократичній правовій державі право обмежує державну владу і висуває особу людини, його статус і права на передній план [2, с.34].

На відміну від існуючого в радянський період у сфері правової теорії і практики принципу верховенства закону, принцип верховенства права набуває значення тільки тоді, коли право: по-перше, не ототожнюється з системою встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил поведінки, коли має місце чітке теоретичне і практичне розділення права і закону; по-друге, коли право розглядається не як результат правотворчої діяльності держави, а як соціальний феномен, явище, тісно пов'язане з такими фундаментальними категоріями як справедливість, свобода, рівність, гуманізм; по-третє, принцип верховенства права досягає свого призначення, коли право нерозривно пов'язане з людиною, його правами и свободами. Існуючі сьогодні міжнародно-правові стандарти прав і свобод створювався не відразу, а поступово, у процесі тривалих пошуків оптимальних моделей спілкування, поведінки и діяльності людей в їх взаємодії з суспільством и державою. Людство завжди прагнуло здійснення єдиної важливої ідеї, щоб була «Рівність людей всіх рас і релігій» [3].

Визначаючи історичну обумовленість на шляху затвердження прав і свобод людини, людство пройшло тернистий шлях, крок за кроком обмежуючи всевладдя держави, поширюючи принцип рівноправності на все більше коло осіб і відносин між ними. Саме боротьба за права людини, за нові ступені свободи стає каталізатором широкомасштабних змін в

суспільно-політичному житті тієї або іншої країни, веде до нового осмислення ролі людини у її відносинах з суспільством і державою. Такі процеси, на сьогодні, ми можемо спостерігати слідкуючи за подіями, які відбуваються в країнах арабського світу.

Література:

1. Рабінович П. Загальна теорія права та держави: стан, тенденції / Рабінович П. // *Право України.*-2012.- 3-4.-С. 364-374.
2. Розенфельд Ю. Н. Права человека во взаимоотношениях государственной власти и права / Розенфельд Ю. Н. // *Права людини і правова держава (до 50-1 річниці Загальної декларації прав людини) : тези доп. та наук. повідомлень наук. конф. проф.-викл. складу грудня 1998 р.) / за ред. проф. М. І. Панова.*-Харків : Нац. юрид. акад. України, 1998.
3. Зеленина Е. Пророчества Владимира Вернадского, или Главное противоречие современного образования / Зеленина Е. // *Время.* - 23.01.2003.

Рец В.В.,

курсант 4-го курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Христова Ю.В.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх

кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ НАЦІОНАЛЬНОЮ СТРАТЕГІЄЮ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Україна сьогодні позиціонує себе як правова держава і безперервно імплементує у більшість сфер життєдіяльності суспільства європейські стандарти. Крім того, вона є членом багатьох міжнародних організацій та об'єднань, що свідчить про велике прагнення до консолідації із західною спільнотою. Пріоритетним вектором діяльності наднаціональних структур є утвердження прав і свобод людини, поваги до честі і гідності як до найвищих цінностей держави, а також напрацювання та популяризація дієвих механізмів захисту прав та законних інтересів осіб не тільки на міжнародному, але й національному рівнях насамперед.

У 2015 році Указом Президента України було затверджено Національ-

ну стратегію у сфері прав людини, яка стала базовим нормативно-правовим актом в галузі створення і впровадження механізмів захисту прав людини і громадянина [1]. Знаковим є те, що даний документ датується саме 2015 роком, тому що бурхливі події 2013-2014 рр. на Донбасі та в Криму, Революція Гідності та демонстрації Євромайдану вказали на суттєві проблеми, які існують в питаннях захисту і дотримання прав людини та громадянина. Саме тому головні завдання стратегії до 2020 року полягають в удосконаленні системи протекції та охорони законних можливостей та законних інтересів людини в умовах нових викликів і вимог суспільства. Це повинно здійснюватися як на основі вітчизняного, так і напрацьованих та апробованих міжнародною спільнотою засад і принципів [1]. Розроблена у 2015 році програма у сфері прав людини є своєрідною компіляцією набутих правозахисних концепцій, використовуваних Уповноваженим Верховною Радою України з прав людини, правозахисних організацій України та закордонних, Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи, Європейським судом з прав людини тощо.

Новацією стратегії у структурі та змісті є акценти на заходах за групами, які на найближчі п'ять років повинна здійснювати держава для дотримання прав людини і громадянина. Це право на життя, протидія катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню, право на свободу та особисту недоторканність, на справедливий суд, право на свободу думки і слова, вираження поглядів і переконань, доступу до інформації та вільного розвитку особистості, право на освіту, охорону здоров'я тощо. Проаналізувавши вищенаведений документ варто зауважити, що у ньому окреслено перспективи удосконалення найважливіших груп прав людини та очікування, які мають бути реалізовані до 2020 року.

Стратегія, затверджена Указом Президента України є зовнішньою формою правозахисного державного механізму, тому з метою реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено План дій з реалізації цієї Стратегії [2]. В якості виконавчого органу уряд розробив чіткі пункти, за якими були реалізовані очікування, закладені в стратегічному нормативному акті.

Виходячи із вищевикладеного, слід звернути увагу на досягнення у сфері забезпечення і захисту прав людини за галузями, зазначеними в Стратегії та виокремити детермінанти, які вплинули на неповну реалізацію запланованих завдань. Проаналізувавши документ, варто зауважити, що найбільшого прогресу Україні вдалося досягти у сферах, пов'язаних із конфліктом на сході України. Крім того, особливу увагу звернено на протидію домашньому та гендерно обумовленому насильству. Це дуже прогресивний крок у розвитку правозахисних механізмів, особливо в той період, коли про це говорить увесь світ. Однак у питанні захисту прав людини у випадках дискримінації та нетолерантного поводження виникає дисонанс, тому що держава зая-

вила про готовність активно викривати та попереджувати випадки насильства, проте Стамбульська конвенція про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами досі не ратифікована. Дискусії стосовно імплементації цього документа у національне законодавство досі точаться у різних колах влади, науки та суспільства в цілому [3].

Не можна не звернути увагу на труднощі, які існують досі у певних важливих напрямках Національної стратегії у сфері прав людини. Це питання протидії дискримінації, захисту прав національних меншин та корінних народів, забезпечення права на охорону здоров'я та інтересів громадян, які проживають на невідконтрольованих урядом України територіях тощо. Дані проблеми, пов'язані із невирішенням конкретних питань, заявлених у Стратегії, є сьогодні доволі серйозними, тому що їх ігнорування може стати свідченням регресу у правозахисній діяльності держави.

Найкращим вирішенням проблемних ситуацій із забезпеченням і дотриманням певних прав людей і громадян є розгляд можливих варіантів розв'язання по-іншому, наприклад, в аспекті звернення до міжнародних документів, які регламентують ці питання або шляхом оптимізації роботи органів, установ або організацій в конкретній галузі для конструктивного перегляду алгоритмів дій та віднайдення хибних. Права людини відповідно до Національної стратегії вважаються основою українського суспільства.

Носіями прав є всі люди. Люди мають права, встановлені в національному законодавстві та міжнародних договорах. Вони мають право вимагати дотримання цих прав, а також обов'язок дотримуватися прав інших осіб [4, с. 13; 5].

Отже, Національна стратегія закінчує термін дії вже у 2020 році. Слід зауважити, що багато із очікуваних результатів досягнуто, проте існують сфери, де проблеми із забезпеченням конкретних прав досі невирішені. Саме тому планування наступної стратегії у сфері прав людини має бути конкретним, вимірюваним, реалістичним, релевантним і мати чіткі часові межі для впровадження. Незважаючи на те, що потрібно багато чого досягти для реалізації Національної стратегії у сфері прав людини, сама наявність такого документу вже є великим кроком у правильному напрямку, і Україна демонструє свою готовність йти далі цим шляхом.

Література:

1. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25.08.2015 № 501/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015#Text> (дата звернення: 06.12.2020).
2. План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року №1393-р. URL: <https://minjust.gov.ua/m/plan-diy-z-realizatsii-natsionalnoi-strategii-u-sferi-prav-lyudini-na-period-do-2020-roku-6760> (дата звернення: 06.12.2020).
3. Самусь Ю. Відбулося публічне он-лайн обговорення стану реалізації Національної стратегії у сфері прав людини. 26.05.2020. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2020/public->

forum-convenes-online-to-discuss-ukraines-progress-with-h.html (дата звернення: 06.12.2020).

4. Підхід, заснований на дотриманні прав людини, у Білорусі, Молдові та Україні. Регіональне дослідження та практичний посібник із застосування ППЛ організаціями громадянського суспільства. За підтримки Програми розвитку ООН в Україні і Міністерства закордонних справ Данії. URL: <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/mtd/pravaludini.pdf> (дата звернення: 06.12.2020).

5. DANIDA 2013, A Human Rights Based Approach to Denmark's Development Cooperation. URL: <http://amg.um.dk/en/technicalguidelines/hrba-guidance-and-screening-note/~media/amg/Documents/Technical%20Guidelines/HRBA%20Guidance%20and%20Screening/HRBA%20Guidance%20Note/HRBA%20Guidance%20note%2006062013.pdf> (дата звернення: 06.12.2020).

Сароян Р.М.,

*курсант II курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Тінін Д.Г.,

*викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
факультет підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПРАВО ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ДУМОК, ПЕРЕКОНАНЬ ТА РЕЛІГІЇ

Проблема забезпечення прав і свобод людини на даний період є дуже важливим питанням внутрішньої та зовнішньої політики всіх країн міжнародного співтовариства. Це стан справ у галузі забезпечення прав і свобод, і його практичне втілення є мірою рівня демократичного розвитку в будь-якій країні та всьому суспільстві.

Якщо ці права не дотримуються, нормальне існування та розвиток людини в суспільстві неможливе. Їх часто називають конституційними правами - це права, передбачені конституцією країни. Права людей закріплені в Загальній декларації прав людини, що була прийнята ООН 10 грудня 1948 р.

Декларація прав людини - це не міжнародний договір, а резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН. Незважаючи на те, що положення

"Декларації" носять дорадчий характер, документ фактично ініціював процес створення міжнародної стандартної системи у галузі прав людини та її універсальності.

Однією з реалій сучасного міжнародно-правового порядку є визнання того, що права людини є невід'ємною частиною тем відносин між державами, тобто ставлення держави до громадян більше не розглядається як питання внутрішньої виключної юрисдикції.

Зараз "Декларація" перекладена 360 мовами, і на цій основі було сформульовано понад 80 міжнародних договорів. Як наслідок, дотримання правила стало міжнародною звичкою, тобто це правило ніде офіційно не встановлене, але має застосовуватися міжнародним співтовариством "через страх санкцій".

Статтю 9 Закону про права людини та ст. 18 Загальної декларації прав людини захищає ваше право на захист свого права на свободу думок, переконань та релігії. В мистецтві. Стаття 18 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права проголошує, що кожен має право на свободу думки, совісті та релігії. Ніхто не повинен бути примушений до чогось, тим самим зменшуючи його свободу користуватися або приймати релігію чи переконання за його вибором.

Також у всіх є право реалізовувати свої думки та переконання. До цього включається ще і право носити релігійний одяг, право говорити про свої переконання або брати участь у релігійному культі.

Цим правом захищається багато нерелігійних вірувань, включно атеїзм, агностицизм, веганство та пацифізм.

Здійснення права на свободу віросповідання в Україні регулюється Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 р., який визначає зміст та принципи реалізації права на свободу совісті та релігії, а також визначає тип та правовий статус релігійних організацій. Спираючись на світовий досвід, Україна встановила національну політику щодо релігії та церкви, засновану на принципах права та соціальної справедливості.

Ця політика спрямована на:

- забезпечення умов сприятливих для діяльності релігійних організацій, для виконання їх соціальних місій;
- забезпечити щоб усі релігійні організації мали рівні права та можливості;
- підтвердження релігійної та ідеологічної терпимості та поваги серед віруючими та невіруючими, та серед віруючими різних віровчень;
- визначення статусу релігійних організацій, передбачений міжнародними правовими актами;
- рівність перед законом всіх релігійних організацій;
- створення достатніх умов для участі релігійних організацій в суспільному житті, та використання ними засобів масової інформації;

- розв'язання проблем, що пов'язані з поверненням майна релігійних організацій, що було незаконно конфісковано в них у попередні роки.

Незалежно від їхніх релігійних переконань, громадяни отримують різні типи та рівні освіти.

Висновок. Кожній людині гарантується право вільно висловлювати свої думки, свободу совісті та релігії; можливість змінити релігію чи переконання. Одним із найважливіших аспектів релігійних законів та положень є те, що механізм реалізації права на свободу релігії в Україні є чітким юридичним визначенням принципу відносин між державою та церквою.

Література:

1. Марія Лубська Реалізація та захист конституційного права на свободу світогляду та віросповідання в Україні.

2. Свобода релігії та віросповідання в Україні в контексті дотримання міжнародних стандартів з прав людини та основних свобод / За ред. Володимира Яворського/ Українська Гельсінська спілка з прав людини, МГО Центр правових та політичних досліджень «СІМ». Худож.-оформлювач Б.Захаров. – Харків: Фоліо, 2005 – 92 стор URL: http://library.khpg.org/files/docs/Freedom_of_religion-Last.pdf (дата звернення 19.11.2020)

3. Урок 27: особливості застосування статті 9 «свобода думки, совісті і релігії». Північно-східне міжрегіональне управління міністерства юстиції URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/urok-27-osoblyvosti-zastosuvannya-statti-9-svoboda-dumky-sovisti-i-religiyi/> (дата звернення 20.11.2020).

Трень Т.О.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри

*теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного*

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНЕЗИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Ми живемо в час бурхливих змін, насичений історичними подіями. Право, так само, як і суспільство, не є сталим у своєму розвитку. Сьогодні Україна проголосила, що людина, її честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою цінністю. Права людини перебувають у постійному

розвитку, відображають динаміку суспільних відносин і зростання правосвідомості громадян [1, с.9]. Тому зараз, як ніколи, актуальним є дослідження теоретичних аспектів цього інституту.

Вважаємо за необхідне розтлумачити, що саме являють собою права людини. Говорячи зрозумілою для кожного мовою, це права, необхідні нам, нашим знайомим, друзям для нормального існування, які при цьому б не викликали заперечень з боку інших людей. Пропонуємо розглядати права людини у двох аспектах. Перший полягає у тому, що людина має невідчужувані права тільки тому, що вона людина. Другий характеризує юридичну природу прав людини, що знаходить відображення в законодавчих документах, що створюються державою та на міжнародному рівні.

В юридичній науці права людини найчастіше розуміють як «певні можливості людини, необхідні їй для існування та розвитку в конкретних історичних умовах, які об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку людства і мають бути загальними та рівними для всіх» [2]. Ми підтримуємо таку наукову позицію.

Історія виникнення прав людини має глибоке коріння, починаючи з міфологічного та наївного їх усвідомлення – до теоретико-наукового обґрунтування. Доречно буде зазначити, що фахівці з філософсько-правових проблем окреслюють простір, який забезпечує кожному людину умовами її самореалізації, тобто простором її особистісної автономії [3, с. 164]. Цікаво, що ідея прав людини тісно пов'язана з християнством. Це можна пояснити завдяки вченню про свободу та створення людини «за образом і подібністю Бога», і, відповідно, наділенню особи гідністю.

Треба також відзначити, що розвитку ідеї прав людини сприяв антропоцентризм епохи Відродження, який заклав фундамент для багатьох ліберальних ідей. Саме гуманістичні ідеї дали поштовх формуванню цінності людини як такої.

Враховуючи той факт, що права людини є надзвичайно важливими для розвитку конституційного права, абсолютно не дивно, що першими у світі конституційними за своєю сутністю та змістом актами стали декларації прав людини, як досі є чинними у різних країнах: американський Білль про права 1789 р., французька Декларація прав і свобод людини та громадянина 1789 р. та інші. Треба відзначити, що саме ці документи були покладені в основу перших загальновідомих конституцій і конституційних актів, а Загальна декларація прав людини 1948 р. визнана сьогодні майже всіма державами світу.

Виділяють три покоління прав людини. Перше покоління – громадянські та політичні права. Друге – соціально-економічні та культурні. Деякі вчені наполягають на існуванні третього покоління, до яких належить право на мир, чисте навколишнє середовище, рівне користування спільною спадщиною суспільства. Виокремлення таких поколінь є умовним, проте воно досить наочно демонструє послідовну еволюцію в розвитку цього інституту,

історичний зв'язок епох, загальний поступ у цій сфері [4, с. 189].

У більшості країн Європи запекла боротьба за права людини тривала аж до Першої світової війни, а на інших континентах – здійснюється й досі. Метою політичної діяльності всіх демократичних сил є забезпечення максимально можливого в певних історичних, соціально-економічних і духовних умовах здійснення прав і свобод кожної людини.

Характеризуючи встановлення прав людини, хочемо провести паралелі з СРСР. На території СРСР людина розглядалась як ланка – елемент суспільної системи. Звісно, в загальному значення це і повинно бути так. Але крім цього, закони визнавалися тільки як об'єктивна реальність, які повинна підкорятися людина. За цих умов вона ставали на шлях пристосування та цим самим втрачала свою індивідуальність. До особи пред'являлися вимоги саме як до громадянина, знижуючи соціальний зміст прав та свобод. Якщо ж права людини обмежити тільки громадянськими правами та свободами, будемо мати державу громадянського суспільства тому, що права людини не співпадають з правами громадянина. Вважаємо, що існуюча система права має відрізнити поняття «людина» і «громадянин» в їх правовому розумінні.

Важливою подією для розвитку прав людини стало прийняття 9 листопада 1995 р. України до Ради Європи. Наша держава приєдналася до багатьох європейських конвенцій у галузі прав і свобод людини і взяла на себе конкретні обов'язки щодо імплементації їх норм у національне законодавство. До того ж, членство у Раді Європи стимулювало процес підготовки та прийняття Конституції – основного закону нової демократичної держави.

Отже, права людини мають багатовікову історію. Кожному шаблю їхнього розвитку притаманна юридична концепція людини як суб'єкта права і відповідні уявлення про їх права й обов'язки, свободи і несвободи. Саме людина визначає соціальний прогрес, міру історичних досягнень суспільства, тому її права та свободи є невід'ємною цінністю.

Література:

1. Давидова М.В. Права людини та громадянина в сучасних демократіях: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» /М.В. Давидова. – Миколаїв, 2004, 2004. – 16.
2. Рабинович П. Основні права людини: поняття, класифікація, тенденції /Укр. часопис прав людини. – 1995. - № 1. – С. 14-22
3. Антропологія права: навч. посіб. / В.І. Кушерець, В.М. Кравець, С.О. Масьондз та ін.; за ред. В.І. Кушереця. – К.: Знання України, 2011. – 223 с.
4. Матузок Н.И. теория государства и права: учебник / Н.И. Матузов, А.В. Малько. – 2-е изд. – Х.: Право, 2009. – 468 с.

Хитрук Р.О.,

*курсантка факультету підготовки
фахівців для підрозділів*

стратегічних розслідувань

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

На сьогодні галузь прав та свобод людини не являється цариною, зусилля над розвитком якої прикладає лише одна країна. Вона давно стала об'єктом діяльності більшості міжнародних міжурядових організацій. Відтак, на сьогоднішній день, налічується близько 300 декларацій, хартій, конвенцій, на меті яких є декларування та закріплення на міжнародному рівні фундаментальні права та свободи людей, їх захист та поновлення у разі відповідного порушення. Описані міжнародно-правові акти в сфері прав та свобод людини найчастіше слугують як міжнародні стандарти, так як беруть свій початок зі сформованих звичаєвих норм, основою яких є проголошені Генеральною Асамблеєю ООН правила поведінки у вигляді рекомендацій. В українському законодавстві такі міжнародно-правові акти становлять основу законодавства з питань захисту прав та свобод людини та закріплюють гарантії забезпечення та дотримання таких прав у нашій державі.

Міжнародні стандарти в сфері прав та свобод людини являють собою систему загальноновизнаних правових норм, які становлять на уселюдському рівні статус особи та в яких визначені основоположні права та свободи, обов'язки держав дотримуватися цих прав та свобод, в тому числі проведена межа у разі можливого та припустимого їх обмеження, Україна не стала виключенням, доказом чого є чимала кількість імplementованих міжнародно-правових документів [1]. Необхідно окремо згадати на Статут ООН від 26 червня 1945 р., у якому певна кількість положень присвячені саме питанню прав людини. Відповідно ст.55 даного Статуту мета, що переслідується даним нормативним актом, полягає у створенні умов добробуту та стабільності, від яких залежить підтримування серед націй мирних та дружніх відносин, котрі складаються з поваги до самовизначення народів, а також має слугува-

ти загальній повазі, повазі принципу рівноправ'я, дотримання «прав людини та основних свобод для усіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії». Схоже тлумачення прав та свобод можна спостерігати і в п. «b» ч. 1 ст. 13 Статуту, згідно якого Генеральна Асамблея ООН зобов'язана організовувати контроль та надавати рекомендації, що в подальшому б сприяли міжнародній співпраці в галузі підтримування здійснення таких прав. Такими ж правами надання рекомендацій наділена і Економічна та Соціальна Рада ООН, для «заохочення поваги та дотримання прав людини та основних свобод для усіх», про що йдеться в ч. 2 ст. 62 Статуту [2].

Конституція України адаптована під міжнародно правові-стандарти. Враховуючи це, значна частина уваги направлена саме на врегулювання взаємодії норм національного законодавства та міжнародного права та їхньому співвідношенню. Таким чином, на фоні прийнятих принципів та нормативної бази міжнародного права, законодавець чітко визначив механізм та порядок запровадження цих норм ратифікованих Верховною Радою України, що дає змогу міжнародним нормам бути у якості частини національного законодавства. Так в II розділі Основного закону держави, що присвячений правам та свободам людини та громадянина, були введенні в дію положення Загальної декларації прав людини [3]. Згідно ст. 1 Декларації де вказано, що усі люди починають свій життєвий шлях будучи рівними у своїй правах та повністю незалежними, а в ст.2 – що кожній людині належать права і свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного походження, майнового та іншого стану тощо. Фундаментальний вплив на подальший розвиток національного законодавства в сфері прав та свобод людини, глобалізацію правової моделі в даній сфері мали окремі статті Декларації. Своє відображення в нормативно-правових актах вітчизняного законодавства знайшли основні принципи міжнародного права: не дискримінація, рівний захист перед законом, кримінально-процесуальні гарантії, захист та поновлення основних прав у разі їх порушення [4].

До всезагальних документів, що мають вплив на сферу захисту прав та свобод людини, можна віднести і Віденську декларацію, а також Програму дій, які були схвалені на Всесвітній конференції з прав людини. Так на Всесвітній конференції в декларації було визначено, що захист прав людини являються основоположними принципами для міжнародної спільноти. Окрім того дана Конференція дозволяє проведення усестороннього аналізу системи прав людини, механізму її захисту, для подальшого покращення та зміцнення цих прав на основах справедливості та збалансованості, підтримує та переконує в тому, що права людини виникли внаслідок цінностей, які притаманні людській особистості, стверджуючи, що саме особистість, ніщо інше, являється головним суб'єктом прав та свобод людини, тому саме вона має виконувати роль бенефіціара даних прав та свобод, а також бути учасником при їхній реалізації, чим виявляти прихильність положенням Статуту ООН та Загальній декларації прав

людини. Важливо згадати, що саме у Віденській декларації (ст. 83) міститься припис направлений урядам держав – вимога полягає у зміцненні національної структури, інститутів та органів суспільства, що виконують свою роль у зміцненні та захисті прав людини, в той же час імплементувати міжнародні стандарти прав людини в національному законодавстві [5].

Хотілось би окремо зазначити про резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які стали значущими для національного законодавства – це 48/137 та 48/134. Резолюція 48/137 «Права людини в адмініструванні юстиції» містить положення, відповідно яких важливе місце в системі захисту прав людини займає незалежне судочинство, habeas corpus, право на справедливий вирок, дотримання прав людини за надзвичайних обставин, випадки попереднього ув'язнення, справи неповнолітніх та безкарність винних і разі порушення прав людини [6]. Змістовну частину резолюції 48/134 ГА ООН складають Принципи відповідно статусу національних інститутів з питань сприяння та захисту прав людини, а також зазначається, що якісна імплементація міжнародних стандартів є можлива лише у випадку існування інституцій та заходів на національному законодавстві. До обов'язку таких інституцій відноситься не лише захист прав людини, а й популяризація й розвиток суспільної свідомості відносно таких прав та свобод. Зважаючи на вище вказане, все ж на ООН покладена роль покращення та розвитку даних інституцій, виконуючи роль посередника під час обміну досвідом та інформацією.

В Конституції України передбачена можливість звернення громадян України до спеціальних міжнародних установ із питань вирішення спорів, що являє собою посилення права на захист порушених прав і свобод національними засобами захисту. Такими установами є Європейський суд з прав людини, Міжнародний Суд ООН тощо. В Конституції України передбачається право такого звернення (ст.55), яке полягає у можливості у разі використання всіх можливих національних засобів захисту прав та свобод звернення для їхнього правового захисту до відповідних міжнародних організацій, відповідних міжнародних установ або органів міжнародних організацій, учасницею або ж членом яких являється Україна. Наразі, практика відносно прецедентів Європейського суду з прав людини по факту являється частиною правової національної системи. Це пов'язано з тим, що Європейська конвенція про захист прав людини наділила Європейський суд з прав людини право тлумачення положень Основного закону України, а національні судові установи все частіше посилаються на його судові рішення при вирішенні питань у межах національної судової юрисдикції. Слід додати, що сприяють розвитку такої ситуації численні звернення до нього українських громадян.

Таким чином, зважаючи на вище зазначене, можемо стверджувати, що на сьогодні для України, як прогресуючої демократичної держави, є важливим імплементація міжнародно-правових стандартів, особливо у сфері захисту прав та свобод людини. Законодавство з прав людини та найперше Конституція України відповідають зазначеним стандартам, однак наразі існують

деякі проблеми у правозастосовній практиці, що являє собою порушення міжнародних норм та принципів у сфері захисту прав та свобод людини. Однак в Україні наявна діяльність з формування правової держави, тому сподіваємося, що з часом Україна не матиме проблем із забезпеченням прав та свобод людини та громадянина, чому сприятимуть і зобов'язання, покладені на неї міжнародними організаціями, членом та учасником яких є Україна.

Література:

1. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ : Реферат, 2006. С. 2.
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН; Статут, Міжнародний документ від 26.06.1945 URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
3. Конституція України Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
4. Загальна декларація прав людини (рос/укр) ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948 URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
5. Віденська декларація та Програма дій ООН; Декларація, Міжнародний документ від 25.06.1993 URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.12.2020 р.)
6. National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights : Resolution 48/134 adopted by the UN General Assembly on 20 December 1993 [on the report of the Third Committee (A/48/632/Add.2)]. URL: <https://undocs.org>. Дата звернення 01.12.2020 р.).

Хованова Д.О.,

курсант факультету

підготовки фахівців

для підрозділів стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник :

Лантух І.С.,

викладач кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ДИТЯЧА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК НЕГАТИВНЕ ЯВИЩЕ, ЩО СКЛАДАЄ ЗАГРОЗУ ПРАВАМ І СВОБОДАМ ЛЮДИНИ

Для вирішення проблеми вчинення злочинів неповнолітніми необхідно повно і об'єктивно дослідити елементи характеристики, причини приросту та поняття дитячої злочинності.

Дитяча злочинність - це протиправна поведінка неповнолітніх, яка характеризує рівень розвитку населення держави, адже неповнолітня особа,

яка починає своє свідоме, доросле життя бере приклад зі свого оточення. Саме, правова свідомість та якісні соціально-моральні якості дорослих осіб які є прикладом наслідування неповнолітніх впливають на навчання, адаптацію, спосіб життя та інтереси дитини [3].

Характеризуючи дитячу злочинність, ми звернули увагу на елементи які складають різницю між злочинами вчиненими дітьми та повнолітніми особами. Під неповнолітньою особою слід розуміти малолітню особу, а також дитину у віці від 14 до 18 років, у свою чергу малолітня особа – це дитина до досягнення нею 14 років.

Особливістю вчинення злочину неповнолітніми є участь у групових злочинах. Так наприклад, більшість крадіжок, грабежів, хуліганства, вимагань та зґвалтувань можуть вчинятися дітьми у складі групи, без стійкої організації, нетривалі за часом існування. Злочини корисливої спрямованості у 75-90% випадках мають ознаки попередньої змови її учасників. До злочинів, вчинення яких не пов'язано з заздалегідь розрахованим планом дій у групі неповнолітніх належать зґвалтування, незаконне заволодіння транспортними засобами, грабежі, хуліганство. Групова спрямованість дитячої злочинності пояснюється бажанням кожного її учасника заручитися підтримкою інших правопорушників з кола групи. Стійкість таких об'єднань існує за рахунок примарного почуття непереможної сили у дітей, лише коли вони здійснюють злочинні прояви у групах, це закладено у людському організмі на фізіологічному, інстинктивному рівні [4].

Одними з найбільш поширених причин існування дитячої злочинності є негативний вплив дорослих осіб, які мають довірливий, впливовий, авторитетний або домінуючий характер у відношеннях з неповнолітнім, наслідком чого стає втягнення останнього у злочинну діяльність. Іншим чинником є матеріальна та соціальна безпорадність дитини, яка має страх перед майбутнім, відчуває себе покинутою, непотрібною та бажає самоствердитися та боротися за виживання [5].

Отже, ми детально розглянули, що таке дитяча злочинність, охарактеризували її основну відмінність з злочинами вчиненими повнолітніми та визначили основні причини, які спонукають неповнолітніх до вчинення протиправних у такому ранньому віці.

Література:

1. Статистичні дані Генеральної прокуратури України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 30.09.2020 року)
2. Завгородня Ю. С. Детермінація злочинності неповнолітніх в Україні *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. №. 1. С. 201-207.
3. Головкін Б. М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. С. 204–217
4. Третьякова Є. С., Мисливий В. А. Дитяча злочинність у кримінологічному вимірі сучасності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 2. 2014. С. 165-172.
5. Тихоненко Л. Л. Проблеми дитячої бездоглядності та безпритульності в Україні *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. №. 1. С. 148-155.

Шведюк Д.С.,

курсант факультету

підготовки фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Саєнко М.І.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини є важливим у системі права кожної країни. Саме цей інститут свідчить про наявність у державі демократичних цінностей та її інтересу до захисту порушених прав кожного громадянина. У більшості країн світу особу, діяльність якої спрямована на реалізацію прогресивних ідей у сфері забезпечення прав і свобод людини, називають омбудсманом. Уперше цей інститут було запроваджено у Швеції у 1809 році. Довгий час посада омбудсмена не була поширена в інших правових системах, окрім шведської. Проте з часом такий пост за шведським зразком запровадили в інших країнах Північної Європи: в Фінляндії (1919 рік), Норвегії (1952 рік), Данії (1953 рік). Першою неєвропейською державою, яка запровадила посаду омбудсмена, стала Нова Зеландія (1962 рік), першою соціалістичною – Польща (1987 рік) [1].

В Україні посада омбудсмена існує з 1997 року. Інститут Уповноваженого передбачено Основним Законом України – Конституцією. Про це говорить стаття 101 Розділу IV, де зазначено: «Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини». Також Конституція наголошує на праві кожного громадянина звернутися за допомогою та захистом до омбудсмана (стаття 55 Конституції України) [2].

Більш широко поняття Уповноваженого та його місце у державному механізмі України було розкрито із прийняттям Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» у 1997 році. Він наголошує на особливостях організації діяльності та повноваженнях Уповноваженого, призначення та звільнення його з посади, припинення повноважень, гарантії його діяльності тощо.

Діяльність Уповноваженого є проявом здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадяни-

на, метою якого є:

- 1) захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;
- 2) додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина суб'єктами;
- 3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;
- 4) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі;
- 5) поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина;
- 6) запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод;
- 7) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу [3].

Законодавством передбачено вимоги для призначення особи на цю посаду, а також порядок призначення. Відповідно, не може бути призначено Уповноваженим особу, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Також Законом передбачено вимоги стосовно несумісності. Уповноважений не може мати представницького мандата, обіймати будь-які інші посади в органах державної влади, виконувати іншу оплачувану чи неоплачувану роботу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, крім викладацької, наукової або іншої творчої діяльності. Він не може бути членом будь-якої політичної партії. Уповноважений призначається на посаду строком на п'ять років, який починається з дня складення ним присяги на пленарному засіданні Верховної Ради України, і звільняється з посади Верховною Радою України таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів.

Основні гарантії Уповноваженого передбачені Розділом V Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини». Уповноважений користується правом недоторканності на весь час своїх повноважень. Він не може бути без згоди Верховної Ради України притягнутий до кримінальної відповідальності або підданий заходам адміністративного стягнення, що накладаються в судовому порядку, затриманий, заарештований, підданий обшуку, а також особистому огляду. Кримінальну справу проти Уповноваженого може бути порушено лише Генеральним прокурором України. За порушення законодавства щодо гарантій діяльності Уповноваженого, його представників та працівників секретаріату винні особи притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Уповноважений здійснює свою діяльність незалежно від інших державних органів України та посадових осіб, що має суттєве значення для визначення місця і ролі цього інституту у правозахисному механізмі нашої держави і для забезпечення його незалежності при реалізації своїх функцій. Втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, їх посадових та службових осіб у діяльність Уповноваженого забороняється. Його повноваження не можуть бути припинені чи обмежені у разі закінчення строку повноважень парламенту України або його розпуску (саморозпуску) [4, с. 204].

Уповноважений має право призначати своїх представників у межах виділених коштів, затверджених Верховною Радою України. Організація діяльності та межі повноважень представників Уповноваженого регулюються Положенням про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, яке затверджується Уповноваженим. Структурна ланка Уповноваженого, що займається консультативною підтримкою, науковими дослідженнями а також вивчає пропозиції щодо поліпшення стану захисту прав і свобод людини і громадянина називається консультативна рада.

Формою реагування Уповноваженого на факти порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина є акти Уповноваженого, які він має право направляти у відповідні органи для вжиття цими органами необхідних заходів. Такими актами реагування Уповноваженого щодо порушень положень Конституції України, законів України, міжнародних договорів України стосовно прав і свобод людини і громадянина є конституційне подання Уповноваженого та подання до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та їх посадових і службових осіб.

Серед перспектив розвитку даного інституту є створення спеціалізованих омбудсманів, що забезпечить більш широкі гарантії у сфері захисту прав громадян. Цей процес в Україні вже починає працювати. Окрім Уповноваженого Верховної ради України з прав людини, в Україні сьогодні вже діють такі омбудсмани, як:

а) Уповноважений Президента України з прав дитини, діяльність якого регулюється Указом Президента України від 11 серпня 2011;

б) Уповноважений із захисту державної мови, запроваджений Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року;

в) освітній омбудсман, який діє на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. «Деякі питання освітнього омбудсмана»;

г) Рада бізнес-омбудсмана – незалежний консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, що захищає інтереси українського бізнесу у стосунках з державними органами. Рада утворена відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року [5].

Отже, Уповноважений з прав людини є невід'ємним елементом консти-

туційної системи захисту прав і свобод людини і громадянина. Він є проявом забезпечення таких основоположних принципів як пріоритет прав і свобод людини, справедливість, рівність, гуманізм тощо.

Література:

1. Ева Лентовська. Як починалася робота уповноваженого з прав людини. Київ. Проектна група з прав людини, 1997 – 1998
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996.
3. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. ст. 3
4. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник, Київ, 2007. 204 с.
5. Барчук В. Б., Іванов О. Ю. Інститут спеціалізованих омбудсманів: перспективи створення в Україні. URL: <http://khp.org/index.php?id=1577956791> (Дата звернення 24.11.2020 р.)

Селіхов Дмитро Анатолійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА І СВОБОДИ НЕПРИВІЛЕЙОВАНИХ СТАНІВ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ПОЧАТКУ ХХ ст. У СВІТЛІ ІДЕЙ «ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ООН 1948 РОКУ»: СПІЛЬНЕ І ВІДМІННЕ

Актуальність запропонованої тематики дослідження визначається не лише тим резонансом, який у світової громадськості схвалення Генеральною Асамблеєю Організації об'єднаних націй 10 грудня «Загальної декларації прав людини», але й тим, що у сучасному світі далеко не усі пункти цього доленосного для людства документу у повній мірі реалізовані практично в усіх країнах світу. Проте у найбрутальніших формах вони порушуються у диктаторських, або подібних до них країнах сучасного світу. Саме ця обставина і зумовила формулювання нашого повідомлення – порівняти основні принципи «Загальної декларації прав людини» 1948 року з тим станом справ у цій сфері життєдіяльності людини, який мав місце під час правління останнього самодержця царської Росії – імператора Миколи II. Проте якщо звернутись до реальних фактів з життя багатомільйонної маси представників простого народу, так званих непривілейованих станів початку ХХ ст., то картина вийде далекою від «святих» діянь цього державного діяча. Яскравим прикладом ігнорування найелементарніших прав людини і громадянина, які на початку ХХ ст. стали повсякденним явищем сус-

пільного життя у більшості європейських країн, не кажучи вже про США і Канаду, серед яких згадана «Загальна декларація прав людини» на перше місце поставила «свободу і рівність» (ст. 1), «право на життя» (ст. 3), неприпустимість «катувань, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання» (ст. 5) [1]. Якщо ж говорити про Російську імперію часів правління Миколи II, то у реальному житті непривілейованих станів нічого подібного до гуманістичних ідей «Загальної декларації» не було і близько. Ось реальні історичні факти, які стосуються початку ХХ ст., коли доведені до відчаю голодні юрби мешканців села Ковалівки намагалися знайти їжу у коморах місцевого поміщика Гречка. Для покарання «бунтівників» були викликані військові частини з Полтави, які вчинили жорстоку розправу з «порушниками» «порядку». Близько сотні селян було вбито і поранено, а над іншими влада вчинила жахливу наругу. «У селі Ковалівка, – повідомляла 1 травня 1902 року опозиційна газета «Искра», – були піддані найжорстокішому побиттю сучковатими палицями 30 селян» [2]. Били, читаємо у відповідній кореспонденції тієї ж газети, до втрати свідомості. Селян били так, що багато хто по декілька місяців лежав у лікарні. «Селянин Костянтиноградського повіту Щетина спочатку отримав 200 ударів різок, а коли його непритомного принесли додому, до нього увірвалось двоє урядників, знову побивши його канчуками [2]. Ще жорстокіше поведився призначений тим же імператором харківський губернатор Оболенський, який навесні 1902 року спалив непокірне село, а інші три населені пункти пересік різкам поголовно і чоловіків і старих, і дітей, і дівчат. Згадана вже газета «Искра» повідомляла, що за свідченням одного з учасників екзекуції «Б'ють так, що шматки м'яса відпадають. Деяких засікали до смерті [3].

Під тиском прогресивної громадськості «Особлива нарада про потреби сільськогосподарської промисловості», якою керував ліберальний політик і, одночасно, голова Комітету Міністрів С. Ю. Вітте, у 1902 році рекомендувала імператору заборонити таке середньовічне покарання, як побиття палицями представників непривілейованих станів, що, врешті-решт, і було реалізовано у Маніфесті від 11 серпня 1904 року «О милостях, дарованных в день святого крещения наследника цесаревича и великого князя Алексея Николаевича» [4, с. 867].

Отже, законом від 11 серпня 1904 року було заборонено застосовувати до представників непривілейованих станів такий нелюдський спосіб покарання як побиття палицями, навіть за рішенням волосних судів, які до 1904 року володіли правом призначати такий вид покарання до тих або інших порушників існуючого порядку, у тому числі, між іншим, за несвоєчасну сплату податків. Проте вже через рік представники місцевої державної адміністрації продовжували масово порушувати вже ухвалене центральною владою відповідне законодавство не несучи при цьому ні кримінальної, ні навіть адміністративної відповідальності. Яскравий приклад – село Великі Сорочинці 1905 року, де через нестерпні умови життєдіяльності близько 5 тисяч повсталих селян вигнали зі свого села представників державного апарату, проголосивши, по-суті, селянську республіку. У числі виключно економічних вимог, се-

ляни сформували також ряд політичних, серед яких були «свобода слова, спілок, страйків, преси, недоторканість особи» та «формування відповідального перед народом уряду» [5, с. 36]. Губернатор же наказав послати у Сорочинці військовий підрозділ, який розстріляв мітингувальників на центральній площі села, у результаті чого було вбито 215 осіб і близько сотні поранено [5, с. 36]. Не вдовольнившись убивствами радник полтавського губернського правління Ф.В. Філонов 22 грудня 1905 року прибув до Сорочинців з двома сотнями оренбурзьких козаків та однією гарматою. Зігнавши на площу всіх мешканців, Філонов наказав стати на коліна, а найактивніших противників царської влади наказав побити канчуками. «Вони схопили мене, положили лицем на сніг, – писав у своїх спогадах один із учасників протесту. – Два козаки стали чобітьми на руки, два – на ноги. Решта почала з обох боків шпарити нагаями. Бризнула кров, полетіли шматки м'яса. Били, скільки вистачило сили. Спочатку я відчував такий біль, ніби мене обклали розпеченим залізом. Потім – знепритомнів» [5, с. 61]. Каткування «злочинців» продовжувалось шість годин і весь цей час тисячі селян стояли у снігу на колінах. Наруга над сорочинськими селянами, не кажучи вже про розстріл 9 січня 1906 року мирної ходи у Петербурзі, стала всесвітньовідомою подією, засудженою прогресивною громадськістю завдяки полтавському письменнику В. Г. Короленку і його есе «Сорочинська трагедія». Окрім наведених були й інші приклади каткувань представниками царської влади не сотень, а тисяч представників багатомільйонної маси, що, врешті-решт, знайшло свій прояв у подіях 1905 – 1907 років і, відповідно, краху самодержавства у 1917 році та вбивстві царської родини і самого імператора у 1918 році. Саме через порушення очолюваною ним владою найелементарніших прав людини і громадянина, які у реальному житті початку ХХ ст. були неймовірно далекими від згаданих норм права у «Загальній декларації прав людини» ООН 1948 року. Іншими словами, нічого спільного із заданим документом у Російській імперії за правління імператора Миколи II не було. Що ж до керівника екзекуції сорочинських селян Філонова, то його пізніше (18 січня 1906 року) застрелив у центрі Полтави соціаліст-революціонер Дмитро Крилов [5, с. 65], адже царська влада відмовилась судити цього чиновника за нелюдське поводження із мирним населенням, заохочуючи таким чином й інших «слуг царя» до брутального поводження з непривілейованими станами.

Література

1. Загальна декларація прав людини. URL://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Искра. 1 мая 1902 г. № 20
3. Искра. 1 августа 1902 г. № 23.
4. Манифест от 11 августа 1904 г. «О милостях, дарованных в день святого крещения наследника цесаревича и великого князя Алексея Николаевича// Полное собрание законов Российской империи. Собр. 3-е. Т. XXIV. Часть 1. Санкт-Петербург, 1907. – 988 с.
5. Якименко М. А. Сорочинська трагедія. Київ: Вид-во політичної літератури України, 1990. – 126 с.

Бондаренко К.І.,

курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Христова Ю.В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ В УМОВАХ COVID-19

Право обирати та бути обраним становить основу всіх процесів формування органів державної влади та місцевого самоврядування. Виборчі права є найбільш доступною, ефективною, регулярно повторюваною можливістю людини брати безпосередню участь в управлінні державними справами та розв'язанні місцевих питань.

У зв'язку зі стрімким поширенням COVID-19, визнаним пандемією, уряди багатьох країн світу ввели режим надзвичайного стану, карантини та інші екстрені заходи. Для запобігання поширенню цього захворювання серед населення у вогнищі зараження (ураження) проводиться комплекс протиепідемічних та санітарно-гігієнічних заходів, до яких відносяться обсервація та карантин.

Відтак, особливо актуальною є дискусія про необхідність впровадження нових форм голосування на виборах, адже у них можуть брати участь десятки мільйонів громадян, безпеку яких має забезпечити держава. Так, за даними Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (International IDEA), понад 50 держав світу у зв'язку з пандемією COVID-19 відтермінували проведення виборів та референдумів. У деяких країнах було перенесено загальнонаціональні вибори, наприклад, парламентські вибори в Сербії, Ефіопії, Шрі-Ланці, президентські вибори в Польщі та Болівії [2].

На тлі розгортання пандемії COVID-19 деякі держави все ж організували виборчі процеси. Подекуди, наприклад, у Франції та Ірані, виборчі процеси було розпочато, але не завершено. Так, другий тур місцевих виборів у Франції та другий тур парламентських виборів в Ірані у зв'язку зі зростанням загрози COVID-19 було перенесено [1].

Деякі країни законодавчо передбачили новий порядок голосування на виборах в умовах пандемії COVID-19. Наприклад, в Польщі виборцям було надано право голосувати за допомогою пошти.

В Україні для належної організації виборчого процесу Центральна виборча комісія впровадила заходи безпеки для протидії ризику поширення COVID-19 [2].

Загалом, оцінюючи ризики поширення COVID-19 під час проведення голосування в умовах пандемії, а також практичний досвід країн світу щодо вжиття відповідних запобіжних заходів, вважаємо, що саме дистанційне голосування найбільш сприятиме забезпеченню безпеки виборців.

Література

1. Вибори в умовах пандемії: міжнародний досвід і рекомендації для України : посібник. ВГО «Комітет виборців України», 2020. URL: <http://www.cvu.org.ua/uploads/MEDIA%20zvrit-web.pdf> (дата звернення: 06.12.2020).

2. Про окремі питання здійснення виборчих процедур з організації підготовки та проведення виборів 25 жовтня 2020 року в умовах поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Центральної виборчої комісії від 22 жовтня 2020 року № 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0409359-20#Text> (дата звернення: 06.12.2020).

Сароян Р.М.,

*курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Христова Ю.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНВЕНЦІЙНОГО ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ

В даний час забезпечення прав і свободи людини є дуже важливим питанням внутрішньої та зовнішньої політики всіх країн міжнародного співтовариства, адже результати аналізу стану його фактичного здійснення свідчать про рівень демократичного розвитку, як будь-якої країни, так і всього суспільства.

Свобода віросповідання та переконань гарантується, насамперед,

статтею 18 Загальної декларації прав людини, статтею 18 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, а також Декларацією про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи вірування.

З огляду на проблему, що розглядається, на особливу увагу заслуговує розгляд ролі релігійної грамотності та свободи релігії чи переконань у міжнародній дипломатії та зовнішній політиці.

Так, наприклад, у 2016 р. представництвом ЄС в ООН у Женеві спільно зі Спеціальним доповідачем з питань свободи віросповідання чи віри та Світової ради церков було організовано відповідний захід на тему: «Релігія та релігійна свобода в міжнародній дипломатії», під час якого було наголошено на пріоритетному місці свободи віросповідання чи переконань у політиці ЄС, як основного права, на яке кожен має право скрізь [1].

З огляду на предмет даного дослідження доцільно проаналізувати практику розгляду Європейським судом з прав людини скарг на порушення аналізованого конвенційного права. Наприклад, у справі Ахмет Арслан та інші (127 членів релігійного об'єднання *Aczimendi tarikaty*) проти Туреччини скаржилися до Європейського суду з прав людини щодо їх притягнення до відповідальності в 1997 році за порушення закону про носіння головних уборів і правил носіння релігійного одягу в громадських місцях після того, як вони вийшли на вулицю і потім з'явилися на судове засідання в своєму традиційному вбранні (тюрбан, шаровари, туніка і посох). Суд констатував порушення статті 9 Конвенції, визнавши, зокрема, що були відсутні докази того, що заявники представляли загрозу для громадського порядку або були помічені в прозелітизмі, надаючи недоречний тиск на перехожих. Суд підкреслив, що, на відміну від інших випадків, ця справа стосувалася покарання за носіння певного одягу в громадських місцях, відкритих для всіх, а не регулювання питання про носіння релігійних символів у громадських закладах, де релігійний нейтралітет може мати пріоритет по відношенню до права сповідувати свою релігію [2]. Разом з цим, в іншій справі проти Туреччини Суд визнав виправданими правила Стамбульського університету про заборону студентам носити ісламські хустки в навчальному закладі [3].

Висновок. Краще розуміння релігій чи вірувань у міжнародній політиці та міжнародному праві вимагає проведення подальших фундаментальних досліджень. Разом з цим, на нашу думку, підвищенню ефективності забезпечення цього права сприятиме створення інклюзивного простору для сповідання будь-якої релігії.

Література:

1. Delegation of the European Union to the UN and other international organisations in Geneva URL: https://eeas.europa.eu/delegations/un-geneva/10373/religion-in-international-diplomacy-promoting-religious-literacy_en/ (дата звернення 10.12.2020).
2. Удосконалення національних механізмів ефективної імплементації Європейської

конвенції з прав людини, Санкт-Петербург, 2015 URL: <https://rm.coe.int/16806f1da1> (дата звернення 18.12.2020).

3. *Leyla Şahin v Turkey*. From Wikipedia, the free encyclopedia URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Leyla_%C5%9Eahin_v_Turkey (дата звернення 18.12.2020)

Оганісян Цагік Вазгенівна
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, к.ю.н.

СТАТУТ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА 1864 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Вказана в назві статті проблематика є достатньо актуальною та важливою для сучасної науки цивільного процесуального права, оскільки саме дане історичне правове джерело поклало початок сучасному цивільному процесу на українських землях. Серед українських дослідників подібної думки притримується В. Комаров, який прямо вказує, що судова реформа 1864 р. (в контексті якої було розроблено та впроваджено Статут цивільного судочинства) поклала початок розвитку й становлення цивільного процесуального права України, яке існує сьогодні. Під час розробки даного джерела цивільного процесу використовувались вже існуючі напрацювання в даній царині деяких країн Європи [1]. Найбільше запозичень було взято із Цивільного процесуального кодексу Франції 1806 р. (славнозвісна кодифікація Наполеона), який став своєрідним фундаментом для Статуту цивільного судочинства 1864 р., однак вони (запозичення) не були механічно скопійовані, це була своєрідна, пристосована до реалій Російської імперії компіляційна адаптація зазначеного кодексу із джерелами цивільного процесу Австрії та Пруссії [3, с. 142].

За основу Статуту його розробники поклали ряд якісних прогресивних фундаментальних нововведень:

- впроваджувався принцип змагальності в процесі на зміну слідчого;
- суд нарешті відокремлювався від адміністрації;
- канцелярська таємниця скасовувалась, натомість почав діяти принцип гласності в цивільному процесі;
- починала діяти чітка система із двох судових інстанцій та касаційного суду; при судах впроваджувався інститут постійних присяжних повірених;

- якщо мало місце порушення або неправильне тлумачення закону, передбачався касаційний розгляд справи [6, с. XII].

Завдяки нововведенням, цивільний процес було повністю змінено. Почали діяти принципи виборності мирових суддів, незмінності суддів як запорука незалежності суддів та судових інстанцій (варто зауважити, що дані принципи в рамках абсолютної монархії були все ж відносними, однак в більшості «звичайних» процесів вони мали змогу діяти). Якщо раніше в судах діяла своєрідна станова «сегрегація», тобто існували суди для дворян, вільних не привілейованих верств тощо, відтепер становий принцип скасовувався та впроваджувались єдині цивільні та кримінальні судові інстанції для усіх верств населення. Дослідник Д. Слинко так описує позитивні прогресивні сторони процесу за Статутом: «Статут цивільного судочинства 1864 р. відзначався чіткою регламентацією стосовно процесуальних дій суду, позивача, відповідача, їх представників. Це зумовлювалось наявністю у сторін під час розгляду цивільних позовів рівних процесуальних прав. Так, свідки з обох сторін допитувалися в їх присутності. Також позивач та відповідач мали право ставити свідкам запитання. Але суд не мав права виходити за межі заявлених позовних вимог. Розвиток теорії і практики цивільного процесу здійснювався на основі доктрини стадійності судового процесу» [4, с. 39].

Як вже зазначалось, ще однією важливою прогресивною рисою стало розмежування кримінального та цивільного процесів. Стали діяти демократичні принципи гласності, змагальності, безпосередності, диспозитивності тощо. Зазнала змін й система доказування, оскільки замість формального доказування стала діяти система вільної оцінки доказів. Провадження в цивільному процесі стали поділятися на позовні, наказні, окремі (охоронні). Головною підставою початку процесу поставала позовна заява. Серед доказів були свідчення свідків, письмові або речові докази. Запроваджувалась на зміну своєрідної анархії чітка урегульована нормативно регламентація процесуальних дій суду та інших учасників процесу (відтепер позивач, відповідач мали рівні права). Також відтепер допит свідків відбувався лише за наявності обох сторін (або їх представників) [2, с. 562–563]. Загалом, Статут мав наступну структуру: загальні положення та чотири окремі розділи (книги), загалом 1460 статей. Перша книга складалась з XIV розділів встановлювала порядок процесу в мирових судах; друга визначала порядок процесу справ в загальних судових місцях (наступна інстанція); третя стосувалась виключних справ із загального порядку цивільного процесу; четверта містила норми щодо охоронного судочинства [5, с. 112].

Таким чином, сучасне цивільне процесуальне право бере свої витоки від запровадження даного джерела цивільного процесу, яке містило багато прогресивних демократичних нововведень та принципів, деякі з яких діють й сьогодні.

Література

1. Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Харків: Право, 2012. 624 с.
2. Курило М. П. Історичні передумови та особливості становлення цивільного процесуального права в Україні та світі. *Форум права.* ; 2013. С. 557–566.
3. Самсонов Н.В. Источники гражданского процессуального права в дореволюционной России. *Вестник Томского государственного университета. Право.* 2018. № 27. С. 138–148
4. Слинко Д. В. Особливості розвитку процесуального права на українських землях у складі Російської Імперії (кінець XVIII – початок XX ст.). *Юридичний науковий електронний журнал.* 2019. № 2. С. 37–42
5. Станишевская, Л. П. Устав гражданского судопроизводства как символ судебной реформы 1864 г. *Вестник Белорусского государственного экономического университета.* 2015. № 6. С. 110–116
6. Судебные уставы 20 ноября 1864 года: с изложением рассуждений, на коих они основаны. .Санкт-Петербург: типография 2 отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1867. Ч. 1: Устав гражданского судопроизводства. 1867. 763 с.

Для нотаток

Наукове видання

ПРАВА ЛЮДИНИ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ,
ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ТА ОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Матеріали
Регіональної науково-практичної конференції
(з нагоди 72-ї річниці проголошення
Загальної декларації прав людини)
(м. Дніпро, 9 грудня 2020 р.)

Відповідальний за випуск
д.ю.н. В.О.Боняк

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А.В. Самотуга*
Редактор *Л.М. Сердюк*

Підп. до друку 14.06.2021 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 10,00.
Тираж 50 прим. Зам. № 05/21-зб

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018